

**ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN ONDERNEMINGS,
MET VERWYSING NA SEKERE ONDERNEMINGS WAT OP DIE JOHANNES-
BURGSE EFFEKTEBEURS ONDER DIE AFDELING „YSTER, STAAL EN INGE-
NIEURSWESE” GENOTEER IS.**

P.J. Strydom G.R. (S.A.)

*Skripsie voorgelê ter gedeeltelike voldoening
aan die vereistes vir die graad Magister Commercii
(Rekeningkunde) aan die Potchefstroomse
Universiteit vir C.H.O. onder leiding van prof.
J.H. Els, D. Comm., G.R. (S.A.)*

Johannesburg
Januarie 1974

INHOUDSOPGawe

HOOFSTUK I

DOEL, METODE EN OMVANG VAN STUDIE

	Bladsy no.
1.1 Inleiding	1
1.2 Doel van Studie	1
1.3 Metode van Studie	1
1.4 Omvang van Studie	2

HOOFSTUK II

FINANSIERINGSBRONNE

2.1 Inleiding	
2.2 Eienaarsfondse	3
2.2.1 Gewone aandeelhouersbelang	4
2.2.2 Voorkeuraandeelhouersbelang	8
2.3 Langtermynlaste	
2.3.1 Langtermynlenings - Skuldbriewe	11
2.3.2 Buite-aandeelhouersbelang	15
2.3.3 Voorsienings	16
2.4 Korttermynlaste	
2.4.1 Krediteure	17
2.4.2 Agterstallige Uitgawes	19
2.4.3 Bankoortrekatings	19
2.4.4 Aksepkrediete	21
2.4.5 Korttermynlenings	22
2.5 Bronne nie in Balansstaat getoon nie	
2.5.1 Verdiskonterings	23
2.5.2 Fakturering	24
2.5.3 Huurpagfinansiering	26
2.6 Gevolgtrekatings	29

HOOFSTUK III

INFORMASIE AANGAANDE FINANSIERING DEUR MAATSKAPPYE BESKIKBAAR GESTEL

3.1 Inleiding	30
3.2 Veranderings en kommentaar in die algemeen oor die Maatskappywet	32

3.3 Sekere veranderinge in die balansstaat	34
3.3.1 Aandelekapitaal	35
3.3.2 Reservewes en voorsienings	38
3.3.3 Laste	39
3.3.4 Kapitaalverpligtinge	42
3.4 Sekere veranderinge in die inkomstestaat	43
3.5 Sekere veranderinge in die direkteursverslag	44
3.6 Spesifieke toevoeging van die Staat van Bron en Aanwending van Fondse	44
3.7 Gevolgtrekking	48

HOOFSTUK IV

METODE VAN ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN ONDERNEMINGS

4.1 Inleiding	49
4.2 Balansstaat	49
4.2.1 Hergroeppeer	50
4.2.2 Interne verhoudings	52
4.2.3 Persentueel	56
4.2.4 Neiging	57
4.3 Fondsestaat	59
4.3.1 Algemeen	59
4.3.2 Kumulatief	61
4.3.3 Persentueel	62
4.4 Gevolgtrekking	63

HOOFSTUK V

RESULTAAT VAN DIE ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN DRIE STAALONDERNEMINGS

5.1 Inleiding	64
5.2 Maatskappye gekies	65
5.3 Dunswart Iron & Steel Works Ltd.	66
5.4 Highveld Steel and Vanadium Corporation Ltd.	73
5.5 Die Unie Staalkorporasie van S.A. Bpk.	80
5.6 Samenvatting	88

HOOFSTUK VI

SAMEVATTING, GEVOLGTREKKING EN AANBEVELINGS 93

ENGLISH SUMMARY 96

BRONNELYS 98

BYLAAG A

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR
VAN DRIE STAALONDERNEMINGS 100

A.1 Dunswart Iron & Steel Works Limited

A.2 Highveld Steel and Vanadium Corporation Limited

A.3 Die Unie Staalkorporasie (van S.A.) Bpk.

A.4 Vergelykende analise

HOOFSTUK I

DOEL, METODE EN OMVANG VAN STUDIE

1.1 INLEIDING

In die Bedryfsekonomie word gesê dat Arbeid, Kapitaal, Grondstowwe en Ondernemingsgees, die produksiefaktor is. In 'n moderne ontwikkelde ekonomie kan met kapitaal al die ander produksiefaktore bekom word. Kapitaal word dus die primêre produksiefaktor. Hierdie primêre produksiefaktor kapitaal of dan finansiering verdien verdere ondersoek.

1.2 DOEL VAN STUDIE

Die doel van hierdie skripsie is om na te gaan watter finansieringsbronne beskikbaar is vir 'n onderneming, in welke mate ondernemings die finansieringsbronne gebruik openbaar in hulle finansiële jaarstate en daarna hoe hierdie finansieringsbronne analyseer en ontleed kan word.

1.3 METODE VAN DIE STUDIE

Om uitvoering te gee aan bestaande doelstellings, word die volgende metode en indeling gevolg:

In Hoofstuk II word finansieringsbronne, vir 'n onderneming beskikbaar, ondersoek deur na die literatuur te verwys.

In Hoofstuk III word die wetlike vereistes vir die openbaarmaking van finansieringsbronne deur ondernemings in hulle finansiële state ondersoek. Finansiële jaarstate is al bron vanwaar informasie van finansieringsbronne deur ondernemings gebruik, geredelik verkry kan word. 'n Ontleeder is dus aangewys in sy studie slags op hierdie openbaarmaking.

In Hoofstuk IV word metodes wat gevolg kan word om die finansieringsstruktuur van 'n onderneming te ontleed, ondersoek.

In Hoofstuk V word die metodes ondersoek om die finansieringsstrukture te ontleed op driestaalondernemings toegepas.

1.4 OMVANG VAN DIE STUDIE

Ten aanvang wil dit duidelik vermeld word dat hierdie skripsié maar slegs 'n verkenning van die studieveld is - geen persoon wat nie reeds 'n studie van finansiering gemaak het, sal besef hoe wyd die veld is nie.

Behalwe dat die skripsié in omvang beperk word, word dit ook verder spesifiek beperk deur nie veel aandaag aan die kostefaktor van finansiering te gee nie.

HOOFSTUK II

FINANSIERINGSBRONNE

2.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk is die doel om aan te toon uit welke hoofbronne 'n onderneming finansiering kan bekom. Die finansieringsbronne word (behalwe soos later aangetoon) as laste op 'n onderneming se balansstaat getoon. 'n Baie algemene verdeling van die laste word deur Foulke beskryf:¹⁾

"All items on the liability side of balance sheets of commercial and industrial concerns fall into three broad groups: current liabilities, deferred liabilities, and, in accordance with the term used in this volume, net worth".

Die skrywer wil dan ook op dieselfde wyse in die hoofstuk die bronne van finansiering tussen, Eienaarsfondse, langtermynlaste en korttermynlaste (bedryfslaste) verdeel.

'n Verdere bron van finansiering sal aangetoon word nl. die wat nie in die balansstaat self openbaar word nie.

Slegs die hoofbronne van elk van die voorgaande tipes van finansiering sal bespreek word, daar is egter baie variasies en kombinasies van hierdie bronne beskikbaar. Daar sal soms kortlik na die koste-aspek van die bron van finansiering verwys word, maar in die skripsie sal nie 'n poging aangewend word om die koste of kostevoordeel van elke tipe van finansiering te bespreek nie.

2.2 EIENAARSFONDSE

Onder eienaarsfondse word verstaan die totaal van fondse deur die eienaars van 'n onderneming daarin belê, het sy bedrae gestort of winste nie onttrek nie. Dit kan onderverdeel word in gewone- en voorkeuraandeelhouersbelange.

1) FOULKE, ROY A. Practical Financial Statement Analysis. 6th ed. New York, McGraw-Hill, 1968, p.96.

2.2.1 Gewone aandeelhouersbelang

Samuels en Wilkes gee in hulle boek die volgende omskrywing van wat gewone aandeelhouersbelang is:²⁾

"To begin with a definition: an equity interest in a company may be said to represent a share of the company's assets and a share of any profits earned on those assets after other claims have been met."

Weston en Brigham dui dan ook aan:³⁾

"As receivers of residual income, holders of common stock are frequently referred to as the ultimate entrepreneurs in the firm."

Uit voorgaande sien ons dat die gewone aandeelhouer slegs kan aanspraak maak op die gedeelte van die inkomste wat oorgely het nadat alle uitgawes (rente en inkomstebelasting ingesluit) betaal is. Dit bring ons dan by die eerste voordeel van hierdie vorm van finansiering nl. dat die aandeelhouer slegs 'n vergoeding hoeft te kry nadat alle uitgawes gedek is. Verder hoeft hierdie totale oorskot nie aan die gewone aandeelhouers uitbetaal te word nie, maar slegs soveel daarvan as wat die direkteure aanbeveel. (Kyk die model statute vir 'n publieke maatskappy.)⁴⁾ Hieruit kan moontlik afgelei word dat die vergoeding wat gewone aandeelhouers ontvang, vir doeleindes van finansiering, nul is (die direkteure doen die gewone aandeelhouer 'n guns om 'n dividend aan te beveel). Hierdie stelling is baie foutief, gewone aandeelhouersfondse het beslis 'n "koste".

2) SAMEULS, J.M. en F.M. WILKES. Management of Company finance. London, Nelson, 1971, p.37.

3) WESTON, J.FRED en EUGENE F. BRIGHAM. Managerial Finance. 2nd ed. New York, Holt, Rinehart and Winston, 1966. p.399.

4) REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Maatskappywet, 1973 (Wet No.61, 1973.) Pretoria, Staatsdrukker, 1973. Bylaag 1 : par.84.

Findlay en Williams ⁵⁾ omskryf dit as volg:

"Far from being costless, equity funds were found to be rather expensive sources of finance. Since common stockholders assume the greatest risk of all suppliers of capital, it is reasonable to expect that the anticipated rate of return to equity investors should be the largest."

Die indirekte kostefaktor van gewone aandelekapitaal ontstaan deurdat geen persoon in 'n onderneming sal belê (of addisioneel sal belê) as hy nie 'n bepaalde opbrengs kry nie (of verwag om te kry nie). ⁶⁾ Die ontstaan van wetenskaplike bestuur het dan ook tot gevolg gehad dat 'n wetenskaplike bestuurde onderneming nie in 'n nuwe veld sal belê nie tenzij hy verwag om X% opbrengs te verdien nie. In hierdie verband het Professor Els 'n baie waar stelling gemaak (Klasaantekening) nl. dat wetenskaplike bestuur met sy geprojekteerde opbrengskoers inflasie aanhelp. 'n Nuwe onderneming word nou nie aangepak nie omdat dit nie X% opbrengs maklik sal lewer nie, kompetisie met bestaande ondernemings ontstaan daarom nie, en verkoopspryse kan sonder gevolg deur die bestaande onderneming verhoog word.

Dit is 'n bekommernis dat dit dikwels die vervaardigingsveld is wat nie aan bogenoemde vereiste voldoen nie. Die fondse word dan in die finansieringsveld belê waar dit soms vir die skrywer wil voorkom of baie geld gemaak word bloot deur dokumente (stukkies papier) heen en weer te stuur, sonder dat enige werklike produktiewe werk verrig word.

'n Volgende voordeel van gewone aandeelhouersbelang, as 'n bron van finansiering, is sy permanente aard. 'n Maatskappy kan slegs sy aandelekapitaal d.m.v. 'n spesiale besluit verminder, as sy statute dit magtig, en die hof dit goedkeur of al sy skuldeisers instem. ⁷⁾

5) FINDLAY, M. CHAPMAN EN EDWARD E. WILLIAMS. An Integrated Analysis for Managerial Finance. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1970. p.154.

6) SAMEULS EN WILKES, Op.cit., p.104.

7) MAATSKAPPYWET, 1973, Op.cit., Art. 83 en 84.

'n Verdere voordeel is dat dit 'n skokdemper is vir skuldeisers indien daar verliese sou plaasvind. Weston en Brigham merk die volgende op:⁸⁾

"The fact that on liquidation, holders of common stock are last in the priority of claims signifies that the portion of capital they contribute provides a cushion for creditors, should losses occur on dissolution".

Hierdie is dan die rede waarom skuldeisers meer aan 'n maatskappy met groter aandeelhouersfondse sal leen as een met kleiner aandeelhouersfondse.

'n Nadeel van aandele is dat die dividende daarop nie afgetrek kan word alvorens belasbare inkomste bereken word nie. Indien 'n persoon (uitgesonder 'n maatskappy) as aandeelhouer die verklaarde dividend ontvang sal hy in meeste gevalle ook belasting op die dividend betaal⁹⁾ (wat reeds uit na belaste wins verklaar is).

Die nadeel van die uitreiking van nuwe aandele is die volgende:

- a) Die nuwe gewone aandele kan nuwe stemme bring wat verskuiwing in die beheer kan laat plaasvind.
(Eie waarneming).
- b) Koste van nuwe uitreikings kan hoog wees aangesien in die meeste gevalle 'n prospektus uitgegee moet word.¹⁰⁾
- c) Die nuwe gewone aandeelhouers kry dieselfde proporsionele gedeelte van toekomstige wins as die huidige aandeelhouers. 'n Maatskappy kan vir sy bestaande aandeelhouers 'n addisionele wins bring deur bv. fondse teen 9% rente per jaar te leen en daarop 15% inkomste per jaar te verdien. 'Die bestaande aandeel-

8) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.399.

9) REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Inkomstebelastingwet, 1962 (Wet 58 van 1962), soos gewysig. Pretoria, Staatsdrukker, 1970. Art.19.

10) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Art. 142 tot 169.

houers kry nou die addisionele inkomste sonder dat hulle enige addisionele fondse moes bydra. As nuwe aandele uitgereik was om die fondse te verkry, sou die nuwe aandeelhouers saam met die bestaande aandeelhouers in hierdie addisionele wins, asook in die oorspronklike wins, gedeel het. (Eie waarneming). (L.W. Die addisionele inkomste is voor belasting.)

'n Maatskappy kan in die woorde van Findlay en Williams¹¹⁾ op die volgende wyse addisionele aandeelhouersfondse bekom:

„A firm may raise equity funds either through the sale of common stock or through the retention of earnings. The effect of both is to increase the stockholders investment in the firm."

Dit is nie die doel om in hierdie skripsié die metodes en maniere van die uitreiking van nuwe aandele te bespreek nie. Die kwessie van teruggehoue inkomste word egter kortlik bespreek weens die belangrikheid daarvan in die finansiering van 'n onderneming waarvan Weston en Brigham ook sê;¹²⁾

„Dividend policy determines the division of the corporate earnings between payments to stockholders and retained earnings. Retained earnings are one of the most significant sources of financing the growth of enterprises."

Soos vroeër in die paragraaf gestel, is 'n maatskappy nie verplig om dividend te betaal nie en kan daar miskien gesê word dat teruggehoue wins 'n kosteloze bron van finansiering is. Hierdie stelling is foutief want net soos aandelekapitaal, het teruggehoue wins ook 'n afgeleide koste,

11) FINDLAY EN WILLIAMS, op.cit., p.164.

12) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.445.

Sameul and Wilkes sien dit ook so in hulle boek: 13)

"It is sometimes suggested that the retained earnings of a company provide a free source of funds. This can easily be shown to be untrue, though the cost of funds provided from retained earnings is undoubtedly less than of funds obtained by a new issue of equity capital. The company must consider the income the shareholder could obtain if the earnings had been distributed instead of being retained, and if it cannot earn at least an equivalent amount of income on these funds, it should return them to the shareholders."

Uit voorgaande word gesien dat die koste van teruggehoue wins daarom 'n geleentheidkoste is nl. welke opbrengs die aandeelhouer daarmee kan verdien teenoor wat die onderneming daarmee kan verdien. In hierdie verband kan gemeld word dat die terughouding van winste die netto batewaarde van die aandeel van die maatskappy opstoot. Dit sal weer op sy beurt die maatskappy se leningsbevoegdheid en moontlik die markprys van sy aandele verbeter, wat dan op 'n indirekte wyse vir die aandeelhouer ook tot voordeel kan wees.

2.2.2 Voorkeur aandeelhouersbelang

Weston en Brigham gee in hulle boek die volgende omskrywing van voorkeuraandele 14)

"Preferred stock has claims or rights ahead of common stock. The preference may be a prior claim on earnings; it may take the form of a prior claim on assets in the event of liquidation or it may take a preferential position with regards to both earnings and assets."

13) SAMEUL EN WILKES, op.cit., p.114.

14) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.414.

Hierdie voorkeur het tot gevolg dat voorkeuraandele in 'n groot mate die aard van 'n langtermynlening (Skuldbriewe) het bv. 'n vaste opbrengskoers. Die verskil is egter dat die voorkeuraandeelhouer nie 'n reg het op sy opbrengs (dividend) nie. Dit is dan ook die eerste voordeel van voorkeuraandele uit die oogpunt van die maatskappy, nl. dat die direkteure nie verplig is om dividend te betaal nie. In die praktyk is dit miskien maar 'n mite. Sameuls en Wilkes sê dan ook oor die nie betaling van voorkeurdividend die volgende: 15)

"To the financial community it would represent a unmistakable symptom of financial weakness"

'n Verdere voordeel van voorkeuraandele vir die maatskappy is dat dit die totale aandeelhoudersbelang van die onderneming verhoog sonder dat dit 'n gelykmatige gedeelte in die wins verkry. Die verhoging kan die vermoeë van die onderneming om weer meer lenings te bekom, verbeter.

'n Verdere voordeel is dat aandeelhoudersfondse verkry word sonder dat aan verdere persone stemreg gegee moet word. Voorkeur aandeelhouers het gewoonlik slegs stemreg oor sake rakende hulle regte en wanneer die voorkeurdividend agterstallig is.

'n Belangrike nadeel van voorkeuraandele is dat die dividend nie afgetrek kan word alvorens belasbare inkomste bereken word nie. Hierdie nadeel het tot gevolg dat die koers van voorkeurdividende minstens 41% (1973 - Belastingkoers) laer moet wees as die rentekoers op langtermynlenings alvorens dit vir die onderneming voordelig sal wees.

15) SAMEULS EN WILKES, op.cit, p.68.

As voorbeeld is obligasies uitgereik teen 10% rente meer voordelig vir die onderneming as 'n uitgif van voorkeuraandele met 'n koers van hoër as 5,9% (10% min 41% van 10%). Voorgaande is as volg bereken;

Uitreiking van	Obligasies	Voorkeuraandele
Belasbare inkomste voor die volgende (sê)	7 800	7 800
Min: Obligasierente (10% op R8 000)	<u>800</u>	<u>-</u>
Belasbare Inkomste	7 000	7 800
Belasting teen 41%	<u>2 870</u>	<u>3 198</u>
Inkomste na belasting	4 130	4 602
Voorkeur dividend (maksimum)	<u>-</u>	<u>472</u>
Inkomste na belasting	<u>R4 130</u>	<u>R4 130</u>

Die maksimum koers op die voorkeuraandele dus $472/8000$ of 5,9%

Die voorkeuraandeelhouer dra egter meer risiko as die langtermynlener.

Sameul en Wilkes beskryf dan ook in hulle boek ¹⁶⁾ hoekom dit prakties moeilik sal wees om voorkeuraandele huidig uit te reik wat meer voordelig vir die maatskappy as obligasies sal wees.

16) SAMEULS EN WILKES, op.cit., p.66.

2.3 LANGTERMYNLASTE

Onder langtermynlaste word verstaan alle skulde van die onderneming wat nie binne een jaar na die datum van die balansstaat betaalbaar is nie. (Algemeen aanvaarde rekeningkundige praktyk).

Archer en D'Ambrosio sê hieroor: 17)

„The use of long-term debt in the form of term loans, mortgages and bonds implies that the firm has a need for funds beyond just temporary requirements".

Vir doeleindes van hierdie skripsie word die langtermynlaste tussen lenings-skuldbriewe, buite-aandeelhouersbelang en voorsienings verdeel.

2.3.1 Langtermynlenings - Skuldbriewe

Verskeie tipes hiervan bestaan wat gerieflikheidshalwe verdeel word in verbande, skuldbriewe en huurkope.

2.3.1.1 Verbande

Dit is 'n lening verseker deur 'n verband oor vaste eiendom en is hoofsaaklik beskikbaar vanaf bouverenigings, versekeringsmaatskappye en deelnemingsverbandskemas.

Volgens Curran is: 18)

„The primary distinction between bonds and debentures is that the former usually have a lien on property while the latter are simply general obligations of the corporation."

Die rentekoers op verbande verskil en in baie gevalle bepaal die verbandakte dat die rentekoers gedurende die lewe van die verband verander kan word. Die lener is egter verseker en die rente sal gevolglik laer wees as op 'n onversekerde lening. Die koste om 'n verband te registreer is, relatief gesproke, nie baie hoog nie.

17) ARCHER, STEPHEN H. en CHARLES A. D'AMBROSIO. Business Finance: Theory and Management. New York, MacMillan, 1966. p.410.

18) CURRAN, WARD. S. Principles of Financial Management. New York, McGraw-Hill, 1970. p.289.

2.3.1.2 Skuldbriewe

Sameuls en Wilkes omskryf dit as volg; ¹⁹⁾

"A debenture is a document containing an acknowledgement of indebtedness which need not give, although it usually does give, a charge on the assets of the company."

Hierdie erkenning van skuld neem gewoonlik die vorm aan van sertifikate in spesifieke eenhede wat vryelik verhandel kan word. Die rentekoers op skuldbriewe is gewoonlik vas en hang gewoonlik af van die heersende rentekoers-struktuur op die stadium van uitreiking en ook die risiko aan die skuldbrief verbonden vir die uitlener.

Een spesifieke soort skuldbrief, nl. die omskepbare skuldbrief, verdien spesifieke vermelding waarvan Curran dan ook sê; ²⁰⁾

"..... it may be the conversion feature which has encouraged the more widespread use of subordinated debentures."

Sameuls en Wilkes omskryf dan die aard van omskepbare skuldbriewe as volg; ²¹⁾

"The characteristics of such issues are that while they are sold initially as loan stock receiving an appropriate rate of interest the holder is given the option of converting this loan stock within a given time period, into equity shares at a specified price."

Die eerste voordeel wat die maatskappy ontvang vir die gee van die opsie is 'n quid pro quo nl. 'n laer rentekoers.

19) SAMEULS EN WILKES, op.cit., p.59.

20) CURRAN, op.cit., p.301.

21) SAMEULS EN WILKES, op.cit., p.71.

• Verdere voordeel is dat dit die onderneming 'n geleentheid gee om huidig aandele te „verkoop“ teen pryse hoër as die huidige markprys. Die nadeel hierin verbonde is dat sou die markprys meer styg as verwag, moet die maatskappy die aandele vir die omskepping teen die laer prys uitreik.

• Verdere voordeel is dat sekere institusionele beleggers (dit is instellings bv. versekeringsmaatskappye wat deur 'n spesifieke wet gereël en beheer word) veral in die omskepbare skuldbriewe belangstel omdat hulle beperk word om meer as 'n spesifieke persentasie van hulle bates in aandele te belê. Die institusionele belegger (wat dikwels baie beskikbare fondse vir belegging het) kry nou 'n kans om op indirekte wyse in aandele te belê.

• Verdere voordeel van dié tipe van lening is dat dit weens die omskepbaarheid in aandele self-likwiderend is. Die nadeel hieraan verbonde is dat indien die markprys nie na verwagting styg nie, die skuldbriewe nie omgesit word nie en die maatskappy nou moet fondse soek om die skuldbriewe af te los.

2.3.1.3 Huurkope

Hiervolgens koop 'n onderneming 'n spesifiek vaste bate op voorwaarde dat dit nie die onderneming se eiendom sal word alvorens die volle koopsom betaal is nie. Die koopsom moet dan gewoonlik d.m.v. gereelde maandelikse paaiememente (waarby rente ingesluit) vereffen word. Hierdie tipe van finansiering word dikwels deur kleiner ondernemings gebruik. Die effektiewe rentekoers van die tipe lenings is gewoonlik baie hoog.

2.3.1.4 Spesiale bronse

Hier word kortliks drie spesiale bronse van langtermyn-finansiering vermeld wat nooit deur ondernemings uit die oog verloor moet word nie, nl:

2.3.1.4.1 Vanaf die Nywerheids Ontwikkelingskorporasie van S.A. Bpk. kan gewoonlik lenings verkry word teen baie gunstige koerse, vir nywerheidsvestiging of- uitbreiding asook op 'n karter termyn vir die finansiering van uitvoer. Die lening word na 'n deeglike ondersoek toegestaan om die onderneming se spesifieke behoeftes te pas.

2.3.1.4.2 Van Aksepbank self of deur hulle bemiddeling kan ondernemings gewoonlik groot bedrae geld op middeltermyn (een tot ses jaar) of korttermyn (minder dan een jaar)leen.

2.3.1.4.3 Vanaf beherende- of mede-filiaalmaatskappye word dikwels finansiering ontvang. Hierdie bron van finansiering kan die ontleder van die finansiële state van 'n onderneming heelwat probleme gee omdat daar nie 'n onafhanklikheid tussen die lener en die uitlener bestaan nie. Daar is ook gewoonlik geen formele kontrak wat rentekoers en afbetalingsvoorraades reël nie. Die rentekoers hang maar sommer af van die wins wat die onderneming maak en die afbetalings van die beskikbare kontant. Die beherende maatskappy kan dan te eniger tyd die lening oproep en daardeur in baie gevalle die filiaal tot likwidasie dwing. In die verband kyk ook paragraaf 3.3.3.4.

Bogenoemde vorme van finansiering sluit in baie gevalle ook korttermyn-finansiering in.

2.3.1.5 Algemeen

Die groot voordeel wat langtermynlenings inhoud, is die sogenaamde hefboomeffek. In Onderneming leen h bedrag teen sê 9% rente per jaar. Die fondse word in die onderneming belê en sê 15% vir h jaar daarop verdien. Die bestaande aandeelhouers het geen addisionele financiering beskikbaar gestel nie en tog kry hulle h addisionele 6% inkomste (voor belasting) op die bedrag wat geleen is.

In Nadeel van h langtermynlening is dat die rentekoers betaal moet word ongeag of daar wins of fondse beskikbaar is. Die hele kapitaalbedrag word ook dikwels betaalbaar indien rente nie betaal word nie.

In Verdere nadeel is dat meeste langtermynlenings h vervaldag het en een of ander tyd vervang moet word met h ander lening of h ander bron van finansiering.

2.3.2 Buite-aandeelhouersbelang

Hieronder word verstaan die effektiewe belang wat buite-aandeelhouers (d.w.s. aandeelhouers uitgesonder die beherende maatskappy of sy genomineerde) in die netto bates van gekonsolideerde filiale wat gedeeltelik deur die beherende maatskappy besit word. Hierdie is h tegniese las wat met konsolidasie ontstaan wat streng gesproke nie betaalbaar is nie. In die boeke geraadpleeg, word nêrens spesifiek na hierdie waardevolle bron van finansiering verwys nie. Wanneer die finansiële state van h beheerde filiaalmaatskappy met die van sy beherende maatskappy gekonsolideer word, word die totale wins van die groep eers getoon en daarna word die gedeelte van die wins wat die buite-aandeelhouers van die filiaal toekom, afgetrek (Joernaalsinskrywing Dt. Wins vir die jaar, Kt. Buite-aandeelhouersbelang). Word dividend deur die filiaal betaal of verklaar verander die

gekonsolideerde wins geensins nie, die buite-aandeelhouersbelang egter wel (Joernaalinskrywing Dt. Wins vir die jaar, Kt. Buite-aandeelhouersbelang asook Kontant (dividend betaal) of Voorsiening vir dividend (as dividend verklaar is)).

Uit voorgaande verduideliking word gesien dat hoe minder dividend deur die filiaal aan sy aandeelhouers betaal word, hoe meer sal die finansieringsbron buite-aandeelhouersbelang styg.

Die koste van die vorm van finansiering moet net soos die koste van teruggehoue wins bereken word (kyk paragraaf 2.2.1) maar wel op dievlak van die gekonsolideerde filiaal.

2.3.3 Voorsienings

Hieronder word kortlik verstaan 'n bedrag voorsien vir 'n bekende aanspreeklikheid waarvan die omvang nie met redelike juistheid bepaal kan word nie.²²⁾ So 'n bedrag sluit voorsiening vir inkomstebelasting in maar sluit nie 'n bedrag vir die voorsiening vir waardevermindering in nie. Dit kan in spesifieke gevalle 'n korttermyn- of 'n langtermyn aanspreeklikheid wees.

Dit is in baie omstandighede 'n rekeningkundige aanspreeklikheid wat bereken moet word aangesien daar 'n bekende aanspreeklikheid is. In baie gevalle sal die bedrag nie (of nie gou nie) uitbetaal moet word nie. So sal 'n Voorsiening vir Uitgestelde belasting nie dikwels betaalbaar wees nie.

22) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Bylaag 4 : par.4.

Hierdie finansieringsbron kan in gevalle baie voordeelig deur die bestuur van 'n onderneming gebruik word. 'n Goeie voorbeeld is dorpsgebiedsontwikkelings-maatskappye wat 'n volgende dorpsgebied moet aanpak sodra die voorseening vir uitgestelde belasting op 'n vorige dorpsgebied betaalbaar begin word. Die belasting toelaes wat op die nuwe dorpsgebied verkry word, verseker dat geen belasting betaalbaar is nie.

2.4 KORTTERMYNLASTE

Onder korttermynlaste word verstaan alle skulde van die onderneming wat binne een jaar na die datum van die balansstaat betaalbaar is. Dit word meer algemeen as bedryfslaste beskryf. Daar moet altyd onthou word dat langtermynlenings in die jaar voor hulle vervaldag as korttermynlenings getoon moet word. Met ander woorde, daardie gedeelte van langtermynlaste wat binne een jaar na die balansstaat betaalbaar is, moet as korttermynlaste ingesluit word. Vir doel-eindes van die skripsie word korttermynlaste verdeel tussen Krediteure, Agterstallige Uitgawes, Bankoortrekkings, Aksepkrediete en Korttermynlenings.

2.4.1 Krediteure

Dit is finansiering wat 'n leweransier van 'n onderneming aan die onderneming gee by die aankoop deur die onderneming van goedere en dienste vanaf die leweransier.

Volgens Sameuls en Wilkes: 23)

"It is both a selling device used to attract customers, and a desirable source of funds."

Die mate waarin 'n onderneming hierdie bron van finansiering kan gebruik,

23) SAMEULS EN WILKES, op.cit., p.261.

hang af van die krediettermyn wat die leveransier bereid is om aan hom toe te staan. Hierdie krediettermyn hang hoofsaaklik af van die volgende 24)

- a) Aard van die produk - indien die omsetsnelheid van die produk hoog is, is die krediettermyn kort.
- b) Leveransier se omstandigheid - indien die leveransier kort is aan fondse sal sy kredietperiode korter wees.
- c) Koper se omstandigheid - hoe sterker die onderneming en groter sy aankope van die leveransier hoe langer kredietperiode kan hy verlang.

Dit is slegs waar 'n diskonto toegestaan word vir vroeë betaling waar 'n koste van die tipe van finansiering onderskei kan word. So dui Weston en Brigham 25) byvoorbeeld aan dat 'n korting van 2% as binne 10 dae betaal word en betaling in alle geval binne 30 dae 'n effektiewe rentekoers van 36,72% beteken. Ondernemings moet dus baie goed let om nie die bron tot sy uiterste te strek op die veronderstelling dat dit niks kos nie (behalwe miskien 'n slechte naam) teenoor 'n bankoortrekking waarop rente betaal word.

Die voordeel van die vorm van finansiering is dat dit informeel is en dat dit toeneem soos die aktiwiteite van die onderneming verhoog.

Dit kan nie nagelaat word om die volgende uit Findlay en Williams aan te haal nie. 26)

"Most creditors, have noted over the years that lawyers appear to be the only people to make money from bankruptcy proceedings, will often make great concessions to keep a debtor out of bankruptcy court."

24) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.347.

25) I bid., p.348.

26) FINDLAY EN WILLIAMS, op.cit., p.136.

2.4.2 Agterstallige Uitgawes

Hierdie bron van finansiering ontstaan deurdat die onderneming nie dadelik sekere uitgawes hoeft te betaal nie. Hier word spesifiek aan belasting en salarisse gedink. Sameuls en Wilkes²⁷⁾ sê ook die volgende oor belasting as bron van finansiering:

„This is created by the interval that elapses between the earning of the profit by the company and the payment of the taxes due on them."

Hierdie bron is in Suid-Afrika deels aan bande gelê deur die feit dat daar huidig van maatskappye verlang word om twee voorlopige belastingbetalings per jaar te maak.

Salaris is 'n bron van finansiering in die sin dat werknemers deur die maand diens aan die onderneming lewer, maar slegs aan die end van die maand vergoed word. 'n Deel van die werknemer se vergoeding word ook eers aan die end van die jaar in die vorm van 'n bonus aan hom uitbetaal.

2.4.3 Bankoortrekkings

Hierdie finansiering word van 'n bank gekry in die vorm van 'n flukturende oortrekking, wat neerkom dat die bank die onderneming wisselende bedraeleen tot op 'n gespesifieerde limiet. Findlay en Williams²⁸⁾ omskryf die lening as volg:

„A line of credit is merely an informal agreement on the part of the bank that, other things being equal, it would be willing to lend the firm amounts up to some stated ceiling at some stated interest rate."

27) SAMEUL EN WILKES, op.cit., p.266.

28) FINDLAY EN WILLIAMS, op.cit. p.108.

Hierdie is 'n baie belangrike vorm van finansiering aangesien dit die marginale fondse voorsien. So sal 'n bankoortrekking die eerste bron van finansiering (na krediteure) wees van 'n onderneming wat uitbrei. Later word die bron dan omgesit in meer permanente finansiering.

Behalwe in die geval van groot ondernemings, verlang banke gewoonlik een of ander vorm van sekuriteit vir hulle lenings. Dit kan insluit sessie van debiteure, waarborgs deur eienskaps of wat ook al deur die bank nodig gevra word.

Daar moet altyd onthou word dat 'n bankoortrekking 'n korttermyn bron van finansiering is en dat die bank te eniger tyd die oortrekking kan oproep.

So waarsku Weston en Brigham dan:²⁹⁾

"An attempt to use loans from commercial banks for permanent financing may cause problems for both the borrowers and the banks."

Dit bring ons dan seker by die grootste nadeel van 'n bankoortrekking nl. dat dit te eniger tyd opgeroep kan word. Die rede waarom oortrekking opgeroep word, kan dan ook geheel buite die onderneming lê, bv.. kredietbeperkings neergelê deur die Regering.

Die koste van die tipe van finansiering hang gewoonlik af van die omset wat deur die rekening gaan en die sekuriteit wat die bank besit. Dit wissel gewoonlik van die primêre bankkoers van 8% en soos die risiko verminder na 12%.

29) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.352.

Dit moet egter gemeld word dat min ondernemings slegs die primêre koers betaal (alhoewel hulle so glo).

2.4.4 Aksepkrediete

Dit is waar 'n onderneming 'n promesse³⁰⁾ uitmaak betaalbaar gewoonlik binne 120 dae en dan aan die bank „verkoop”. Die onderneming ontvang daarvoor die hoofsom min diskonto min koste. Die bank kan dan die wissel endosseer (wat dit vir almal aanvaarbaar maak) en verkoop op die geldmark teen die dan heersende koers vir aksepte. Die voordeel wat so 'n aksep vir die bank van „uitreiking” inhou is dat hy nie van sy eie fondse gebruik het om aan sy kliënt te leen nie. Die bank vra die onderneming gewoonlik 1,5% - 2,5% (vir sy endossement) bo die huidige markdiskontokoers vir aksepte.

Tradisioneel was die totale effektiewe rentekoers op aksepte laer as die rentekoers op 'n oortrekking vir diesselfde onderneming. Op die stadium van skrywe (Desember 1973) is die rentekoers op aksepte soveel as 1% hoër as die primêre oortrekkingskoers van 8%. Ondernemings wil daarom liewer oortrekkings hê, maar die banke het net nie die fondse nie. Weer eens sien ons dat hierdie tipes van finansiering nie as permanent beskou moet word nie.

30) „Promesse is 'n onvoorwaardelike skriftelike belofte wat deur een persoon aan 'n ander gedoen is en deur die promitent onderteken is, en waarin onderneem word om op aanvraag of op 'n bepaalde of bepaalbare toekomstige tydstip 'n vasgestelde bedrag geld aan 'n vermelde persoon of sy order, of aan toonder te betaal” -

REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Wisselwet, 1964 (Wet no. 34, 1964). Pretoria, Staatsdrukker, 1964. Art. 87(1).

Die voordeel van hierdie vorm van finansiering is dat dit normaalweg 'n laer effektiwe koste as 'n oortrekking dra. Die effek van diskonto (op eindbedrag bereken) en rente (op beginbedrag bereken) moet egter altyd onthou word.

Hierdie tipe van finansiering is slegs aan redelike groot ondernemings beskikbaar.

2.4.5 Korttermynlenings

Hierdie is lenings wat 'n onderneming ontvang op die korttermyn, uitgesonder bankoortrektings en akeapkrediete.

Die eerste, en seker ook die belangrikste bron is van ondernemings, soos die Nywerheids Ontwikkelings Korporasie van S.A. Bpk., Aksepbanke en beherende of mede-filiaalmaatskappye (kyk paragraaf 2.3.1.4).

'n Verdere bron is daardie gedeelte van langtermynlaste wat binne een jaar na die balansstaatdatum betaalbaar is.

'n Verdere bron is die sogenaamde grysmark. Dit is waar een onderneming aan 'n ander onderneming (waarmee dit geen verbintenis het) geld leen (beide die ondernemings is nie bankinstellings nie). Of soos dit ook genoem word lenings buite die banksektor. Soms word hierdie lenings deur bemiddeling van 'n Aksepbank gedoen, sonder dat die lener of uitlener soms daarvan weet. Die rentekoers wissel baie en word deur onderhandeling bepaal volgens die heersende geldmarkkoerse. Hierdie vorm van finansiering is geensins permanent nie. Dit moet egter nie om die rede ignoreer word nie. Waar fondse tydelik vir 'n spesifieke doel benodig word, kan hierdie vorm miskien die aangewese wees.

2.5 BRONNE NIE IN BALANSSTAAT GETOON NIE

Hierdie is bronne van finansiering wat nie in die balansstaat van 'n onderneming self getoon word nie. Dié vorm van finansiering is moontlik deur 'n bedryfsbate te verkoop (met of sonder verhaal) of om vaste bates te gebruik wat gehuur word. In sekere gevalle word die feit d.m.v. 'n aantekening op die balansstaat aangetoon in ander gevalle word geen melding hoegenaamd van die bron van finansiering gemaak nie. Hierdie vorm van finansiering word vir doeleindes van hierdie skripsie verdeel tussen verdiskonterings, fakturering en huurpagfinansiering.

2.5.1 Verdiskonterings

Dit geskied gewoonlik d.m.v. wissels.³¹⁾ Dit is gebruiklik in sekere bedryftakke (bv. klerasie) waar die krediettermyn toegestaan redelik lank is om van die koper te verlang om 'n wissel te onderteken. Hierdie ontvangbare wissel word dan na die onderneming se bank geneem wat dan, nadat hy hom van die onderneming en/of koper se kredietwaardigheid tevrede gestel het, die wissel vir die onderneming verdiskontereer. Die bank krediteer dan dadelik die onderneming se lopende bankrekening en debiteer dit later met diskonto (rente op eindbedrag bereken) en koste. Die bank vorder dan die wissel op vervaldag in; hy behou egter die reg om, indien die wissel nie betaal word nie, die bedrag van die onderneming te verhaal. Hierdie reg van verhaal verskyn in balansstate d.m.v. 'n aantekening as 'n voorwaardelike aanspreeklikheid. Die ontleder moet hierdie bedrae vir doeleindes van sy ontleding in die balansstaat self

31) 'n Wissel is 'n onvoorwaardelike skriftelike opdrag, gerig deur een persoon aan 'n ander en onderteken deur die opdraggewer, waarin van die persoon aan wie die opdrag gerig is, vereis word dat hy op aanvraag of op 'n bepaalde of bepaalbare toekomstige tydstip 'n vasgestelde bedrag geld aan 'n vermelde persoon of sy order, of aan toondér betaal"

-- Wisselwet, 1964, op.cit., Art.2(1).

inbring soos Foulke terag ook sê:³²⁾

"In the computation of the current ratio the analyst must always include any contingent liability for notes receivable discounted that have been omitted from the balance sheet."

ŉ Nadeel van die tipe van finansiering is dat die bank slegs wissels sal verdiskonter waarmee hy tevrede is t.o.v. die verhaalbaarheid.

ŉ Voordeel is egter dat die onderneming fondse kry soos wat hy verkoop.

In finansiële state kan die koste van hierdie tipe van finansiering moeilik onderskei word. Dit eindig dikwels in die item bankonkoste of bankrente in die gedetailleerde Inkomstestaat.

2.5.2 Fakturering

Weston en Brigham omskryf fakturering as volg:³³⁾

"Factoring the second basic type of receivables financing, is the purchase of accounts receivable by the lender without recourse to the borrower (seller). The buyer of the goods is notified of the transfer and makes payment directly to the lender. The factoring firm perform credit-checking services for the seller of the goods."

Die voordeel vir die onderneming is dat sodra die faktureringsmaatskappy die debiteur aanvaar het daar geen verhaal meer op die onderneming is nie. ŉ Nadeel hierin verbonde is dat die faktureringsmaatskappy die kredietwaardigheid van die koper eers moet goedkeur.

ŉ Verdere voordeel is dat soos ũn onderneming verkoop so kry hy fondse beskikbaar. ũn Nadeel is dat die krediteure van die onderneming onveilig kan voel want nou word hulle primêre bron van betaling (die debiteure) weggeneem.

32) FOULKE, op.cit., p.193

33) WESTON EN BRIGHAM, op.cit., p.361.

ŉ Nadeel is dat besigheid verloor kan word deur die inbring van 'n buitepersoon in die verhouding tussen onderneming en kliënt. ³⁴⁾

Die koste van fakturering kan as volg gestel word:

„The cost of factoring includes two elements, an interest charge and a commission charge." ³⁵⁾

Hierin kan 'n nadeel lê, nl. dat die kommissie onkoste relatief hoog kan wees indien baie fakture met klein geldwaardes deur die onderneming uitgemaak word. Die koste van fakturering kan nie van gepubliseerde finansiële state afgelei word nie. Selfs in gedetailleerde state word die netto opbrengs na fakturering soms as verkope aangeteken, sodat die ware koste nooit besef word nie.

Aangesien die debiteur sonder verhaal verkoop word, word (heeltemal korrek) geen melding daarvan gemaak in die balansstaat of in die aantekeninge tot die balansstaat nie. Vir die ontleder van finansiële state is dit daarom onmoontlik om agter te kom of 'n onderneming die metode van financiering gebruik. Die gebruik van fakturering kan egter die ontleder se gevolgtrekking wesentlik raak, bv. die debiteure-invorderingstermyn sal baie laag wees, maar in werklikheid bestaan die debiteure uit persone wat die faktureringsmaatskappy nie wou aanvaar nie. Probeer die ontleder nou twee ondernemings met mekaar vergelyk, die een wat sy debiteure faktueer die ander nie, gaan die eersgenoemde se balansstaat beslis beter daar uitsien (gewoonlik sal die teenoorgestelde waar wees in die inkomstsstaat weens die hoë koste van fakturering).

34) CURRAN, op.cit., p.279.

35) ARCHER en D'AMBROSIO, op.cit. p.261.

2.5.3 Huurpagfinansiering

Weston en Brigham omskryf huurpagfinansiering as volg: ³⁶⁾

„Lease financing can take place in two ways. First, a firm may simply transact for the use of another party's property by paying a rental. Second, a firm that already owns property may sell the property and then lease it back for its continued use (sale and leaseback)."

Die voorwaardes van huurpagkontrakte verskil, maar gewoonlik bepaal hulle die volgende. Die huurder betaal die koste van onderhoud, belasting, versekering en ander direkte koste van die verhuurde bate. In sommige gevalle het die huurder ook 'n opsie om die bate aan die einde van die tydperk te koop. ³⁷⁾

Die effek van huurpagkontrak finansiering is:

„One important side effect of renting or leasing is that a company does not record the assets with its other fixed assets in its annual balance sheet. The company has use of the equipment, just as much as if it owned the equipment itself - the equipment is used to earn the profits that appear in the accounts, but because the company does not have a legal title, the equipment cannot be included as one of the assets of the company. This obviously affects the profit-asset ratio of a company. A company that leases its equipment should show in its accounts a higher return on its assets than a company that purchases the equipment." ³⁸⁾

Aangaande die saak of huurpag in maatskappy in 'n beter finansiële posisie plaas sê Archer en D'Ambrosio: ³⁹⁾

„The lease agreement, however, may require lease payments which are just as binding on the firm as debt commitments would be. Consequently, although the firm's balance sheet may give a better immediate impression of the firm's financial position because of the absence of debt under the

36) WESTON en BRIGHAM, op.cit. p.375.

37) ARCHER en D'AMBROSIO, op.cit. p.267.

38) SAMEULS en WILKES, op.cit. p.275.

39) ARCHER en D'AMBROSIO, op.cit. p.268.

lease agreement, the firm usually is just as committed to periodic payments as it would be under a loan agreement."

Die voorgaande aanhalings word aan die hand van die volgende voorbeeld illustreer;

BALANSSTAAT

	I	II
	Posisie voor bates aangekoop is.	Posisie na bates aangekoop is.
Aandeelhouersbelang	50	50
Langtermynlening	25	75
Kapitaal aangewend	<u>R75</u>	<u>R125</u>
 Verteenwoordig deur:		
Vaste Bates	50	100
Bedryfsbates	50	50
Min: Bedryfslaste	25	25
	<u>R75</u>	<u>R125</u>

Balanstaat I is die posisie wat die balansstaat was voor die addisionele Vaste Bates bekom is en ook die posisie wat die balansstaat in sal wees as 'n huurpagkontrak aangegaan word.

Balansstaat II is die posisie indien die onderneming die Vaste Bates sou aankoop. Dit is baie duidelik dat hierdie balansstaat swakker as die vorige een lyk (weens o.a. 'n oorbelegging in Vaste Bates).

In twee onlangse artikels is die voor- en nadele van huurpag bespreek J.A. Boles ⁴⁰⁾ wys in 'n artikel dat die konstante koersse ("flat rate") huidig op huurkontrakte tussen 5,75% en 9% is en gaan dan voort om met 'n swak opgestelde syfer voorbeeld te bewys dat huur meer voordeelig is.

40) BOLES, J.A. Acquiring Business Assets the Modern Way. (In Suid-Afrikaanse Geoktrooieerde Rekenmeester. Sept. 1973. Vol.9, No.9 : 313).

Dit kan gemeld word dat 'n konstante koers van net 5,75% oor 'n tydperk van sê 5 jaar 'n baie hoë effektiwe rentekoers gaan veroorsaak as in ag geneem word dat die huurder maandelikse betalings maak. A.D. Frew⁴¹⁾ skiet Joe Boles egter twee maande later in 'n artikel in vlamme neer. In 'n meer volledige syfervoerbeeld bewys hy op dieselfde veronderstellings dat huurpag nie voordelig is nie. Met die siening van Frew word saamgestem, aangesien dit moeilik gesien kan word hoe huurpag die voordeel van die eens en vir altyd beleggingstoelae van 20% kan oorskry. 'n Maatskappy kry in sekere omstandighede as hy in bate aankoop, en in 'n proses van vervaardiging plaas 'n beleggingstoelaag⁴²⁾ (die verhuringsmaatskappy kry nou die voordeel). Waar bates egter nie vir 'n beleggingstoelaag kwalifiseer nie, moet die onderneming egter beslis hierdie tipe van finansiering ook in die oog hou.

Die nie-openbaarmaking van bates en aanspreklikhede deur die onderneming kan vir die onderneming beslis voordeel inhoud soos reeds in voorgaande aanhalings en voorbeeld gesien. Waar 'n onderneming se leningsbevoegdheid beperk is (tot bv. 50% van sy totale aandeelhouersfondse) kan huurpagfinansiering beslis voordeel inhoud. Die bates kan nou bekom word sonder dat die leningsbevoegdheid van die onderneming eers verhoog moet word.

Hierdie nie-openbaarmaking is 'n bron van kommer. Die ontleder van finansiële state word nou in die duister gelaat oor die ware toestand van die balansstaat van die onderneming.

41) FREW, A.D. Leasing: Essential Answers Questioned. (In Suid-Afrikaanse Geoktracieerde Rekenmeester. Nov.1973 Vol. 9, no.11 : 406).

42) INKOMSTEBELASTINGWET, 1962, op.cit., Art.12.

Volgens Frew: 43)

"There is no consensus of opinion on the most appropriate accounting disclosure of lease commitments but there is a growing awareness among investors, financial analysts and auditors of the significance of lease commitments."

Soos later gesien sal word (paragraaf 3.4) bestaan daar geen wetlike vereiste dat toekomstige huurgelde deur 'n maatskappy as 'n aanspreeklikheid getoon moet word nie. Dit word vertrou dat die daarstelling van algemene aanvaarde rekeningkundige praktyk (waaraan alle maatskappye se finansiële state moet voldoen ⁴⁴⁾ die saak sal regstel. Die Nasionale Raad van Geoktrooieerde Rekenmeesters (S.A.) kan in hierdie verband baie mee help indien 'n verpligte (en finale) standpunt, deur hulle, oor die saak uitgebring word.

2.6 GEVOLGTREKKING

Uit voorgaande kan gesien word dat daar verskeie bronne van finansiering vir 'n onderneming bestaan. Al die bronne en al hul variasies en kombinasies moet baie deeglik deur 'n onderneming teen mekaar opgeweeg word alvorens besluit word van welke bron gebruik gemaak moet word.

Die effek van bronne van finansiering, nie in 'n onderneming se balansstaat getoon nie, moet ook altyd deeglik deur die ontleder van finansiële state in ag geneem word (indien hy daarvan weet).

43) FREW, op.cit., p.409.

44) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Art. 286(3).

HOOFSTUK III

INFORMASIE AANGAANDE FINANSIERING DEUR MAATSKAPPYE BESKIK- BAAR GESTEL.

3.1 INLEIDING

Uit voorgaande hoofstuk kan gesien word dat daar verskeie tipes bronse van finansiering is. Die vraag is egter hoeveel van hierdie tipes kan die ontleder identifiseer in normale finansiële state van ondernemings. Die belangrikste ondernemingsvorm in Suid-Afrika is seker die maatskappyvorm. Die ontleder is dus aangewys op welke besonderhede die maatskappye in hulle finansiële state openbaar. Hierdie openbaarmaking word dan ook deur wetgewing gereguleer.

In Suid-Afrika was maatskappye onderhewig aan die Maatskappywet van 1926, met sy vele wysigings.¹⁾ In 1963 word daar 'n Kommissie van Onderzoek na die Maatskappywet deur die Parlement in die lewe geroep. Die Kommissie het in 1970 sy hoofverslag²⁾ en in 1972 'n addisionele verslag en 'n konsepwetgewing³⁾ die lig laat sien.

- 1) REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Maatskappywet, 1926 (Wet No.46 van 1926) soos gewysig met Regulasies. Pretoria, Staatsdrukker, 1964. 594p.
- 2) REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Dept. van Ekonomiese Sake. Kommissie van Onderzoek na die Maatskappywet. Hoofverslag, Pretoria, 15 April 1970, Pretoria, Staatsdrukker, 1970. 198p.
- 3) REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Dept. van Ekonomiese Sake. Commission of Enquiry into the Companies Act. Supplementary Report and Draft Bill, Pretoria, 18th February, 1972. Pretoria, Staatsdrukker, 1972, verskillend gepagineer.

Die konsepwetgewing (wat die ou wetgewing in sy geheel vervang) word dan in wese deur die Parlement aanvaar in die Maatskappywet van 1973⁴⁾ om op 1 Januarie 1974⁵⁾ in werking te tree.

In hierdie hoofstuk word 'n kort vooruitbeskouing (vergelyking) gegee van hoe die vereistes van „Verantwoording en Openbaarmaking”⁶⁾ die ontleder van die finansieringsstruktuur van maatskappye gaan raak.

Die ondersoek is beperk tot slegs die finansieringsinformasie beskikbaar gestel onder die nuwe wet, om die volgende redes;

- a) Hierdie skripsie 'n spesifieke ondersoekterrein het en van 'n beperkte omvang is.
- b) Die werklike praktiese implikasies op die stadium (voor die inwerkingtreding van die wet) moeilik bepaalbaar is.

Sekere anomalieë is dan ook reeds deur Regter J. van Wyk de Vries⁷⁾ in 'n artikel „Cracks in the Act”⁸⁾ uitgewys. Hierin word die effek van die verandering van die woord aandelekapitaal in die Konsep-wetgewing na die woord aandels uitgerek in die Maatskappywet van 1973 uitgewys.

4) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., 423p.

5) Ibid, Art. 443.

6) Ibid, p.219.

7) Aangestel as voorsitter van die Kommissie van Ondersoek na die Maatskappywet volgens Staatskoerant van 25 Oktober 1963.

8) VAN WYK DE VRIES, J. Cracks in the Act. (In Suid-Afrikaanse Geoktrooieerde Rekenmeester. Okt. 1973 Vol.9, no. 10 : 383.)

3.2 VERANDERINGS EN KOMMENTAAR IN DIE ALGEMEEN OOR DIE MAATSKAPPYWET VAN 1926

Hierdie paragraaf handel oor enkele aanhalings uit die verslae van die Kommissie van Onsersoek na die Maatskappywet. Dit is aan die hand van aanhalings gedoen omdat die kommentaar van die Kommissie in baie gevalle baie waar (en soms gevat) is, en ook die algemene kritiek op die Maatskappywet van 1926 weergee.

Die Kommissie sê dan die volgende van die 1926-Wet

„Ons het vasgestel dat die Wet in sy huidige vorm 'n gebrek aan logiese en ordelike rangskikking vertoon en dat dit 'n beeld van besondere ingewikkeldheid en in heelwat gevalle,⁹⁾ van onsekerheid openbaar.“

Die rede hiervoor (en kommentaar daaroor) word as volg gegee

„Dit wek geen verbasing nie dat die 60-jaar lange proses van lapwerk aan die Wet 'n onbevredigende weergawe daar-gelaat het. Die terminologie is dikwels argaïes, onverenigbaar en strydig met die taal van die Afrikaanse sakegemeenskap. Die taal is ook dikwels ongrammatikaal.“¹⁰⁾

Oor die aspek wat hierdie skripsie seker die meeste raak nl. die openbaarmaking van finansiële informasie (wat ontleed kan word) sê die Kommissie die volgende

„Die eerste gebied wat die aandag verg is die verpligte openbaarmaking van inligting deur maatskappye aan aandeelhouers (en terloops ook aan die publiek insluitende potensiële aandeelhouers). Na ontleeding van al die bestaande voorskrifte vir openbaarmaking mense ons dat die gehalte van openbaarmaking in Suid-Afrika veel te wense oorlaat.“¹¹⁾

Om slegs informasie te openbaar help nie indien dit nie spoedig na die jaareinde uitgereik word nie.

9) KOMMISSIE VAN ONDERSOEK NA DIE MAATSKAPPYWET. Hoofverslag, op.cit., par. 10.1, p.5.

10) Ibid., par. 11.01 p.7.

11) Ibid., par. 41.05, p.63.

„Een belangrike aangeleentheid is die tydige openbaarmaking van inligting.“¹²⁾

„Ons het heelwat nagedink oor die aangeleentheid en het tot die slotsom gekom dat gereelds en tydige openbaarmaking deur maatskappye so van algemene belang is dat h voorskrif wat h tweede tussentydse verslag vereis wanneer die jaarlikse finansiële state nie binne drie maande na verstryking van die finansiële jaar uitgereik word nie, geregverdig is.“¹³⁾

Finansiële state vereis in meeste gevalle verduidelikings van sekere items en gebeure om h geheelbeeld van die onderneming te verkry.

„Ons beskou die direkteursverslag as aanvullend by die finansiële state; hierdie twee dokumente moet as die gesamentlike uiteensetting van die stand van sake van die maatskappy mekaar altyd vergesel.“¹⁴⁾

Direkteursverslae was nog altyd h vereiste maar, soos die Kommissie sê, is dit nie na behore gebruik nie.

„As gevolg van die talte direkteursverslae wat ons ondersoek het, meer ons dat die huidige voorskrifte nie net opgeknap nie maar ook aansienlik uitgebrei moet word. In stede van die paar formele paragrawe waarin dit ontaard het, moet die direkteursverslag h volledige verhalende weergawe van die stand van die sake van die maatskappy bied.“¹⁵⁾

„Ons kan dit in die verbygaan kontrasteer met die voorsittersverslag ten aansien waarvan h mate van vryheid toegelaat moet word veral wanneer die vooruitsigte van die sake van die maatskappy beoordeel word.“¹⁶⁾

12) KOMMISSIE VAN ONDERSOEK NA DIE MAATSKAPPYWET. Hoofverslag, par.41, p.64.

13) Ibid., par. 45.56, p.108.

14) Ibid., par. 45.46, p.106.

15) Ibid., par. 45.10, p.93.

16) Ibid., par. 45.09, p.93.

Aangaande die openbaarmaking van omset wat vir die ontleder van finansiële state heelwat waarde inhou sê die Kommissie.

„Die beginsel van die openbaarmaking van omset is ongetwyfeld gesond. Die aandeelhouer en die voornemende belegger moet op hierdie inligting aanspraak kan maak aangesien dit 'n sleutelfaktor is by die bepaling of 'n maatskappy bekwaam bestuur word.”¹⁷⁾

‘n Nuwe veld word deur die Kommissie betrek nl. die van die fondsestaat.

„Die getuienis het getoon dat daar 'n groter bewuswording van die nut van die staat van bron en aanwending van fondse ontstaan het”¹⁸⁾ Hieroor egter meer in 'n paragraaf 3.6.

Die voorgaande gee 'n algemene indruk van die rigting waarin die Kommissie gewerk en gedink het. Die verslae gee ook redes waarom veranderinge gemaak is wat dan ook dikwels lig werp op veranderings.

Die veranderings wat spesifiek die ontleder van die financieringsstruktuur raak word nou bespreek onder die hoofde: Veranderinge in die Balansstaat, Inkomstestaat en Direkteursverslag en daarna die toevosging van die Staat van Bron en Aanwending van fondse.

3.3 SEKERE VERANDERINGE IN DIE BALANSSTAAT

Die volgende is 'n ontleding van die vereistes van openbaarmaking in die Maatskappywet, 1973 wat spesifiek die ontleder van die financieringsstruktuur van 'n onderneming raak.

17) KOMMISSIE VAN ONDERSOEK NA DIE MAATSKAPPYWET. Hoofverslag, op.cit., par.45.34, p.101.

18) Ibid., par. 45.26, p.97.

3.3.1 Aandelekapitaal

Hierdie finansieringsbron is onder die hoof eiennaarsfondse in paragraaf 2.2 bespreek.

In wese het die vereiste van openbaarmaking van die finansieringsbron dieselfde gebly (behalwe soos later aangedui). Die 1973-Wet spel egter in detail die vereistes van openbaarmaking uit,¹⁹⁾ wat in die 1926-Wet nie die geval was nie. Die volgende paar wysigings is gevind wat moontlik 'n effek kan hê op die ontleder van finansiële state;

3.3.1.1 In die 1973-Maatskappywet²⁰⁾ word daar weggedoen met die bepaling dat aandele as gedeeltelik opbetaal uitgereik kan word.

Hierdie stap is gedoen om wanpraktyke by die uitreiking van aandele te stop. Die stelling dat die aanspreklikheid van 'n aandeelhouer (in 'n beperkte maatskappy) beperk is tot die onopbetaalde gedeelte van sy aandele (daar is nou geen) verval dus op alle aandele na 1 Januarie 1974 uitgereik.

Voor die inwerkingtreding van die 1973-Wet het 'n hele aantal maatskappye (bv. S.A. Brouerye Bpk., Sagit Bpk., Sentrachem Bpk.) aan hulle werknommers aandele uitgereik, waarop slegs 'n baie klein gedeelte opbetaalbaar was. Hierdie stap is ook gedoen om Inkomstebelasting, wat ontstaan by die uitoefening van opsies, te verminder.

Hierdie aandele en die verskillende voorwaardes waarvolgens hulle opbetaal moet word, sal beslis 'n effek hê op die ontleder van die finansieringsstruktuur van 'n onderneming.

19) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Bylaag 4 : par. 5,29, 30, 31 en 32.

20) Ibid., Art.92.

3.3.1.2 In die 1973-Wet²¹⁾ is daar bepalings wat die uitreik van aandele sonder h pariwaaarde moontlik maak, solank alle gewone aandele of alle voorkeuraandele sonder pariwaaarde aandele is. Die effek hiervan²²⁾ is dat daar (indien aandele na sonder pariwaaarde aandele omgeskep word) by die aandelekapitaalrekening (gewoon of voorkeur) die aandelepremierekening (in sy geheel of daardie gedeelte daartoe bygedra deur die aandele omgeskep) gevoeg word om die verklaarde kapitaalrekening te verkry.

Hierdie verandering sal wel h effek hê op die ontleder aangesien maatskappye wat hulle aandele na nie-pari-waaarde aandele omskep h vermoeidering in verklaarde kapitaalrekening teenoor hul ou uitgereikte aandelekapitaalrekening gaan toon. Dienooreenkomsdig gaan hulle aandelepremierekening (Kapitaalreserwe) verminder. Sien die volgende paragraaf oor die balans wat oorbly op die aandelepremierekening.

3.3.1.3 In die 1973-Wet word onder die opskrif „Aandelekapitaal en Aandele“²³⁾ gemeld dat die bedrag van aandelepremierekening getoon moet word. Dit skep die skyn dat Aandelepremierekening, of die gedeelte nie na verklaarde kapitaalrekening oorgedra nie, onder die hoof Uitgereikte Aandelekapitaal getoon moet word. Dit word in h mate deur Art. 174 (2) (a)²⁴⁾ verstrek waarin gemeld word dat die jaargelde deur h maatskappy betaalbaar, bereken moet word op sy uitgereikte aandelekapitaal plus sy aandelepremierekening.

In die boek van Cilliers, Benade en Roussouw²⁵⁾ word aandelepremierekening op voorkeuraandele dan ook by voorkeuraandelekapitaal getel om Totale Uitgereikte Aandelekapitaal te verkry.

21) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Art.74.

22) Ibid., Art.78.

23) Ibid., Bylaag 4 : par.5.

24) Ibid., Art. 174(2)(a).

25) CELLIERS, H.S. e.a. Finansiële state ingevolge die Konsepmaatskappywetsontwerp. Durban, Butterworths, 1972. p.116.

In h referaat²⁶⁾ gelewer op h Seminaar oor die 1973-wet sê Mr. J.S.K. Brink;

"It is clear that the par value amount plus the relevant share premium is the equivalent of the stated capital account in the case of no par value shares and if the whole of the proceeds of an issue of no par value shares must be paid-up share capital it follows that the balance on the share premium account should also be regarded as share capital and grouped with share capital rather than shown under capital reserves.

The above treatment was suggested by National Council in its evidence to the Commission and appears to be indicated by the marginal note which states

"Premiums received on issue of shares to be share capital"²⁷⁾ "

Hierteenoor het R.E. Ellmer²⁸⁾ die aandelepremierekening per aantekening afsonderlik van die Nie-Verdeelbare Reserwes getoon. In die balansstaat self word altwee die aantekenings egter teenoor Nie-Verdeelbare Reserwes getoon. In sekere privaat studies van die 1973-wet is ook opgemerk dat aandelepremierekening nie by die uitgereikte aandelekapitaal bygetel word nie.

Dit wil voorkom asof die bedoeling was dat die totaal van aandelepremie by uitgereikte aandelekapitaal gegroepeer moet word. Duideliker stelling van die feit sou egter enige verwarring uit die weg gevui het.

- 26) BRINK, J.S.K. Auditors Accounting and Disclosure under the Companies Act, no. 61 of 1973. (In Public Seminar on the 1973 Companies Act under the joint aegis of The National Council of Chartered Accountants (S.A.) and The South African Institute of Chartered Secretaries and Administrators, October, 1973. p.5-6).
- 27) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Art.76.
- 28) ELLMER, ROBERT E. Specimen Presentation of a Company's Annual Report and Financial Statements. Johannesburg, The South African Institute of Chartered Secretaries and Administrators, 1973. p.11, 24 en 25.

Die effek van die verandering sal wees dat h onderneming se uitgereikte aandelekapitaal soos in die balansstaat verskyn, gaan vergroot met h soortgelyke vermindering in Kapitaalreserwes. In sy berekenings sal h ontleder dit moet regstel.

3.3.1.4 Die ou verdeling wat daar bestaan het tussen aandelepremie ontvang voor en na 1 Januarie 1953, verval op 1 Julie 1974.²⁹⁾ Aandelepremie voor 1 Januarie 1953 ontvang was verdeelbaar in die vorm van dividend en kan in die state onder Inkomstereserwe getoon word. Die wysiging sal veroorsaak dat die bedrag nou ook saam met uitgereikte aandelekapitaal getoon moet word. Maatskappye wat aandelepremie besit wat voor 1 Januarie 1953 ontvang is kan dit voor 1 Julie 1974 as h dividend verklaar, welke dividend ook nie in die hande van die ontvanger belasbaar sal wees nie.

3.3.2 Reservewes en Voorsienings

3.3.2.1 Reservewes

Hierdie belangrike finansieringsbron is onder die hoof gewone aandeelhouersbelang in paragraaf 2.2.1 bespreek.

Die 1973-Wet maak h verdeling tussen verdeelbare en nie-verdeelbare reserwes. Verdeelbare reserwes word gedefinieer as reserwes wat by wyse van dividend verdeel kan word, ooreenkomsdig algemene aanvaarde rekeningkundige praktyk en regsbeginsels.³⁰⁾ Alvorens die Nasionale Raad van Geoktrooieerde Rekenmeesters (S.A.) riglyne neergelê het, is die definisie nie baié duidelik nie. Die kwessie van verdeling van ongerealiseerde kapitaalwinste by wyse van dividend kan genoem word.

29) MAATSKAPPYWET 1973, op.cit., Art. 76(4).

30) Ibid., Bylaag 4 : Par. 4.

Die voorgaande verteenwoordig hoofsaaklik 'n verandering in benaming.

3.3.2.2 Voorsienings

Hierdie uitsonderlike finansieringsbron is onder dieselfde hoof in paragraaf 2.3.3 bespreek.

Die 1973-Wet³¹⁾ definieer 'n voorsiening basies as 'n bedrag opsy gesit vir 'n bekende aanspreeklikheid waarvan die omvang nie met redelike juistheid bepaal kan word nie.

Die wet bepaal ook dat alle veranderinge in voorsienings en reserwes openbaar gemaak moet word.³²⁾ Hierdie bepaling sal ontleders van finansiële state help.

3.3.3 Laste

Hierdie finansieringsbronne is onder die hoofde Langtermynlaste en Korttermynlaste in paragrawe 2.3 en 2.4 bespreek. Daar sal gesien word uit die hieropvolgende dat al die finansieringsbronne in dié paragrawe genoem, slegs op 'n beknopte en opsommende wyse in die balansstaat van die onderneming weergegee moet word (veral wat betref korttermynlaste).

3.3.3.1 Algemeen

Die 1973-Wet³³⁾ bepaal dat laste saamgevat moet word om hulle algemene aard weer te gee en geklassifiseer moet word onder opskrifte en subopskrifte wat by die maatskappy se besigheid pas. Wanneer die bedrag van 'n klas van laste nie wesentlik is nie, kan dit onder dieselfde opskrif by 'n ander ingesluit word.

31) MAATSKAPPYWET 1973, op.cit., Bylaag 4 : par.4.

32) Ibid., Bylaag 4 : par.7.

33) Ibid., Bylaag 4 : par.9.

3.3.3.2 Skuldbriewe

Hierdie finansieringsbron met 'n paar van sy variasies is in paragraaf 2.3.1.2 bespreek.

In kort verlang die 1973-wet³⁴⁾ die volgende.

- i) Bedrag en klasse van skuldbriewe, omskeppingsvoorwaardes in aandele (indien enige) en datums waarop aflosbaar is.
- ii) Besonderhede van skuldbriewe gehou deur genomineerde of 'n trustee vir die maatskappy.
- iii) Besonderhede van afgeloste skuldbriewe wat die maatskappy bevoeg is om weer uit te reik.

3.3.3.3 Oortrekkings, Lenings en Dividende

Die 1973-Wet³⁵⁾ bepaal dat die volgende afsonderlik getoon moet word:

3.3.3.3.1 Die totale bedrag van bankoortrekkings.

Hierdie finansieringsbron is in paragraaf 2.4.3 bespreek. Dit is nie duidelik of bankaktepte by hierdie hoof ingesluit moet word nie. Verder bestaan daar steeds die vraag of die saldo volgens die bankstaat of die saldo volgens die kasboek deur die maatskappy getoon moet word.

3.3.3.3.2 Langtermynverpligtinge

Hierdie finansieringsbron is in paragraaf 2.3 bespreek. Waar lenings aan die maatskappy terugbetaalbaar is meer as een jaar na die rekeningspligtige datum moet dit afsonderlik getoon word tesame met;

- a) Die rentekoers ten opsigte daarvan.
- b) Onderskeie terugbetalingstydms.
- c) Indien in paaiemende terugbetaalbaar - bedrag van paaiement.

34) MAATSKAPPYWET 1973, op.cit., Bylaag 4 : par.8.

35) Ibid., Bylaag 4 : par.10.

Dit is uit die voorgaande baie duidelik dat slegs die gedeelte van lenings wat eers na een jaar van die rekeningpligtige periode terugbetaalbaar is as Langtermynlenings beskou moet word. Die gedeelte binne een jaar betaalbaar kan dus nie (volgens dié Wet) onder diesselfde hoof getoon word nie.

Die addisionele vereistes van openbaarmaking t.o.v. lenings is vir die ontleder van onskatbare waarde. Die effek van 'n 2 jaar of 'n 20 jaar Langtermynlening kan vir die ontleder van kardinale belang wees. Die rentoekoers van die lening gee vir die ontleder dan dadelik die koste-element wat hierdie vorm van finansiering vir die onderneming inhoud.

3.3.3.3.3. Dividend verklaar of aanbeveel

Die totale bedrag wat vir verdeling by wyse van dividend verklaar of aanbeveel is.

3.3.3.4 Skulde aan maatskappye in die groep

Hierdie finansieringsbron is kortliks in paragraaf 2.3.1.4.3 bespreek. Die 1973-Wet³⁶⁾ vereis dat alle skulde aan die maatskappy se filiale asook aan maatskappye van wie hy 'n filiaal of 'n medefiliaal is, openbaar moet word.

Die definisie van 'n filiaal is ook in die Wet³⁷⁾ verander na „maatskappy van die uitgereikte aandele waarvan minstens dertig persent regstreeks of onregstreeks deur 'n houermaatskappy gehou word.“ Aangaande hierdie definisie bestaan twyfel oor die woord aandele wat eintlik moes gewees het aandelekapitaal.³⁸⁾

36) MAATSKAPPYWET 1973, op.cit., Bylaag 4 : par.12.

37) Ibid., Art. 1.

38) VAN WYK DE VRIES, op.cit., p.383.

Daar kan egter nêrens in dié Wet h aanwysing gekry word dat die rentekoers of die bedrag aan rente betaal apart openbaar moet word nie. Dit is h gebrek aangesien die wins van h filiaal nou deur die beheerende maatskappy gemanipuleer kan word deur bloot die rentekoers op sy lening aan die filiaal te verander. Die bedrae van vergoeding vir bestuurs-, admnistrasie-, tegniese en sekretariële vergoeding aan enige persoon betaal moet getoon word, waarom dan nie ook dié rente nie?

Waar verskeie van die maatskappye op die Johannesburgse Effektebeurs genoteer is, filiale van ander maatskappye is en daar reeds in die verlede sprake was van sodanige manipulasie (Penguin Poolquip) word dit as h ernstige tekortkoming beskou.

3.3.4 Kapitaalverpligtinge

Hierdie is nie h openbaarmaking van h bestaande finansieringsbron nie. Dit dui aan op watter kapitaaluitgawes h onderneming in die toekoms gaan spandeer en waar hy die finansiering gaan kry.

Die 1973-Wet³⁹⁾ vereis;

- a) Totale bedrag van konakte vir kapitaaluitgawes nie anders voorsien nie.
- b) Totale bedrag van kapitaaluitgawes deur direkteure gemagtig waarvoor nie gekontrakteer is nie.
- c) Die bron waaruit fondse ter dekking van sodanige uitgawes voorsien sal word.

Veral hierdie laaste vereiste sal vir die ontleder van die finansieringsstruktuur van onskatbare waarde wees aangesien hy daaruit sal sien uit watter bron die onderneming beoog om in sy toekomstige behoeftes aan fondse te voorsien.

39) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Bylaag 4 : par.34.

3.4 SEKERE VERANDERINGS IN DIE INKOMSTESTAAT

In die inkomstestaat word die koste van sekere finansieringsbronne aangestoon. Uit die hieropvolgende sien ons dat dié informasie baie globaal is en nie op elke finansieringsbron afgestem is nie. In gevalle (bv. huurpaggelde) kan uit die inkomstestaat gesien word watter finansieringsbronne nie in die balansstaat openbaar word nie.

Die volgende is veranderinge in die inkomstestaat wat die ontlêder na die finansiële struktuur gaan raak.

- a) Rente betaal,⁴⁰⁾ word nou slegs as een totaal getoon.
Die ontlêder sal dus die berekende koste van die langtermynlenings en skuldbriewe (wat weens die openbaarmaking van die rentekoers gedoen kan word) moet aftrek van dié totaal om die koste van die ander lenings en bankoortrekkings te verkry.
- b) Huurpaggelde⁴¹⁾ betaalbaar vir die gebruik van 'n bate wat indien dit aan die maatskappy behoort het aan 'n waardeverminderingdebiet onderhewig was.

Hierdie is 'n baie goeie stap. Daar word egter nou nog net die een been van die huurkontrakgeld getoon, nl. die in die rekenpligtige periode betaalbaar. Die ander been, nl. die aanspreeklikheid vir toekomstige huurgeld word nie spesifiek verlang om geopenbaar te word nie.

H.G. Guthmann⁴²⁾ sê

"In principle, rental payments extended beyond one year are the financial equivalent of a long-term debt."

Die hoop word uitgespreek dat die daarstelling van algemene aanvaarde rekeningkundige praktyk hierdie saak sal regstel.

40) MAATSKAPPYWET 1973, op.cit., Bylaag 4 : par. 36(k).

41) Ibid., Bylaag 4 : par.36(m).

42) GUTHMANN, H.G. Analysis of Financial Statements. 4th ed. New York, Prentice Hall, 1964. p.159.

c) Bedrae in die vorm van bestuurs-, tegniese-, administratiewe
- of sekretariële dienste verrig.⁴³⁾

Hierdie is 'n baie goeie stap aangesien dit sal openbaar in gevalle waar 'n maatskappy „gemelk” word, asook gevalle waar alle administratiewe werk deur 'n ander maatskappy verrig word en daar geen of weinig vergoeding voor gevra word met die doel om die wins van die eg. maatskappy hoog te hou. Die naam van die persoon aan wie die vergoeding betaal is, sou nog meer openbarend gewees het.

3.5 SPESIFIKE VERANDERINGE IN DIE DIREKTEURSVERSLAG

Die omvang van die direkteursverslag is aansienlik uitgebrei.⁴⁴⁾ Geen spesifieke, addisionele finansieringsinformasie word verlang nie - behalwe die wat uit 'n meer volledige algemene oorsig van die maatskappy kan spruit.

In die 1973-Wet⁴⁵⁾ word verlang dat belangrike veranderinge in Vaste Bates of die gebruik daarvan openbaar moet word. Daar behoort dieselfde mate van openbaarmaking verlang gewees het t.o.v. bronse van finansiering (verdiskonterings en terugverhurings ingesluit) en die gebruik daarvan.

3.6 SPESIFIKE TOEVOEGING VAN DIE STAAT VAN BRON EN AANWENDING VAN FONDSESTAAT

Hierdie staat toon nie finansieringsbronse self aan nie, maar wel die beweging in finansieringsbronse (en ander items) gedurende 'n jaar.

43) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Bylaag 4 : par. 36(n).

44) Ibid., Bylaag 4 : par. 59-61.

45) Ibid., Bylaag 4 : par.61(c).

Die Kommissie van Ondersoek na die Maatskappywet het die volgende kommentaar gehad in hierdie verband; 46)

„n Moeilike probleem waarmee die Kommissie gekonfronteer is, is dat die jaarlikse finansiële state neig om so ingewikkeld te raak dat hulle slegs vir die deskundige verstaanbaar is."

„Een van die maatreëls wat van buitelandse jurisdiksies ingevoer is, met die oog daarop om die aanbieding van finansiële state meer verstaanbaar te maak, is die byvoeging by die jaarlikse finansiële state van die sogenaamde „staat van bron en aanwending van fondse". Die getuienis het getoon dat daar 'n groter bewuswording van die nut van die staat van bron en aanwending van fondse ontstaan het deurdat dit 'n akkurate weergawe bied van die wyse waarop 'n maatskappy die fondse wat gedurende die jaar waarna die staat verwys tot sy beskikking gekom het, aangewend het."

Dit het dan ook tot gevolg gehad dat in die 1973-Wet⁴⁷⁾ die

„Staat van Bron en Aanwending van Fondse" 'n verpligte bylae tot finansiële jaarstate geword het. Die bepaling is as volg:

„44. Daar moet by die balansstaat aangeheg word of afsonderlik daarin vervat word 'n staat wat die bronne en die aanwending aantoon van fondse ontvang en aangewend gedurende die boekjaar wat minstens vermeld –

(1) fondse verkry van –

a) netto inkomste (voor aftrekking van belasting, dividend betaal en voorgestel en interne voorseenings en terughoudings);

b) die vervreemding van besondere vaste en ander nie- bedryfsbates;

c) die opbrengs van lenings aangegaan en skuldbriewe uitgereik;

d) die opbrengs van aandele uitgereik;

46) KOMMISSIE VAN ONDERSOEK NA DIE MAATSKAPPYWET. Hoofverslag, op.cit., p.97.

47) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Bylaag 4 : par. 44.

- e) terugbetalings ontvang op lenings en voorskotte toegestaan; en
 - f) 'n vermindering in netto bedryfskapitaal (synde bedryfsbate min bedryfslaste); en
- (2) fondse aangewend vir -
- a) dekking van 'n verlies;
 - b) die verkryging van besondere vaste en ander nie-bedryfsbates;
 - c) die aflossing van lenings en skuldbriewe;
 - d) lenings en voorskotte toegestaan en die doeleindes waarvoor dit toegestaan is;
 - e) aanspreeklikheid vir belastings;
 - f) dividende betaal en voorgestel; en
 - g) 'n vermeerdering in netto bedryfskapitaal (synde bedryfsbate min bedryfslaste)."

Waar die voorlegging van so 'n staat verwelkom word, is daar egter 'n paar besware teen die wyse waarop die wetgewer openbaarmaking verlang;

- a) Die vereiste dat belasting as 'n aanwending van fondse behandel moet word. 'n Onderneming het geen keuse of hy belasting wil betaal of nie, geen bestuursbesluit het dus plaasgevind om die fondse aan te wend nie.
(Die bestuur is slegs gestraf omdat hy durf wins maak het). Langhout⁴⁸⁾ toon dan ook in sy boek geensins belasting vir die jaar in die fondsestaat nie. Belasting is m.i. egter 'n belangrike syfer (veral omdat dit soms onverklaarbaar hoog of laag is sonder enige verduideliking). M.i. is dit beter om die belasting as 'n aparte item af te trek van die item netto inkomste (bron van fondse). Hierdie metode is dan ook by die latere ontledings in die skripsië gevolg.
- b) Die openbaarmaking van net een syfer vir netto inkomste (bron van fondse) kan vir die skrywer tot gevolg hê dat ondernemings se fondsestaat bloot kan begin met 'n syfer. Die ontleder van

48) LANGHOUT, J. Analysis and Interpretations of Accounts. Kaapstad, The South African Universities Press, 1968. p.65.

finansiële state wil graag aansluiting vind tussen die fondsestaat en die inkomstestaat." Foulke sê dan ook „Such a statement emphasizes the close relation between the income statement and the beginning and the ending balance sheet." 49)

Die fondsestaat kan begin word met die syfer „Netto Gekonsolideerde Wins vir die jaar voor belasting." Alle regstellings moet dan openbaar word (waarby ingesluit is belasting). Hierdie informasie, wat by wyse van 'n aantekening gegee kan word, gee die ingeligte leser dan informasie om die effek van bv. depressiasie op die bron van fondse te evalueer. Diesselfde mate van openbaarmaking word dan ook voorgestel deur die „Accountants International Study Group." 50) In die ontleding wat verder volg, word gepoog om voorgaande steeds toe te pas. Probleme is egter in baie gevalle ondervind weens die feit dat finansiële state (en veral die inkomstestaat) nie op standaardmetodes aangebied word nie. In 'n paar gevalle was dit nodig om die netto wins aan te suiwer.

- c) Dit is nie duidelik of in die geval van 'n houermaatskappy 'n fondsestaat verlang word van die maatskappy en sy gekonsolideerde filiale of slegs van die maatskappy self of van beide nie. Dit is natuurlik duidelik dat 'n fondsestaat van die maatskappy en sy gekonsolideerde filiale die meeste informasie sal gee.
- d) Die keuse van die naam Staat van bron en aanwending van fondse.

Die volgende aanhaling verduidelik:

„In recent years, increasing attention has been given in the business community to what was originally referred to as the „Statement of Source and Application of Funds" and has now come to be known as the "Funds statement" or the "Statement of Changes in Financial Position" However "Funds Statement is generally used in this study." 51)

- 49) FOULKE op.cit., p.474.
- 50) ACCOUNTANTS INTERNATIONAL STUDY GROUP. The funds statement; current practices in Canada, the United Kingdom and the United States. New York, Lenz & Riecker, 1973. par.51 en 54.
- 51) ACCOUNTANTS INTERNATIONAL STUDY GROUP., op.cit., par.1.

Die term „Fondsestaat” word dan ook voortaan hoofsaaklik gebruik.

Die omskrywing van die vereistes vir 'n fondsestaat word duidelik in die wet as die minimum vereistes genoem. Die skrywer hoop dat maatskappye nie sal nalaat om die woord minimum te lees nie.

3.7 GEVOLGTREKKING

In 'n vorige hoofstuk het ons die finansieringsbronne kortliks bespreek. In die voorafgaande hoofstuk is 'n poging aangewend om aan te toon welke van hierdie finansieringsbronne in gepubliseerde finansiële state onderskei kan word. Die maatskappywet, 1973 het heelwat verbetering gebring in die vereistes van openbaarmaking. Die wetgewer kan egter nie alles neerlê nie en het daarom finansiële state onderhewig gemaak aan „Algemeen aanvaarde rekeningkundige praktyk.”⁵²⁾ Definiering van sodanige praktyke deur die Nasionale Raad van Geoktrocieerde Rekenmeesters (S.A.) word nou afgewag.

52) MAATSKAPPYWET, 1973, op.cit., Art. 286(3).

HOOFSTUK IV

METODE VAN ONTLEIDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR

VAN ONDERNEMINGS

4.1 INLEIDING

In vorige hoofstukke het ons gesien watter finansieringsbronne daar bestaan en in watter mate hulle in gepubliseerde finansiële jaarstate onderskei kan word. In die hoofstuk sal gepoog word om metodes te ondersoek hoe die ontleding van die finansieringsstruktuur gedoen kan word.

Die eerste stap in die ontleding van die finansieringsstruktuur sal seker altyd wees om die balansstaat van 'n onderneming te verkry en dan bepaalde ontledings daarop te doen.

'n Verdere stap sal dan wees om verder te gaan en die veranderings wat plaasgevind het tussen twee balansstaatdatums te bereken en na te voors.

Daar moet egter vooruit gewaarsku word dat alle ontledingsmetodes hulle gebreke het en elke metode met groot omsigtigheid behandel moet word.

Die leser moet steeds in gedagte hou dat daar nie gepoog word om die ondernemings in sy geheel te ontleed nie, slegs hul finansieringsstrukture word ontleed.

4.2 BALANSSTAAT

'n Balansstaat is basies 'n staat waarop die vermoëns (bates) en die aanspreeklikhede (laste) van 'n onderneming aangedui word. In die ontleding van die finansieringsstruktuur word daar hoofsaaklik klem gelê op die aanspreeklikhede (laste) van die onderneming.

Die ontleding van die balansstaat van 'n onderneming (met die klem op finansieringsstruktuur) moet die volgende insluit:

- a) Elke bron van finansiering en die totaal daarvan.
- b) Die persentasie wat elke bron uitmaak van die totaal.
- c) Die neiging waarneembaar van elke bron van finansiering.
- d) Die verhouding waarin sekere finansieringsbronne tot ander balansstaat items staan.

4.2.1 Balansstaat hergroepeer

Die eerste stap wat die ontleder sal moet doen, is om die balansstaat deur te gaan en te bepaal of die inligting groepeer en weergegee word op die wyse verkies en benodig deur die ontleder.¹⁾ Dit is egter nie so maklik as wat dit mag voorkom nie, want volgens Sameul en Wilkes,²⁾

„The problem is that accounting, contrary to popular belief, is not an exact science.”

„Given any set of books, an accountant by making different assumptions can produce at least one hundred different profit and loss accounts and balance sheets.”

Die probleem word nog vererger deurdat ondernemings in baie gevalle net die bare minimum inligting gee ongeag dat dit 'n wanbeeld kan gee.

Die skrywer wonder soms of die Nederlandse digter Nijhoff van finansiële state gesprok het toe hy geskryf het „Lees maar, er staat niet wat er staat! ”

1) MYER, JOHN N., Financial Statement Analysis - Principles and Technique. 3rd ed. New York, Prentice Hall, 1963, p.78.

2) SAMEULS en WILKES, op.cit., p.422.

Die groepering is uiterst belangrik aangesien dit die resultaat van die analise kan beïnvloed. Myer merk dan met reg op:³⁾

"As will be seen from this chapter and from those which follows, the grouping of the data will affect the conclusion derived from the analysis. Therefore, if in a particular case the analyst prefers arrangements different from those used by the accountant who prepared the statements, he should feel free to recast the statements, provided that the changes he makes are within the range of acceptable alternatives."

Die vraag is nou welke regstellings is nodig of mag nodig wees. Daar is verskeie wat as volg deur Findlay en Williams opgesom word:⁴⁾

- „1. For short-term analysis, non recurring items should be eliminated, for the simple reason that they cannot be expected to recur in the future..."
- „2. The use of liability and equity reserve accounts should be examined."
- „3. Attempts to offset specific assets and liabilities should be scrutinized because a distortion of the ratios may result."
- „4. Intangible assets (patents, goodwill etc.) should be treated with great care, as their value on the books often has no relation to their market value or future income generating capacity."
- „5. If a company leases a substantial amount of its assets (which may often be detected by the presence of sizable leasing expenses on the income statement) it may appear to have little debt and yet be heavily obligated by leasing contracts. To make the financial statements of different companies comparable, many analysts capitalize leases and treat them as debt."

Aangaande punt 4 hierbo (Ontasbare bates) aangehaal, gee Myer⁵⁾ aan die hand dat dit sowel by die bates as by die aandeelhouersbelang afgetrek word vir doeleindes van ontleding.

3) MYER, op.cit., p.78.

4) FINDLAY EN WILLIAMS, op.cit., p.95.

5) MYER, op.cit., p.180.

Sover as wat moontlik was, is die bestaande regstellings in die maatskappye wat ontleed is, gemaak.

4.2.2 Interne verhoudings

Verhoudings word deur Foulke as volg omskryf; ⁶⁾

"A ratio is a figure or a percentage representing the comparison of one dollar amount with some other dollar amount as a base."

Verhoudings is 'n baie belangrike instrument in die ontleding van finansiële state, veral indien daar meer na die neiging waarin verhoudings beweeg as hulle absolute grootte gekyk word.

Myer waarsku egter terdeg;

"Unfortunately the importance of ratios was greatly exaggerated; they were represented as clothed with mysterious powers and as infallible keys to business success."⁷⁾

Die verhoudings gebruik in die analise is die wat Foulke ⁸⁾ aangee wat spesifiek verband hou met die finansieringsstruktuur van 'n onderneming. 'n Baie kort bespreking van elk van die verhoudings word nou gegee.

4.2.2.1 Bedryfsbates tot bedryfslaste.

Die empiries aanvaarde standaard vir hierdie verhouding is 2 : 1.⁹⁾

Die verhouding gee 'n aanduiding van die vermoeë van die onderneming om sy korttermynverpligte te kan betaal.

6) FOULKE, op.cit., p.176.

7) MYER, op.cit., p.11.

8) FOULKE,op.cit., p.178 - 441.

9) Ibid., p.204.

4.2.2.2 Vuurproefverhouding

Dit is die verhouding tussen bedryfsbates (voorraad uitgesluit) en bedryfslaste. Die empiries aanvaarde standaard vir hierdie verhouding is 1 : 1.¹⁰⁾ Die verhouding dui op die vermoë van die onderneming om sy bedryfslaste te betaal as voorraad geen waarde het nie of anders gestel as geen van die voorraad eers verkoop hoeft te word nie.

By die berekening van beide twee voorafgaande verhoudings moet daar onthou word om by die bedryfsbates en by die bedryfslaste enige voorwaardelike aanspreeklikheid t.o.v. verdiskonteerde wissels en/of debiteure te tel.

4.2.2.3 Bedryfslaste tot Netto Eienaarsbelang

By dié berekening moet ontasbare bates afgetrek word van die eienaarsbelang om die netto eienaarsbelang te bereken. Die grondreël vir hierdie verhouding by groot ondernemings is 75%.¹¹⁾ Die verhouding kontrasteer die finansiering wat die korttermynkrediteure voorsien het, met die hoeveelheid wat die eienaars voorsien het. Dit dui dus aan die mate van afhanklikheid van die onderneming van sy krediteure.

4.2.2.4 Totale laste tot netto eienaarsbelang.

Die grondreël vir hierdie verhouding is 100%.¹²⁾ Die verhouding kontrasteer die finansiering wat skuldeisers (langtermyn en korttermyn) voorsien het teenoor die, voorsien deur die eienaars. Dit dui dan ook aan in welke verhouding die skuldeisers en die eienaars finansiering waag in die onderneming.

10) FOULKE, op.cit., p.204.

11) Ibid., p.229.

12) Ibid., p.253.

Daar word met Foulke¹³⁾ saamgestem dat buite-aandeelhouersbelang slegs 'n rekeningkundige aanspreeklikheid is en daarom nie by totale laste getel moet word nie. Die skrywer verskil egter beslis van Foulke in die mate dat die skrywer sê buite-aandeelhouersbelang is eienaarsfondse in die gekonsolideerde balansstaat. (Foulke tel nie buite-aandeelhouersbelang by eienaarsfondse nie.¹⁴⁾)

Die siening kan as volg verduidelik word:

Die totale bates van die groep word op die balansstaat getoon, 'n gedeelte waarvan behoort aan die aandeelhouers van die beherende maatskappy, die ander aan die aandeelhouers (uitgesonder voorgaande) van die Gekonsolideerde filiaal nl. die buite-aandeelhouers. Anders gestel die buite-aandeelhouers is nie eienaars van die beherende maatskappy nie maar deels eienaars in die filiaalmaatskappye. (Kyk ook paragraaf 2.3.2). In hierdie verband beweg die skrywer gelukkig in goeie geselskap. Dr. P.E. Rousseau in sy voorsittersverslag stel dit anders.¹⁵⁾

"Aangesien die totale termynlenings van filiale in die gekonsolideerde rekeninge vervat is, is dit logies dat die totale termynlenings van die groep gesien moet word teenoor die som van beide Federale se aandeelhouersbelang en die belang van buite-aandeelhouers."

(Federale is Federale Volksbeleggings Beperk, die beherende maatskappy.)

In die ontleding is buite-aandeelhouersbelang deurgaans as eienaarsfondse beskou.

13) FOULKE, op.cit., p.248.

14) Ibid., p.248.

15) FEDERALE VOLKSBELEGGINGS BEPERK. Jaarstate 1971. Kaapstad, 1972, (p.4).

4.2.2.5 Langtermynlaste, tot Netto Bedryfskapitaal.

Die grondreël vir hierdie verhouding is 100%.¹⁶⁾ Dit wys op die vermoë van die onderneming om sy langtermynlaste, wat gewoonlik een of ander tyd afgelos moet word, uit sy normale bedryfsfondse af te los.

4.2.2.6 Vaste bates tot netto eienaarsbelang

Die grondreël vir hierdie verhouding vir groot ondernemings is 75%.¹⁷⁾ Dit dui aan in welke mate die netto eienaarsbelang belê is in vaste bates. 'n Hoë verhouding kan ongunstig wees want dan bly daar weinig eienaarsfondse oor om netto-bedryfskapitaal te finansier. Die gevolg van 'n belegging in vaste bates is dat die fondse uit die normale daaglikse bedryfstroom geneem word, wat slegs met die verloop van jare weer d.m.v. depresiasié in die bedryfsstroom teruggeplaas word.

4.2.2.7 Voorraad tot Netto bedryfskapitaal

Die grondreël vir die verhouding vir groot ondernemings is 100%.¹⁸⁾ Dit dui aan in welke mate die netto-bedryfskapitaal in staat is om enige oorwaarderings of veroudering van voorraad te kan dra.

4.2.2.8 Debiteure-invorderingstermyn

Die grondreël vir die verhouding is die normale kredietperiode plus 33 1/3%.¹⁹⁾ Hierdie is streng gesproke nie 'n finansieringsverhouding nie. Dit dui egter op die gemiddelde periode wat debiteure neem om te betaal. Dit word ingesluit omdat debiteure, of die vermeerdering daarvan gewoonlik 'n direkte invloed het op die behoefté aan finansiering.

16) FOULKE, op.cit., p.275.

17) Ibid., p.297.

18) Ibid., p.353.

19) Ibid., p.386.

4.2.2.9 Verkope tot netto eiennaarsbelang

Hierdie is 'n aktiwiteits verhouding waarvoor daar geen spesifieke grondreël is nie.²⁰⁾ Dit dui op die aktiwiteit van die eiennaarsfondse in die onderneming en kan oorbedryf aantoon. Foulke gee 'n 5-jaar empiries bepaalde syfer vir staalondernemings in V.S.A. van 2,63 keer.²¹⁾

Daar moet onthou word dat verhoudingsanalise slegs sekere wanverhoudings aandui. Verdere ondersoek moet dan gedoen word om die rede vir die wanverhouding te probeer bepaal.

4.2.3 Persentuele balansstaat

Die persentuele balansstaat is waar elke item op die balansstaat uitgedruk word as 'n persentasie van die totaal (In die ontleding is die totale finansiering gebruik, geneem vir 'n totaal). Weston en Brigham waarsku as volg teen hierdie metode van ontleding.²²⁾

"Common size analysis is useful in that it makes firms directly comparable (from some standpoints) by standardizing all components of the financial statements. Caution should be exercised in making comparisons among firms of different sizes or ages, as these factors cause variation in normal relationship."

'n Interessante toestand het voorgekom in twee van die bronne geraadpleeg. Guthmann (soos net hierna gesien sal word) hou van die persentuele balansstaat, daarenteen kritiseer hy die neigings balansstaat (soos in die volgende paragraaf 4.2.4 gesien sal word.)

20) FOULKE, op.cit., p.412.

21) Ibid., p.413.

22) WESTON en BRIGHAM, op.cit., p.86.

Myer daarenteen kritiseer (soos net hiernagesien sal word) die persentuele balansstaat, hy hou egter van die neigings balansstaat (soos in die volgende paragraaf 4.2.4 gesien sal word).

Guthmann het die volgende te sê. ²³⁾

"Percentage balance sheets are in a broad sense ratio analysis. They present the constituent assets and liabilities as ratios to the balance sheet totals. Their value lies in their simple and direct picture of proportions."

Hier teenoor kritiseer Myer die metode. ²⁴⁾

"Even in the study of proportions in one statement, however, the common-size device is usually not satisfactory because it is hardly possible to establish standard proportions, it is, therefore not recommended for general use."

Enige metode van ontleding het sy gebreke en moet altyd met omsigtigheid behandel word.

4.2.4 Neigings balansstaat

Guthmann ²⁵⁾ gee die volgende omskrywing van hierdie ontledingsmetode;

"Like the summary of balance sheet changes, it stresses changes between periods. Instead of stating the dollar amount or the per cent change, it gives ratios between each item in the particular balance sheet and the corresponding figure in the initial balance sheet."

23) GUTHMANN, op.cit., p.179.

24) MYER, op.cit., p.93.

25) GUTHMANN, op.cit., p.181.

Guthmann lewer egter baie gou hierna kritiek op die ontledingsmetode.

"1. Undue emphasis upon the variations of the least significant members of the balance, because they ordinarily vary the most percentagewise."²⁶⁾

"2. It emphasizes changes in relation to the amount in the initial, or base, year, which is not necessarily normal."²⁷⁾

Oor hierdie laaste punt vra Myer die volgende.²⁸⁾

"The question should now be raised as to why the first year in the series was selected as the base year in the illustrative cases. It might be asked whether this year was selected as a representative or normal year for the purpose of measuring how much above or below par the various factors have moved."

Myer gaan dan voort²⁹⁾ en bewys grafies dat welke basis ook al gebruik word, die neigings van die persentasies dieselfde bly, die absolute waarde van die persentasie verskil egter.

In die ontleding van 'n neigings balansstaat moet daar dan nie gelet word na die absolute waarde van persentasies nie, maar die neiging waarin hulle beweeg.

Uit voorgaande kan gesien word dat daar kritiek teen beide die persentuele - en neigingsbalansstaat bestaan. Met die kritiek word saamgestem, as oplossing hiervan word beide metodes gebruik.

26) GUTHMAN, op.cit., p.182.

27) Ibid., p.183.

28) MYER, op.cit., p.161.

29) Ibid., p.162.

4.3 FONDSESTAAT

4.3.1 Algemeeen

Die lesor word eers na paragraaf 3.6 terugverwys waar die wetlike aspekte van die fondsestaat bespreek is en enkele kommentaar daarop.

Foulke omskryf die fondsestaat as volg: ³⁰⁾

"A statement of the source and applications of funds, also known as a funds statement, is a technical device designed to highlight the changes in the financial condition of a business enterprise between two dates."

Uit voorgaande sien ons dat dit 'n tegniese hulpmiddel is. Daar is egter 'n paar fondsestate gesien waar die verskil tussen elke balansstaat item tussen twee datums bereken is, waardevermindering teruggetel is en die fondsestaat opgestel is sonder om enige verdere regstelling te maak.

Daar is egter meer interne waarde-oorplasings, tussen rekeninge (as waardevermindering) van die onderneming, wat reggestel moet word. 'n Gedetailleerde en redelik volledige bespreking van regstellings wat nodig mag wees alvorens 'n fondsestaat opgestel kan word kan gevind word in Langhout se werk. ³¹⁾

Die skrywer het self die fondsestate van die maatskappye ontleed en opgestel vanaf hulle gepubliseerde finansiële state omdat dit nie gepubliseer is nie. Daar is ook gepoog om alle interne waarde-oorplasings wat uit die gepubliseerde finansiële state afgelei kan word, reg te stel. Sekere regstellings kan egter nie gedaan word nie, omdat daar nie voldoende informasie in gepubliseerde finansiële state beskikbaar is nie.

30) FOULKE, op.cit., p.473.

31) LANGHOUT, op.cit., p.61 - 78.

Hier word spesifiek daarvan gedink dat slegs die netto vermeerdering of vermindering in bv. Vaste bates verkry kan word.

Die "Accountants International Study Group" het die volgende hieroor te sê: 32)

"In the funds statement, there is usually a choice to be made between showing details of changes in long-term assets or liability accounts or merely showing the net change. Presenting amounts "net" rather than "broad" can be either proper or improper depending on the circumstances."

"The Canadian release recognizes the desirability of the "broad" disclosure, recommending that the purchase and the sale of non-current assets should be shown separately as is also the case with issues and redemptions of securities, other long-term debt and capital stock."

"In the United States, Opinion No.19 of the APB reflects a similar approach and contains a admonition against offsetting or netting significant sources and uses of funds."

Daar word beslis saamgestem dat om die veranderinge afsonderlik te toon in baie gevalle beter sal wees. Soos reeds gesien, ondersteun die Maatskappywet 1973 klaarblyklik hierdie metode van openbaarmaking.

Die mees belangrike voordeel van die fondsestaat is seker dat dit makliker vir die leek verstaanbaar is. Guthmann noem in sy werk ook die volgende voordeel: 33)

"It is obvious that an important result of constructing such a table is the possibility of seeing from it at a glance the changes in solvency. Certain kinds of assets are always good, certain kinds are sometimes bad, and a few kinds are usually bad. Certain kinds of liabilities are not suspicious and certain others are often so.

32) ACCOUNTANTS INTERNATIONAL STUDY GROUP , op.cit., par.62, 64 en 65.

33) GUTHMANN, op.cit., p.168.

"A summary table showing the changes indicates whether good assets are exchanged for less good, and whether troublesome liabilities are exchanged for those that are less exacting."

Die fondsestaat beklemtoon dus die veranderinge wat tussen twee balansstaatdatums plaasgevind het. Die bestuur van 'n bestaande onderneming ontvang 'n struktuur (sekere bates en sekere laste) van hulle voorgangers. Die struktuur kan hulle gewoonlik nie in een dag verander nie. Die ontleder wil sien wat die bestuur met die gegewe struktuur verrig. Die bestuur sal hopelik 'n wins maak en dan ook sekere veranderings in balansstaatitems veroorsaak. Deur met 'n kritiese oog hierna te kyk probeer die ontleder nou vasstel in welke rigting die bestuur van die onderneming dit stuur om so die kwaliteit van die bestuur te bepaal.

4.3.2 Kumulatiewe fondsestaat

Volgens hierdie ontleding word die fondsestaat vanaf 'n spesifieke jaar kumulatief uitgedruk. Met ander woorde, die fondsestaat vir 1969 word gegee, dan vir 1969 en 1970, dan vir 1969, 1970 en 1971, ens.

In die bronre ondersoek is geen verwysing na hierdie metode van ontleding gekry nie. Hierdie metode hou die volgende voordele in.

- a) Dit wys op die kumulatiewe effek wat veranderinge in balansstate het. In die verband moet besef word dat die balansstaat self ook maar 'n kumulatiewe fondsestaat is sedert die bestaan van die onderneming. In hierdie ontleding word slegs die verandering sedert 'n spesifieke stadium in die bestaan van 'n onderneming ontleed, bv. op 'n stadium toe 'n nuwe bestuurspan die leiding oorgeneem het. In die ontleding is bloot die syfers vanaf die eerste jaar van ontleding geakkumuleer. Soos reeds in paragraaf 4.2.4 aangetoon, solank daar nie na absolute syfers gekyk word nie, maar na neigings, maak die basisjaar nie saak nie.

b) 'n Spesifieke balansstaat kan, alhoewel heeltemal korrek, tog 'n abnormale beeld gee. Twee voorbeelde word gegee:

- i) 'n Onderneming bou 'n nuwe fabriek met fondse verkry uit 'n langtermynlening. Trekkings word op die lening gemaak soos die fabriek voltooi word. Net na die balansstaatdatum ontvang die onderneming nou die ingenieurssertifikaat vir die werk voltooi tot op daardie datum. Die gebou is voltooi, die bedrag is verskuldig en betaalbaar binne 'n paar dae van dié datum en word as 'n krediteur in die balansstaat gebring. Die ontleder wonder waarom die krediteure-syfer op die balansstaat verhoog het, min sal hy weet dat 'n deel van die krediteure net so in langtermynlenings omgeskep gaan word.
- ii) 'n Onderneming verwag 'n prysverhoging in sy produk (bv. staal) so hier by sy balansstaatdatum. Hy begin dan voorraad oppot om so 'n ekstra winsie te kan maak. Die ontleder sien die hoër voorraad en kan dadelik begin dink aan stadig bewegende voorraad. Deur nou die kumulatiewe veranderinge te bestudeer kan sodanige wanverhoudings in 'n groot mate ontbloot/openbaar word.

4.3.3 Persentuele fondsestaat

Uit die Rand-waardes op 'n fondsestaat wil ons graag sien in welke verhouding elke bron of aanwending van fondse staan tot die totaal (vir die jaar of die afgelope aantal jare). Curran omskryf kortlik die metode van ontleding.³⁴⁾ Hy gee egter ook die volgende kritiek.

"There are of course numerous weaknesses in generalization based on emperically observed constants."³⁵⁾

34) CURRAN, op.cit., p.382.

35) Ibid., p.383.

Die persentuele ontleiding gee egter insas in neigings in die gebruik van fondse, wat vir die ontleeder baie waardevol kan wees.

4.4. GEVOLGTREKKING

Die skrywer het in die voorgaande probeer om aan te ton op welke wyse die finansieringsstruktuur van 'n onderneming ontleed kan word.

Daar is aangetoon dat elke ontleidingsmetode maar sy gebreke het. Geen ontleiding is absoluut nie, omdat die syfers waarvan dit gedoen is, nie absoluut is nie. In baie gevalle is die syfers waarvan ontleed moet word, nie volledig nie.

Ontleiding kan dus beskou word as 'n intellektuele studie van informasie weergegee in finansiële state.

HOOFSTUK V

5. RESULTAAT VAN DIE ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGS- STRUKTUUR VAN DRIE STAALONDERNEMINGS.

5.1 INLEIDING

In die hoofstuk sal gepoog word om die gepubliseerde finansiële jaarstate van 'n paar ondernemings te ondersoek. Nadat die ondernemings wat ontleed wil word gekies is (kyk paragraaf 5.2) moet die gepubliseerde finansiële jaarstate van die ondernemings in die hande gekry word. Dit is soms nie so maklik as wat dit klink nie. Die Ferdinand Postma - biblioteek kon slegs aan die skrywer 'n baie bekende opsomming van die finansiële jaarstate (vir elk van die afgelope 5 jaar) van elke maatskappy op die Johannesburgse Effektebeurs noteer, verskaf. Hierdie bekende (en duur) kaartstelsel was swak - balansstate het nie opgetel nie en elkander jaar is items verskillend uit die maatskappye se finansiële jaarstate saamgevat. Dit word aanbeveel dat dié biblioteek versoek word om die finansiële jaarstate (wat gratis beskikbaar is) van alle genoteerde maatskappye vir ten minste 6 jaar te vergader. Waar die gepubliseerde finansiële jaarstate die primêre bron van informasie is, word gevoel dat slegs dit vir die opstel van 'n wetenskaplike geskrif gebruik moet word. Die skrywer het goedgunstiglik die werklike finansiële jaarstate by 'n finansiële instelling en van 'n aandelemakelaar gekry.

In 'n ontleiding van finansiële state moet die woorde van Foulke¹⁾ altyd onthou word.

1) FOULKE, op.cit., p.30.

„No decision concerning operating policies of a commercial or industrial business enterprise can be made and carried out that will not be reflected in figures."

„The figures of a business enterprise are the reflection of management operating policies or lack of operating policies."

5.2 KEUSE VAN DIE ONDERNEMINGS ONTLEED

In oorleg met die studieleier is besluit om 'n paar maatskappye wat op die Johannesburgse Effektebeurs noteer is, in die afdeling „Yster, Staal en Ingenieurswese" te kies. Die maatskappy moes genoteer wees, want dit is al maatskappye waarvan finansiële jaarstate geredelik beskikbaar is.

Daar is besluit om swaar industriële en vervaardigingsmaatskappye te kies – geen maatskappy met totale finansieringsbronne van onder R25 miljoen is dan geneem nie. Die ondernemings is gewoonlik lomp, moeilik om te bestuur en het 'n groot behoefte aan kapitaal.

Daarna is drie ondernemings gekies wat in wese staalvervaardigers is, nl. Dunswart Iron & Steel Works Ltd. (in die General Mining/Federale Mynbou kamp), Highveld Steel and Vanadium Corporation Ltd. (in nuwe ontwikkeling in die Anglo American/De Beers Consolidated kamp) en Die Unie Staalkorporasie (van S.A.)Bpk. (in die Yskor/Regerings kamp).

Daar word nie voorgegee dat 'n verteenwoordigende keuse gemaak is nie (dit is dan ook die rede waarom nie gepoog is om 'n gemiddelde en 'n modus van al die maatskappye te bereken nie.)

Daar word slegs gepoog om 'n paar maatskappye te neem en metodese om die finansieringsstruktuur van maatskappye te ontleed, op hulle te toets.

5.3 DUNSWART IRON & STEEL WORKS BEPERK

Hierdie maatskappy word ontleed aan die hand van die besonderhede in Bylae A1.1 tot A1.6 weergegee.

Alyorens na die bylae verwys word, word eers die volgende addisionele informasie wat weens praktiese redes nie in die bylae vervat kon word nie, weergegee.

5.3.1 Addisionele informasie

Addisionele informasie is slegs uit die voorsittersverslag van Dr. F.A. Zoellner verkrygbaar, aangesien die direkteursverslag baie bondig is. Dr. Zoellner maak 'n punt daarvan om jaarliks die Regering aan te val oor sy arbeidsbeleid maar gee darem ook finansiële informasie. In sy voorsittersverslag vir die jaar tot 31 Desember 1970 meld hy dat 'n uitbreidingsprogram van R5 - R6 miljoen uit eie fondse betaal sal word. In sy verslag vir 31 Desember 1971 meld hy dat eie bronne uitgeput is. Daar is dan 15 miljoen Frank (R3 125 977) in 1972 in Switserland geleen, wat terugbetaalbaar is op 1 Maart 1977. Hy sê verder dat dit voldoende sal wees om die uitbreidingsprogram te voltooi en die lening sal uit eie fondse terugbetaal word.

In sy verslag van 31 Desember 1972 vermeld hy dat die aansienlike vermeerdering in krediteure van nagenoeg R2,3 miljoen in 1972 (kyk Bylae A1.3) veroorsaak is deur R0,5 miljoen betaalbaar vir aankoop van filiale en R1,5 miljoen buitengewone krediteure m.b.t. die uitbreidingsprogram. Daar word egter nêrens in die state gemeld of die buitenlandse lening wel teen fluktuaasies in wisselkoerse verseker is of nie, m.i. is dit 'n gebrek as die lening nie sodanig verseker is nie.

In Ontleding van die bedrae wat langtermynlaste in Bylae A.1.1 opmaak, is kortlik die volgende:

R'000

	1968	1969	1970	1970	1971	1972
--	------	------	------	------	------	------

7% Eersteverbandobligasies
1971/80 aflosbaar teen R100 per jaar 1000 1000 1000 900 800 700

7% Onversekerde obligasies - aflosbaar as volg:

Teen 100% van Kapitaalbedrag op
1 Maart 1977

Teen 100,5% van Kapitaalbedrag op
1 Maart 1976

Teen 101% van Kapitaalbedrag op
1 Maart 1975

Vanaf buitenland - geen besonderhede
of valuta risiko gedek is nie 3126

Verwante maatskappy

Geen besonderhede - klaarblyklik
rente vry 1153 1153 1153

Ander - Geen besonderhede 210

R1210 R1000 R2153 R2053 R1953 R3826

Verpligting t.o.v. kapitaaluitgawes bedra op 31 Desember 1972 R2,5 miljoen.

5.3.2 Ontleding

In Bylaag A.1.1 word die Balansstaat van die onderneming hergroep vir verdere ontleding. As daar na die item buite-aandeelhouersbelang gekyk word, word gesien dat dit eers in 1970 ontstaan het, voor die datum het die onderneming nie gekonsolideerde jaarstate opgestel nie. Die jare 1968 en 1969 is dus nie volkome vergelykbaar met latere jare nie.

In Bylaag A.1.1 word sekere interne balansstaat verhoudings uitgewerk (kyk paragraaf 4.2.2). Sekere van die verhoudings word kortlik bespreek:

- a) Sedert 1970 verswak die bedryfskapitaal verhoudings jaarliks sodat in 1972 die bedryfsbates kwalik meer is as die bedryfslaste. Dit dui op swak finansiering.
- b) Die verhoudings bedryfslaste en totale laste tot groep aandeelhouersbelang vertoon beter as die grondreël van 100% (kyk paragraaf 4.2.2.) In verband met hierdie verhoudings moet onthou word dat indien die verhoudings laag is, daar nie van die sg. hefboomeffek (kyk paragraaf 2.3.1) gebruik gemaak word nie. Die aangaan van 'n langtermynlening het hierdie verhouding in 1972 verbeter en word die hefboomeffek dus meer gebruik. Indien daar na die voorwaardes van die addisionele langtermynlenings gekyk word, kan afgelei word dat die onderneming van plan is om slegs tot 1977 die hefboomeffek met hierdie lening te gebruik (die onderneming wil volgens sy voorsitter op die datum die lening uit eie fondse terugbetaal). Dit kan opgemerk word dat die totale laste met sowat R4 miljoen kan styg alvorens hierdie persentasie 100% sal wees. Voorgaande dui op swak beplanning van finansiering.
- c) Die verhouding van langtermynlaste tot netto-bedryfskapitaal van 924,2% vertoon 'n uiter swak beeld teen die grondreël van 100% (kyk paragraaf 4.2.2). Uit voorgaande verhouding is bêvind dat langtermynlaste nie oormatig blyk te wees nie. Die probleem lê dus by 'n gebrek aan netto-bedryfskapitaal, wat 'n aanduiding is van swak finansiering.
- d) Die verhouding vaste bates tot groep aandeelhouersbelang van 120,3% is hoër as die grondreël van 75% (kyk paragraaf 4.2.2). Die verhouding was nooit binne genoemde perke nie en het van 96,6% in 1970 tot die huidige vlak gestyg. Hierdie verhouding gee die rede vir die swak posisie van die vorige verhoudings nl. 'n oorbelegging in vaste bates in verhouding tot die totale aandeelhouersbelang. Uit die verhoudingsanalise kan dus reeds die gevolgtrekking gemaak word dat die onderneming se netto-bedryfskapitaal té laag is weens 'n te hoë belegging in vaste bates.

In Bylaag A.1.2 word die persentuele en neigings balansstaat gevind (kyk paragrawe 4.2.3 en 4.2.4) waaruit die volgende afgelei kan word:

- a) Dat netto gekonsolideerde gewone aandeelhouersbelang proporsioneel 'n klein bietjie meer in 1972 (47,2%) as in 1970 (46,8%) van die totale finansiering voorsien het. Hier teenoor het die groep se aandeelhouers egter in 1972 (57,4%) proporsioneel minder as in 1970 (60,9%) van die totale finansiering voorsien. Dit dui op 'n rede waarom die verhouding vaste bates tot groepaandeelhouersbelang so verswak het oor die tydperk.
- b) Die proporsionele bydrae tot finansiering deur langtermynlenings voorsien neem af van 14,6% in 1970 tot 9,1% in 1971, om dan skielik in 1972 weer na 14,2% toe te neem, (kyk paragraaf 2.3.1 vir die finansieringsbron). In die neigingsbalansstaat styg die persentasie van langtermynlenings van 161,4% in 1971 tot 316,2% in 1972. Uit voorgaande word gesien dat groot veranderings soms nie deur die persentuele balansstaat duidelik openbaar word nie, wensens 'n verandering in dieselfde mate van totale finansiering. Die persentasie van 14,2% in 1972 vertoon egter steeds laag, soos hierbo aangedui is, beteken dit dat die onderneming nie van die sg. hefboom effek gebruik maak nie.
- c) Die toename in die proporsionele bydrae van voorsienings as 'n finansieringsbron (kyk paragraaf 2.3.3), is veroorsaak deur 'n toename in die item uitgestelde belasting (kyk ook Bylaag A.1.3). Die styging is veroorsaak deur die feit dat aanvanklike toelaes vir belasting op nuwe masjinerie in gebruik geneem, die waardevermindering daarop in die boeke oorskry het.
- d) Bedryfslaste voorsien proporsioneel meer finansiering in 1972 - (25,7%) as in 1970 - (22,3%) (Kyk paragraaf 2.4 vir die finansieringsbron). Hierdie styging word deur die volgende verteenwoordig. Krediteurs het sterk as proporsionele voorsieningsbron van finansiering van 12,7% in 1970 tot 18,8% in 1972 gestyg. Soos reeds vroeër in die paragraaf gesien, is die styging veroorsaak deur abnormale items en nie wensens verhoogde krediet van leweransiers nie (kyk paragraaf 2.4.1 vir die finansieringsbron). Die samestelling van die abnormale items wys dan op die groot belanggtig in vaste bates.

Voorsiening vir dividend en belasting het as proporsionele finansieringsbron vanaf 6,6% in 1970 tot 2,4% in 1972 afgeneem. Dit is veroorsaak deur die feit dat wensens die laer wins in 1972 (Bylaag A.1.3) die maatskappy te veel voorlopige belasting betaal het en die oorbetaling in 1972 as 'n debiteur getoon word. By die vergroepering van 'n balansstaat word

daar m.i. gevoel dat die item, voorsiening vir normale belasting, liefs direk by krediteure geplaas moet word, want saam met voorsiening vir dividend kan dit te maklik afwykings toon wat van geen belang is nie.

Oortrokke Bank en ekwivalente het proporsioneel meer tot fondse in 1972 - 4,5% as in 1970 -3,0%, bygedra, (kyk paragraaf 2.4.3 vir die finansieringsbron).

Al die voorgaande finansieringsbronne in totaal is in die volgende bates belê.

- a) In Vaste Bates 69,0% (1972) wat gestyg het vanaf 61,3% in 1970.
- b) In handels- en ander beleggings 3,8% (1972) wat minder is as die 5% van 1970.
- c) In bedryfsbates 27,2% (1972) wat minder is as die 33,7% in 1970.

Uit bestaande persentasies wil dit voorkom of van die bedryfsbates aangewend is om in vaste bates te belê.

Uit die persentuele Fondsestaat (Bylaag A.1.4) word gesien dat die persentasie waarin elke bron van fondse in die totaal voorsien, jaarliks aansienlik verskil. Sedert 1970 word die grootste gedeelte van fondse voorsien deur bedryfsaktiwiteite in skommelende hoeveelhede.

Langtermynlenings het in 1972 'n aansienlike bydrae van 28,8% van die fondse gemaak. Hierdie wys weer die groot toename wat langtermynlenings in 1972 getoon het, uit.

Bedryfskapitaal is aangewend om in 1971 - 27% en in 1972, 3,7% van die totale fondse te voorsien. Kumulatief van 1968 tot 1972 is 4% van die totale fondse van R18,78 miljoen deur hierdie bron voorsien. Dit verskaf die rede waarom al die verhoudings waarin netto-bedryfskapitaal voorkom so 'n groot verswakking in die periode getoon het. Netto-bedryfskapitaal het verminder teenoor 'n groot styging in bv. vaste bates.

Gewone aandehouers dividend het sowat 11% van totale fondse absorbeer.

As in ag geneem word dat die grootste gedeelte van die fondse van die onderneming uit bedryfsaktiwiteite kom, kan die persentasie as laag beskou word.

Belegging in Vaste Bates en Handels- en ander beleggings gebruik jaarliks sedert 1970 steeds 'n groter gedeelte van die beskikbare fondse (73,9%, 89,7% en 88,3% in 1970, 1971 en 1972 respektiewelik).

Hierdie is baie hoë persentasies en is dan die rede waarom die verhouding vaste bate tot groepaandeelhouersbelang so abnormaal hoog is.

Die tekort in bedryfskapitaal word deur dieselfde rede veroorsaak.

SAMEVATTING

Uit voorgaande word gesien dat die onderneming se bedryfskapitaalposisie swak vertoon.

In Bylaag A.1.3 word getoon dat die jaarlikse vloei van fondse meer as R3 miljoen is en dat die dividend maar R0,8 miljoen bedra. Dit is dan uit hierdie netto bron waaruit die onderneming van plan is om sy netto bedryfskapitaal op te bou en die langtermynlening af te betaal (volgens die onderneming se voorsitter). Die tydperk tot wanneer die lening van R3,2 miljoen afbetaal moet word is nagenoeg 5 jaar. In die afgelope 5 jaar is daar volgens Bylaag A.1.5 ongeveer R13 miljoen se fondse vanaf normale bedrywighede ontvang waarvan slegs R2,3 miljoen uitbetaal is as dividend. Dit wil dus voorkom asof die onderneming wel in staat sal wees om die langtermynlening af te los en om bedryfskapitaal op te bou uit eie fondse, indien dividend- en kapitaalbesteding laag gehou word.

ŉ Vraag wat egter gevra moet word, is of voorgaande die mees voordeligste vorm van finansiering in die toekoms vir die onderneming is?

Uit die wanverhouding wat tussen vaste bates en groepaandeelhouersbelang bestaan, word bevestig dat die onderneming addisionele aandeelhouersbelang benodig (die onderneming bosoog om dit met die terughouding van wins te bewerkstellig).

Uit die verhouding totale laste tot groep aandeelhouersbelang word egter gesien dat die ondernemings nie oormatig langtermynlenings het nie en dus nie die sg. hefboomeffek (kyk paragraaf 2.3.1) gebruik nie. Word die huidige langtermynlening dan nog in 1977 afgelos, sal die onderneming die hefboomeffek baie minder gebruik.

Dit wil voorkom asof hierdie onderneming te veel van teruggehoue wins as finansieringsbron gebruik maak. Die afgelide koste van teruggehoue wins (kyk paragraaf 2.2.1) moet altyd in ag gehou word. 'n Alternatiewe metode van finansiering sou wees om addisionele langtermynlenings (sê vir twintig jaar) aan te gaan wat die tekort aan bedryfskapitaal sal oplos. Om die groepaandeelhouersbelang inlyn te bring met vaste bates moet die onderneming sy kapitaaluitbreidingsprogram oor die volgende sê tien jaar projekteer, teenoor sy verwagte wins vir sê die volgende tien jaar. Sy dividendbeleid moet dan sodanig aangepas word dat die verhouding vaste bates tot groepaandeelhouersbelang na tien jaar die verlangde vlak sal bereik (kyk paragraaf 4.2.2.) Die tydperk moet lank wees anders sal die dividend jaarliks baie wissel of die onderneming gaan een dag te veel aandeelhouersfondse besit.

In bestaande verband moet daar onthou word dat hierdie maatskappy 'n filiaal is van 'n paar ander maatskappye wat op die Johannesburgse Effektebeurs genoteer is. Hierdie beherende maatskappye kan moontlik doelbewus die dividend van Dunswart laag hou om sodanige hulle buite-aandeelhouersbelang op te bou (kyk paragraaf 2.3.2.), (of moontlik wil die buite-aandeelhouers

nie dividend hê nie, want dit is in hulle hande belasbaar).

Ten slotte kan dit slegs weer beklemtoon word dat dit voorkom asof die onderneming te veel van teruggehoue wins as finansieringsbron gebruik maak, asook dat die onderneming nie vooruit doodseker maak vanwaar finansiering vir uitbreiding verkry gaan word nie.

5.4 HIGHVELD STEEL AND VANADIUM CORPORATION LIMITED

Hierdie maatskappy word ontleed aan die hand van die besonderhede in Bylae A.2.1 tot A.2.6 weergegee.

Alvorens na die bylaes verwys word, word eers die volgende addisionele informasie wat wens praktiese redes nie in die bylaes vervat kan word nie, gegee.

5.4.1 Addisionele informasie

Addisionele informasie is beskikbaar uit die voorsittersverslag van Mr. H.F. Oppenheimer asook uit 'n redelik volledige direkteursverslag. Mr. Oppenheimer kla gereeld oor die arbeidstekort in Suid-Afrika. Die direkteursverslag gee jaarliks o.a. 'n volledige weergawe van die lenings van die maatskappy uitstaande. Die langtermynlenings bestaan uit die volgende:

- i) 100 000, 6½% Toonderobligasies van DM 1000 elk, elkeen met 'n opsie om op 60 aandele van die maatskappy in te skryf teen 105 sent tot 31 Desember 1974, 117,5 sent in 1975 of 130 sent in 1976, aflosbaar op 1 April 1978 teen pari.
Rand waarde = R18 825 000.
- ii) 20 000, 6½% Toonderobligasies van VSA \$ 1000 elk, elkeen met 'n opsie om op 240 aandele in te skryf teen die pryse hierbo genoem, aflosbaar op 1 Mei 1979 teen pari. Rand waarde = R14 343 000. Totaal R33 168 000.

Die styging in 1971 van R0,9 miljoen in langtermynlenings is te wyts aan 'n meer gunstige valutakoers in 1969 as in 1970. Beide die lenings is gesamentlik en afsonderlik gewaarborg deur Anglo American Corporation of S.A. Ltd. en De Beers Consolidated Mines Ltd. (wat kan goeie kontakte darem nie vermag nie?)

Die korttermynlenings van die onderneming is as volg (R'000)

	1969	1970	1971	1972	1973
65 miljoen Switserse Frank - jaarliks geleent					
Rentekoers per jaar		8½%	6¾%	4%	4¾%
Rand waarde	10 760	10 859	10 859	14 937	
Anglo American Corporation of S.A. Ltd. (wat ook die Switserse Frank lening waerborg)	41 198	26 905	26 687	29 659	6 475
Ander	17 099				4 930
	<u>R58 277</u>	<u>R43 168</u>	<u>R43 779</u>	<u>R47 086</u>	<u>R26 342</u>

Vir alle buitelandse lenings tref die maatskappy termynvalutareëlings. Die voordeel kan gesien word in die sowat R4 miljoen wat die jaarlikse Switserse Frank lening meer in 1973 opgelewer het. Was die maatskappy nie gedek nie sou hy sodanige verlies moes dra op die aflossing van die 1972 lening.

Verpligting t.o.v. kapitaaluitbreidings op 30 Junie 1973 was R15 200 000.

5.4.2 Ontleding

In Bylaag A.2.1 word die balansstaat van die onderneming hergroepeer vir verdere ontleding. Daar word dadelik opgemerk dat die onderneming se bedryfslaste sy bedryfsbates oorskry.

Verder word in Bylaag A.2.1 sekere interne balansstaat verhoudings uitgewerk (kyk paragraaf 4.2.2). Die verhoudings word nou kortlik bespreek.

- a) Die bedryfskapitaal verhoudings vertoon 'n uiterst swak posisie as met die grondreël (kyk paragraaf 4.2.2) vergelyk word. Vanaf 'n laagtepunt in 1970 verbeter die verhoudings jaarliks (van 1970 tot 1972 het dit met sowat 50% verbeter).
- b) Die verhouding bedryfslaste tot groep aandeelhouersbelang voldoen nie aan die vereistes van die grondreël nie (kyk paragraaf 4.2.2). Die verhouding toon 'n verbetering vanaf 1969 tot 1971, om weer in 1972 te styg en dan in 1973 sterk te daal. Die verduideliking hiervoor kan in die Fondsestaat (Bylaag A.2.3) gesien word. Die onderneming het 'n verlies in 1972 gely, maar weens waardevermindering was daar darem 'n vloei van fondse uit aktiwiteite. Die vloei van fondse was nie voldoende om die toename in vaste bates, voorraad en debiteure te dek nie. Korttermynlenings het al hierdie fondse voorsien. In 1973 het die posisie verbeter weens 'n baie goeie vloei van fondse uit aktiwiteite teenoor slegs 'n relatiewe klein belegging in vaste bates.
- c) Die verhouding totale laste tot groep aandeelhouersbelang vertoon swakker as die grondreël (kyk paragraaf 4.2.2). Dit dui daarop dat die krediteure (lang-en korttermyn) meer in die onderneming belê het as die aandeelhouers. Dit is nie volkome waar nie, want Anglo American Corporation van S.A. Bpk. en/of De Beers Consolidated Mines Bpk. (die belangrikste aandeelhouer) voorsien of waarborg omtrent al die lang- en korttermynlenings van die onderneming (kyk addisionele informasie in paragraaf 5.4.1). Hierdie lenings is dus niks anders as aandeelhouersfondse op 'n minder permanente wyse voorsien nie. Hierdie verhouding vertoon dieselfde neiging as die vorige verhouding (om dieselfde rede).
- d) Die verhouding van vaste bates tot groep aandeelhouersbelang vertoon heelwat swakker as die grondreël (kyk paragraaf 4.2.2). Dit dui op 'n baie swaar belegging in vaste bates.
- e) Dit is opvallend dat die jare waarin daar wins gemaak is, nl. 1971 en 1973 (kyk Bylaag A.2.3) die verhoudings van Debiteure-invorderingstermyn en Verkope tot Groep aandeelhouersbelang aansienlik beter was as in die ander jare.

In Bylaag A.2.2 word die persentuele en neigings balansstaat gevind (kyk paragrawe 4.2.3 en 4.2.4), waaruit die volgende gesien kan word:

- a) Dat aandelekapitaal (kyk paragraaf 2.2 vir dié finansieringsbron) sowat 50% van die totale fondse voorsien, hierdie is presies die verlangde persentasie volgens die grondreël vir die verhouding totale laste tot netto eienaarsbelang (kyk paragraaf 4.2.2). Dit is egter netto eienaarsbelang wat in ag geneem moet word en alvorens dit verkry word moet eers opgehoede verlies en ontabare bates afgetrek word. Die gevolg is dat netto Gekonsolideerde aandeelhouersbelang proporsioneel nie die verlangde persentasie van fondse opgelewer het nie. Proporsioneel het die bydrae van hierdie finansieringsbron egter oor die tydperk verhoog.
- b) Langtermynlenings (kyk paragraaf 2.3.1 vir die finansieringsbron) voorsien so 29 - 30% van die totale fondse. Dit dui daarop dat die onderneming beslis van die sg. hefboomeffek gebruik maak (kyk paragraaf 2.3.1). Indien na die voorwaardes van dié lenings gekyk word, word 'n opvallende vorm van finansiering gesien, nl. 'n skuldbrief wat nie omskepbaar is nie, maar 'n skuldbrief waaraan daar 'n opsie is om 'n sekere hoeveelheid aandele op te neem in die maatskappy. So 'n jaar of wat nadat die opsie verval het, is die skuldbewys dan aflosbaar (kyk addisionele informasie in paragraaf 5.4.1). Deur die opsie kon die onderneming seker 'n laer rentekoers afgedwing het. Die skuldbriewe is in 1978/79 aflosbaar en die volgende ruwe berekening kan gemaak word. Vir 1973 was die totale fondse van aktiwiteite sowat R14 miljoen en die dividend sowat R2,8 miljoen. (Kyk Bylaag A.2.3). As daar aan geneem word dat die dividend 'n bietjie styg, dan is daar sowat R10 miljoen fondse jaarlikse beskikbaar. Vir die volgende 6 jaar (tot 1979) bedra dit R60 miljoen. Hierby moet getel word sowat R10 miljoen ontvangbaar by die uitvoering van bg. opsies. Hiervan moet afgetrek word eerstens die kapitaalverpligting op 30 Junie 1973 van R15,2 miljoen plus ten minste nog R1 miljoen, ander items vir elke jaar, wat 'n totaal van R21 miljoen gee. Die onderneming het op 30 Junie 1973 korttermynlenings van R26 miljoen gehad wat eers betaal moet word. Uit voorgaande baie ruwe berekening volg dit dat die onderneming moontlik nie uit eie fondse in staat sal wees om die langtermynlenings af te los nie.

Dit moet nie beskou word as 'n nadeel nie, los die onderneming wel die lenings af uit eie fondse dan verminder dit die gebruik van die hef-boomeffek. Soos later gesien sal word is hierdie onderneming se financiering deeglik beplan en kan daar aangeneem word dat dié langtermynlenings deur ander langtermynlenings vervang sal word op hulle vervaldag.

c) Bedryfslaste (kyk paragraaf 2.4 vir die finansieringsbron) het proporsioneel minder financiering voorsien in 1973 as 1970. Hierdie daling is hoofsaaklik te wyte aan korttermynlenings. Korttermynlenings het 'n aansienlike gedeelte van die financiering gebruik uitgemaak, maar het gedaal. In die neigings balansstaat daal hierdie item vanaf 'n basiese 100% in 1969 tot 50,7% in 1973. Indien daar na die samestelling van korttermynlenings gekyk word (kyk paragraaf 5.4.1) kan afgelui word dat so te sê al die korttermynlenings van Anglo American Corporation of S.A. Ltd. (die belangrikste aandeelhouer) kom of deur hom gewaarborg is (oor die gevær van sulke lenings kyk paragraaf 2.3.1). Die lenings is seker wetlik wel binne een jaar betaalbaar, die onderneming self kan hulle egter nie binne een jaar betaal nie. In wese is dié korttermynlenings maar slegs langtermynlenings van wisselende omvang en, in die geval van Highveld, deur 'n aandeelhouer voorsien.

Al die voorgaande finansieringsbronne is in totaal in die volgende bates belê.

- a) In vaste bates 81,3% (1973) wat daal van 84,3% in 1970.
- b) In handels- en ander beleggings 4,5% (1973) wat daal van 4,8% in 1970.
- c) In bedryfsbates 14,2% (1973) wat styg van 10,9% in 1970.

Uit bestaande persentasies kom dit voor dat die onderneming baie swaar in Vaste bates belê het, maar dat dit in verhouding stadig besig is om te daal.

Uit die persentuele Fondsestaat (Bylaag A.1.4) word gesien dat bedryfs-aktiwiteite by verre die belangrikste bron van fondse is. (kyk paragraaf 2.2.1 vir die finansieringsbron) Kumulatief van 1969 tot 1973 dra dit 96% (kyk Bylaag A.2.6) van die totale fondse by.

Hierdie fondse word tot 1972 in 'n groot mate in Vaste bates belê.

In 1973 word egter slegs 11,1% van die fondse in Vaste bates belê. Kumulatief vanaf 1969 tot 1973 is 59,7% van totale fondse in vaste bates belê (kyk Bylaag A.2.6).

Die enigste ander noemenswaardige bron of aanwending van fondse was netto-bedryfkapitaal.

Dit het jaarliks aansienlik gewissel maar kumulatief is 29,2% van die beskikbare fondse vanaf 1969 tot 1973 gebruik om die bedryfkapitaal posisie te verbeter (kyk Bylaag A.1.6).

In 1973 is 19,5% van die fondse gebruik om dividend aan gewone aandeelhouers te betaal. Die vraag kan gevra word waarom dividend betaal word alvorens die opgehopte verlies goedgemaak is? Die antwoord is seker tweeledig - die bestaande aandeelhouers het vir 'n lang periode geen verdienste op hulle aansienlike belegging ontvang nie, en andersyds deur 'n dividend te verklaar, moedig die maatskappy die houers van die skuldbrieue aan om die opsies wat hulle besit in aandele om te sit.

SAMEVATTING

Uit voorgaande wil dit voorkom asof die finansieringsstruktuur van die onderneming nie op 'n gesonde basis is nie. Daar is werklik so te sê geen een van die interne balansstaat verhoudings wat aan die grondreëls (kyk paragraaf 4.2.2) vir die verhoudings voldoen nie. Die afleiding word versterk as na die persentuele balansstaat gekyk word - die lang- en korttermynkrediteure het meer finansiering as die aandeelhouers voorseen - die onderneming het netto bedryfslaste - 'n ontsaglike persentasie van die totale fondse is in vaste bates belê. Word daar na die

neiging van verhoudings, die neigings balansstaat en die fondsestaat gekyk, word daar egter opgemerk dat daar 'n beslisste verbetering te bespeur is.

Die feit dat die onderneming eers in 1968 met produksie begin het en die neiging waarin die verhoudings en balansstaat van die onderneming beweeg het die gedagte laat posvat dat die wanverhoudings doelbewus so beplan is. Die volgende versterk hierdie gedagtegang:

- a) Die onderneming het 10 miljoen opsies gegee waarvolgens aandele in die maatskappy teen tussen 105 sent en 130 sent opgeneem kan word. Deur die opsie aan die skuldbewyse vas te heg kon die onderneming 'n laer rentekoers afgedwing het en staan hy 'n kans om tussen R500 000 en R3 000 000 meer vir sy aandele te kry as wat die geval sou gewees het indien hy dit onmiddellik sou uitreik.
- b) Die onderneming is nuut en sal met die jare, soos dit wins maak, sy opgehopte verlies uitwis en 'n onverdeelde wins opbou wat dan die netto gekonsolideerde aandeelhouersbelang sal verhoog. Indien die onderneming nou begin met voldoende aandeelhouersbelang sal dit in later jare te veel hê en nie kan gebruik maak van die sg. hefboomeffek (kyk paragraaf 2.3.1) verkry deur die gebruik van langtermynlenings nie.
- c) Die item wat die bedryfslaste so baie hoog maak is lenings van Anglo American Corporation of S.A. Ltd. en/of lenings deur hom gewaarborg. Anglo American Corporation of S.A. Ltd. is die effektiewe beherende maatskappy van die onderneming en dié voorsien slegs op 'n minder permanente manier eiennaarsfinansiering.
- d) Met die waarborg van Anglo American Corporation of S.A. Ltd. en De Beers Consolidated Mines Ltd. kan die onderneming te enige tyd nuwe finansiering bekom. Met die uitlener sal slegs oor rentekoers geseels moet word.

Daar is egter 'n beperking. Hierdie maatskappy (soos vele ander) is vierkantig in die hande van die Anglo American Groep van maatskappye.

Dit word beheer (alhoewel nie effektief) deur die groep en 'n ware prentjie van die maatskappy sal dikwels nie uit sy balansstaat nie, maar slegs uit die gedagtes van die beplanners van die groep verkry word. Die Anglo American Groep staan egter nie bekend as 'n groep wat een van sy groepsgenote sommer in die steek laat nie, (veral nie een waarin hy so baie in belang het nie). Dit gee wel 'n mate van gerusstelling.

Uit voorgaande sien ons dus dat 'n finansieringsstruktuur en verhoudings van 'n onderneming wat op die eerste oogopslag swak vertoon, miskien juis die sterk punt van 'n onderneming in die toekoms is.

5.5 DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN S.A.) BEPERK

Hierdie maatskappy word ontleed aan die hand van besonderhede in Bylaes A.3.1 tot A.3.6 weergegee.

Alvorens na die bylaes verwys word, word eers die volgende addisionele informasie, wat weens praktiese redes nie in die bylaes vervat kon word nie, weergegee.

5.5.1 Addisionele informasie

Addisionele informasie is slegs beskikbaar uit die voorsittersverslag van Dr. M.D. Marais aangesien die direkteursverslag uiterliggendig is. Dr. Marais maak 'n punt daarvan om jaarliks te kla oor die vasgestelde prys van staal, ongeag hiervan was hy baie optimisties oor die onderneming se vooruitsigte vanaf 1967 tot 1970. In dieselfde jare word uitbreidingsprogramme van tussen R12 miljoen en R15 miljoen genoem.

In 1971 is die voorsitter nie meer optimisties nie, maar sê dat daar met die ontwikkeling voortgegaan sal word en dat 'n wentelkredietlening van R11 273 000 in die buiteland vir 6 jaar gekry is.

In 1972 dui hy aan dat hoër rente en waardevermindering die onderneming R2 miljoen 'n jaar kos en kondig hy 'n rasionalisingsprogram met YSKOR aan.

In die 1969 - verslag verduidelik die voorsitter waarom 'n bedrag van R1 521 000 as Kontant in die Bank getoon word en 'n bedrag van R2 864 000 as oortrokke bank getoon word. (kyk Bylaag A.3.1.)

Volgens die voorsitter toon die syfer die feit dat benutting van beskikbare kontant behoorlik beplan word. Die oortrokke bankrekening word verteenwoordig deur groot bedrae uitstaande tjeks wat nog nie vir betaling aangebied is nie. Tot tyd en wyl dit geskied, word die beschikbare kontant belê teen die hoogste rentekoers en sodanige die rentelas van die maatskappy verlig.

Verpligting t.o.v. kapitaaluitgawes op 31 Desember 1972 was R5 702 000.

Besonderhede van langtermynlenings is die volgende;

Wentelkredietlenings	<u>1971</u>	<u>1972</u>
Nr.1 Terugbetaalbaar in vier-jaarlikse paaiemende vanaf 6 Februarie 1975. Huidige effektiewe rentekoers 5,208% per jaar, hersienbaar sesmaandeliks		11 273 000
Nr.2 Terugbetaalbaar in ses-halfjaarlikse paaiemende vanaf 25 Februarie 1976. Huidige effektiewe rentekoers 4,351% per jaar, hersienbaar drie-, ses- of twaalf-maandeliks		6 425 000
Grensgebiedlenings		
Nr. 1 Terugbetaalbaar in veertig gelyke kwartaallikse paaiemende - Rentevry tot 28 Oktober 1976 dan 6% p.j.	1 456 000	2 630 000
Nr. 2 Terugbetaalbaar in twee-en-dertig gelyke paaiemende - Rente 4% p.j. tot 28 Oktober 1976 daarna 6% p.j.	863 000	1 670 000
Bedrae oorgedra	2 319 000	21 998 000

	<u>1971</u>	<u>1972</u>
Bedrae oorgebring	2 319 000	21 998 000
Behuisingslening - Terugbetaalbaar oor 20 Jaar	536 000	615 000
7 ⁷ / ₈ % Obligasies	2 000 000	
Onversekerde lening	2 500 000	
	<hr/>	<hr/>
	7 355 000	22 613 000
<u>Min:</u> Getoon as Korttermynlenings		472 000
	<hr/>	<hr/>
	R7 355 000	R22 141 000

Besonderhede van Uitgestelde Uitgawes is as volg vir 1972;

Inbedryfstellingskoste van nuwe staalsmeltaanleg afskryfbaar oor 5 jaar	929 000
Opriemingskoste van langtermynlenings afskryfbaar oor termyn van lenings	209 000
Ander	233 000
	<hr/>
	<u>R1 434 000</u>

5.5.2 Ontleding

In Bylaag A.3.1 word die Balansstaat van die onderneming hergroeppeer vir verdere ontleding. In dieselfde bylaag word sekere interne balansstaat verhoudings uitgewerk (kyk paragraaf 4.2.2). Sekere van die verhoudings word kortliks bespreek.

- a) Die bedryfskapitaalverhoudings voldoen aan die vereistes van die grondreëls vir die verhoudings (kyk paragraaf 4.2.2). Dadelik kan die vraag egter gevra word, of die bedryfskapitaal nie oormatig is nie? Soos later uitgewys sal word, het hierdie vervaardigingsonderneming meer van sy finansiering in bedryfskapitaal as in vaste bates belê.
- b) Die verhouding totale laste tot groep aandeelhouersbelang asook die verhouding langtermynlaste tot netto bedryfskapitaal toon 'n groot verhoging vanaf 1971 tot 1972. In 1972 voldoen die verhoudings dan ook nie meer aan die grondreëls nie (kyk paragraaf 4.2.2). Dit wil dus voorkom asof die onderneming in 1972 baie

meer van die hefboomeffek (kyk paragraaf 2.3.1) gebruik gemaak het. In die geval van hierdie maatskappy met sy lae wins in 1972 (kyk Bylaag A.3.3) werk die hefboomeffek egter in die teenoorgestelde rigting. Die lae opbrengskoers op die bates van die onderneming in 1972 veroorsaak dat die rentekoers op die langtermynlenings dié opbrengskoers oorskry. Die addisionele langtermynlenings het dus nie die wins vergroot nie, maar juis meegehelp in die daling van die wins.

- c) Die verhouding vaste bates tot groep aandeelhouersbelang vertoon in 1972 'n baie groot styging om te veroorsaak dat die verhouding in 1972 nie meer aan die grondreël voldoen nie (kyk paragraaf 4.2.2).

In Bylaag A.2.2 word die persentuele en neigings balansstaat gevind (kyk paragrawe 4.2.3 en 4.2.4) waaruit die volgende gesien kan word.

- a) Aandelekapitaal (kyk paragraaf 2.2 vir die finansieringsbron) het as proporsionele finansieringsbron vanaf 43% in 1967 tot 25% in 1972 gedaal. Hier teenoor het reserwes 'n redelike konstante gedeelte van die finansiering bygedra. Ontasbare bates verg dan skielik in 1972 2,5% van die totale finansiering. Dit het ontstaan deurdat daar in die 1972-balansstaat ewe skielik die item uitgestelde uitgawes (met 'n vergelykende syfer) verskyn het. In dieselfde jaar is daar verder die gebruik gestaak om 'n bedrag oor te dra na 'n Kapitaalreserwe vir verhoogde vervanging van Vaste bates. Waar daar rekeningkundig niks met hierdie stappe verkeerd is nie, word gevoel dat die onderneming minder konserwatief (as hulle ooit was) geword het in 1972. Tesame met 'n relatief klein verandering in die proporsionele bydrae van Buite-aandeelhouers en Voorkeur aandeelhouers tot die totale finansiering het bestaande veroorsaak dat die totale proporsionele bydrae van groep aandeelhouers tot totale finansiering vanaf 'n hoogtepunt van 69% in 1970 tot 43% in 1972 gedaal het. Hierdie is een van die redes waarom die verhouding Vaste bates tot groep aandeelhouersbelang sodanig verswak het in die periode.

b) Langtermynlenings het in 1972 persentasiëgewys aansienlik meer bygedra tot totale finansiering. Die feit word bestig deur 'n styging van dié item vanaf 70,8% in 1970 tot 461,3% in 1973 in die neigings balansstaat. Dit dui dat die onderneming aansienlik meer van die hefboomeffek gebruik gemaak het. Soos reeds gesien, het hierdie langtermynlenings net die teenoorgestelde effek gehad - dit het die wins laat daal. Word na die samestelling van langtermynlenings gekyk (kyk paragraaf 5.3.1) word gesien dat die grootste lenings in 1975/76 afgelos moet word. Die onderneming het dus langtermynlenings vir 5 jaar. Die tydperk van die lenings is baie kort en die onderneming sal heelwaarskynlik weer eens na langtermynlenings op hierdie datum moet soek. 'n Voordeel van so 'n middeltermynlening kan in die laer rentekoers van 31 Desember 1972 gesien word. Die rentekoers is egter hersienbaar en rentekoers het baie gestyg in die buitenland sodat dit interessant sou wees om te weet wat die huidige rentekoers is. Daar is ook verder geen aanduiding of die valuta-risiko op die lenings gedek is nie.

Word die langtermynlenings (soos weergegee in paragraaf 5.6.1) nog verder ontleed, blyk dit dat goed 'n R22 miljoen binne tien jaar betaalbaar is. Uit Bylaag A.4.5 blyk dit dat in ses jaar die onderneming nagenoeg R16 miljoen uit aktiwiteite ontvang het waaruit R4,2 miljoen as dividend betaal is (die onderneming betaal klaarblyklik sowat 50% van sy netto wins na belasting as 'n dividend uit). Hiervan moet dan ook nog die absolute minimum van R5,2 miljoen vir aankoop van vaste bates afgetrek word. Indien die voorgaande gebruik word (erken as 'n ruwe maatstaf) moet daar tot die gevolgtrekking geraak word dat die onderneming nie in staat sal wees om die langtermynverpligtinge uit eie fondse (nadat vir nuwe vaste bates voorsien is) af te los nie. Dit moet egter nie as 'n nadeel beskou word nie. Die onderneming kan weer nuwe langtermynlenings aangaan en so die hefboomeffek bly gebruik. Dit dui egter daarop dat die onderneming middeltermynfinansiering gebruik om langtermyn vaste bates te finansier. In die leeftyd van 'n bate moet daar dus meer as een maal finansiering vir dieselfde bate verkry word.

Die groot styging in langtermynlenings was dan die oorsaak dat die verhoudingslangtermynlenings tot groep aandeelhouersbelang en tot netto bedryfskapitaal soveel in 1972 verswak het.

- c) Bedryfslaste het in 1971 proporsioneel meer as normaalweg van die totale finansiering voorsien. Dit neem in 1972 weer tot die normale proporsionele gedeelte af, weens die addisionele langtermynlenings aangegaan.

Al die bestaande finansieringsbronse is in totaal hoofsaaklik in die volgende bates belê:

- a) In vaste bates 41,6% (1972) wat gestyg het vanaf 'n laagtepunt van 30,6% in 1970. Hier kry ons weer die geval waar die persentuele balansstaat nie 'n baie groot verandering duidelik uitwys nie. Word daar na die neigings balansstaat gekyk, sien ons dat hierdie item meer as verdubbel het van 1970 (93,6%) tot 1972 (188,3%). Hierdie baie groot toename in vaste bates het veroorsaak dat die verhouding van vaste bates tot groep aandeelhouersbelang vanaf 44,4% in 1970 tot 96,8% in 1972 gestyg het. Dit lyk asof hierdie addisionele bates nie so winsgewend in die onderneming gebruik kon word, om die addisionele koste van waardevermindering en rente op geleende geld te dek nie. Die gevolg was dan 'n heelwat laer wins soos aangetoon in Bylaag A.3.3.

Die lae persentasie wat vaste bates van die totale finansiering in 1970 uitmaak, het die gedagte laat ontstaan dat daar iets met die item vaste bates foutief is - die masjiene kon verouderd wees of die vaste bates kon onderwaardeer wees. Hierdie terrein val egter buite die ondersoekterrein van die skripsie.

- b) Meer as die helfte van die totale finansiering is in bedryfsbates belê. Die grootste gedeelte hiervan is belê in voorraad. Tot 1971 het die onderneming meer in voorraad belê as in Vaste bates. Volgens sy balansstaat is die onderneming dus meer 'n voorraadpakhuis as 'n vervaardigings onderneming. Die verhouding voorraad tot bedryfskapitaal vertoon normaal (kyk Bylaag A.3.1) en in die neigings balansstaat styg voorraad min (indien inflasie in ag geneem word, het die voorraadvolume heelwaarskynlik van 1967 tot 1972 gedaal). Dit wil dus voorkom of die probleem nie voorraad is nie (althoewel dit betwyfel word of dit geen probleem is nie) maar wel vaste bates. Weer eens kan die fout gevind word by vaste bates. Dit wil dus voorkom asof die onderneming se vaste bates verouderd was tot 1970 en daar 'n wins gemaak is weens 'n lae

waardevermindering afskrywing op die lae boekwaarde van dié bates. Vanaf 1970 was die bestuur genoodsaak om finansiering in nuwe moderner bates te belê. Die addisionele koste van waardevermindering en rente is nie vergoed met hoër produksie en/of laer produksiekoste nie. Dit het tot gevolg gehad dat die onderneming se wins gedaal het.

Uit voorgaande kan afgelui word dat die mate waarin die finansiering van 'n onderneming vir spesifieke doeleindes aangewend word, abnormaliteite kan uitwys in die bates van die onderneming.

Uit die persentuele fondsestaat blyk dit dat (Bylaag A.3.4) fondse oor die tydperk 1968 tot 1972 hoofsaaklik vanuit die volgende bronne verkry en aangewend is:

- a) Fondse uit bedryfsaktiwiteite het jaarlike proporsioneel minder fondse voorsien om in 1972 slegs 15,2% van die totale fondse te voorsien.
- b) Soos fondse van bedryfsaktiwiteite gedaal het, het langtermynlenings oorgeneem as vernaamste verskaffer van fondse. Hierdie bron het in 1972 83,7% van die totale fondse voorsien. Vir die tydperk 1967 tot 1972 het dié bron 50,6% van die totale fondse voorsien (kyk Bylaag A.3.6). Hierdie is weer 'n bevestiging van die mate waarin langtermynlenings in 1971 en 1972 toegeneem het.
- c) Netto-Bedryfskapitaal was in skommelende hoeveelhede of 'n bron of 'n aanwending van fondse. Vir die tydperk 1967 tot 1972 is 19,9% van die beskikbare fondse in bedryfskapitaal belê (kyk Bylaag A.3.6).
- d) Dividend het in die tydperk vanaf 1968 tot 1970 'n aansienlike gedeelte van die beskikbare fondse in beslag geneem. Weens die groot daling in wins in 1971 en 1972 is daar geen dividend uitbetaal in 1972 nie.

e) Vaste bates neem in 1971 en 1972 'n aansienlike gedeelte van die beskikbare fondse op en bevestig dus weer eens waarom die verhouding vaste bates tot groep aandeelhouersbelang sodanig gestyg het. Verder verskaf dit ook die rede waarom die onderneming so baie langtermynfinansiering moes verkry het (om die aankoop van die vaste bates te finansier) (kyk Bylaag A.3.5).

5.5.3 Samevatting

Uit voorgaande word gesien dat die interne balansstaat verhoudings tot 1971 aan al die neergelêde grondreëls (kyk paragraaf 4.2.2.) voldoen het. In 1972 het die verhoudings van totale laste, langtermynlaste en vaste bates, weens 'n baie groot styging in al hierdie items, nie meer aan die vereistes van die grondreëls voldoen nie. Voorgaande het die gedagte laat ontstaan dat die swakheid van die onderneming juis geleë is, en openbaar word, deur te goeie interne balansstaatverhoudings tot 1970. Soos reeds aangetoon, het die onderneming tot 1970 min van die sg. hefboomeffek gebruik gemaak. Daar is reeds aangetoon dat die persentasie van finansiering in vaste bates belê, baie laag vertoon het, vir 'n vervaardigingsonderneming, wat weer die gedagte van verouderde masjinerie laat ontstaan het.

Soos aangetoon, vertoon die bedryfskapitaalverhoudings goed. Dit kan egter ook beteken dat daar te veel bedryfskapitaal is en veral die item voorraad vertoon met die beskikbare informasie baie hoog.

Daar is aangetoon dat die onderneming slegs op 'n tydelike basis finansiering gekry het met sy langtermynlenings en dat dit voor 1975/76 weer eens langtermynlenings sal moet aangaan om dieselfde vaste bates, wat met die vorige lening finansier is, steeds te finansier. In die verband

lyk dit meer logies om indien 'n vaste bate aangekoop word, dit te finansier met 'n soort finansiering wat dieselfde leeftyd het as die vaste bate.

Dit wil verder voorkom of die onderneming vaste bates in sekere gevalle eers aangekoop het en toe fondse in die algemeen kort raak, is langtermynlenings aangegaan. (So praat die voorsitter in sy 1971 - voorsittersverslag van 'n R11 miljoen wentelkredietlening. In die 1972 balansstaat is dié tipe lenings reeds R17 miljoen).

Dit wil ook voorkom asof die onderneming nie uitermate konserwatief is in sy beleid van winsneming nie.

Hierdie onderneming het beslis probleme en nie net probleme wat met 'n hoër staalprys verberg kan word nie.

Waar daar 'n rationalisasie program met YSKOR aan die gang is, word dit gehoop dat daar ook na die finansieringsstruktuur van Unie Staal baie deeglik gekyk sal word.

5.6 SAMEVATTING

Uit voorgaande is, vir die gekose ondernemings, gesien hoe die ondernemings se finansieringsstruktuur daar uitsien, watter veranderings plaasgevind het en watter afleidings gemaak kan word.

Alhoewel die voorgaande ondernemings nie gekies is om 'n soort of groep te verteenwoordig nie, kan daar tog, om die ontledings af te rond, 'n baie kort vergelyking tussen die ondernemings gemaak word.

Uit die vergelyking van die interne balansstaat verhoudings (kyk Bylaag A.4.1) kan die volgende opgemerk word.

- a) Slegs Unie Staal aan die vereistes van die grondreëls (kyk paragraaf 4.2.2) van die bedryfskapitaal verhoudings voldoen het.
- b) Slegs Dunsuart het aan die anderkant aan die grondreël (kyk paragraaf 4.2.2) van die verhouding totale laste tot groep aandeelhouersbelang voldoen, wat aantoon dat hierdie onderneming nie voldoende van die hefboomeffek gebruik maak nie (soos voorheen ook reeds opgemerk is).
- c) Geen een van die ondernemings voldoen aan die grondreël van 100% (kyk paragraaf 4.2.2) vir die verhouding; Langtermynlaste tot netto bedryfskapitaal nie. Al die ondernemings het groot kapitaalverpligtinge vir uitbreidings op hulle laaste balansstaatdatum getoon wat moontlik hierdie verhouding verder sal verswak. Dit dui dat die ondernemings moontlik nie in staat sal wees om langtermynlenings uit eie fondse terug te betaal nie. Of dit wys sal wees om dié lenings wel af te betaal uit eie fondse, is te betwyfel, want word dit gedoen sal die ondernemings minder van die hefboomeffek gebruik maak.
- d) Nie een van die ondernemings voldoen aan die grondreël van 75% (kyk paragraaf 4.2.2) vir die verhouding van vaste bates tot groep aandeelhouersbelang nie. In die verband moet in gedagte gehou word dat al die ondernemings gekies, groot kapitaaluitbreidingsprogramme aangepak het in die afgelope aantal jare en seker in die volgende aantal jare van plan is om hulle eiennaarsfondse met teruggehoue wins op te bou. Die vraag is of 75% dan wel 'n goeie grondreël is? Dit kan alleen met verdere ondersoek vasgestel word.

Indien die persentuele balansstaat (kyk Bylaag A.4.1) op die laaste balansstaatdatum ontleed, teen mekaar opgeweeg word, word die volgende prentjie gekry.

- a) Dat by Dunsuart teruggehoue wins die enkele grootste bron van finansiering was (kyk paragraaf 2.2.1 vir die finansieringsbron). Soos reeds opgemerk, wil dit voorkom asof die onderneming te veel van hierdie metode van finansiering gebruik maak (kyk paragraaf 5.3.3).

- b) Dunswart is die enigste onderneming wat werklik van buite-aandeelhouersbelang as finansieringsbron (kyk paragraaf 2.3.2) gebruik maak.
- c) Voorkeuraandeelhouders lewer minder as 1% van die fondse van die ondernemings op, wat heelwaarskynlik weens die kostenadeel, in paragraaf 2.2.2 bespreek, te wyte is.
- d) Langtermynlenings lewer 14,2%, 30% en 38,3% by Dunswart, Highveld en Unie Staal respektiewelik op. Soos reeds aangetoon is die verhouding van Dunswart te laag en word daar nie voldoende van die hefboomeffek gebruik gemaak nie, soos voorheen gestel. Word daar egter na die aflossingsvoorwaardes van al hierdie lenings gekyk, word die volgende prentjie verkry. Dunswart moet sy langtermynlenings in 1975 aflos (kyk paragraaf 5.3.1). Highveld in 1978/79 (kyk paragraaf 5.4.1) en Unie Staal in 1975/76 (kyk paragraaf 5.5.1). Indien hierdie lenings uit eie fondse afbetaal word, sal hierdie ondernemings baie minder van die hefboomeffek gebruik maak. Soos reeds aangetoon sal die lenings seker met nuwe langtermynlenings vervang word. Die termyn van die lenings dui egter dat die ondernemings middeltermyn finansiering gebruik om langtermyn bates te finansier. Dit is opvallend om te sien dat hierdie langtermynlenings hoofsaaklik in die buiteland aangegaan is vir 'n periode van 4 tot 10 jaar. Hierdie ondernemings is dus in staat om, weens hulle grootte, finansiering op die internasionale kapitaalmark in die hande te kry. Tradisioneel was die rentekoerse op die internasionale kapitaalmark (weens 'n groter beskikbaarheid van fondse) gewoonlik laer as die koerse in Suid-Afrika. Dié ondernemings was dus in staat om die vrugte van die rentevoordeel te pluk.
- e) Die proporsioneel hoër persentasie finansiering deur Dunswart van voorsienings verkry, word veroorsaak deurdat by beide Highveld en Unie Staal die permanente belasting toegewings (beleggings-toeslaes) verkry op nuwe aanleg in werking gestel, so groot is dat dit die nodigheid om 'n voorseening vir uitgestelde belasting te skep, uitwis. 'n Opvallende verskynsel doen hom voor t.o.v. voorsienings. Highveld toon voorseening vir vervanging van Vaste bates as 'n bedryfsfas aan. Unie Staal aan die anderkant toon 'n Reservé vir vervanging van Vaste bates as 'n kapitaalreserwe. Op watter basis is die voorseening/reserwe bereken. En verteenwoordig dit dieselfde?

- f) In die voorgaande vergelyking word daar opgemerk dat Highveld klaarblyklik nie van oortrekkingsgeriewe vir finansiering gebruik maak nie (kyk paragraaf 2.4.3 vir die finansieringsbron). Dit gebruik egter korttermynlenings van sy "beherende" maatskappy wat die gedagte laat ontstaan dat hierdie "beherende" maatskappy (Anglo American Corporation of S.A. Ltd.) in werklikheid 'n tipe bankinstelling vir sy groep ss maatskappy is.
- g) Die voorsiening vir dividend is by Unie Staal 'n baie klein bron van finansiering weens die feit dat hierdie maatskappy geen dividend aan sy gewone aandeelhouers in 1972 voorgestel het nie.
- h) Daar word verder gesien dat 'n baie groot gedeelte van die finansieringsbronne in vaste bates belê word. Die verhouding van Unie Staal is die enigste onder 50%, dit sal egter heel-waarskynlik in 1973 weens groot kapitaalbeleggings ook tot bo 50% styg. Uit hierdie hoë persentasie belegging in vaste bates kan gesien word hoe kapitaal intensief die gekose tipe van onderneming is. Dit dui egter ook op die omvang wat waardevermindering op Vaste bates in die vlosi van fondse uit bedryfsaktiwiteit moet aanneem.

Voorgaande en ander punte word verder na vore gebring deur 'n vergelyking te tref tussen die persentuele kumulatiewe vlosi van fondseestate vir die periodes ontleed (kyk Bylaag A.4.2).

- a) Uit die bylaag word gesien dat 'n aansienlike gedeelte van die totale bron van finansiering vir die periode ontleed vanaf normale aktiwiteite kom (69,7%, 96% en 45,7% vir Dunswart, Highveld en Unit Staal respektiewelik). Slegs Unie Staal, met langtermynlenings van 50,6%, het 'n ander belangriker bron van finansiering gehad. Vir die tydperk 1967 tot 1971 was dié bron van fondse egter verantwoordelik vir 78,3% van die totale beskikbare fondse van Unie Staal.
- b) Die aankoop van vaste bates het oor die periode ontleed meer as die helfte van die beschikbare fondse van al die ondernemings geneem.

Opsommend kan dus opgemerk word;

Dat die verhoudingsanalise van die ondernemings ontleed, oor die algemeen, nie baie goed daar uitsien nie.

Dat die ondernemings baie van teruggehoue wins as finansieringsbron gebruik. Daar is ook gesien dat die ondernemings baie van middeltermyn lenings in die buiteland verkry, gebruik maak as 'n finansieringsbron. Dan is daar gevind dat die ondernemings die grootste gedeelte van hulle finansieringsbronne in vaste bates belê.

Die bestaande word dan ook bevestig as na die kumulatiewe vloei van fondse oor die tydperk ontleed, gekyk word (bylaag A.4.2). Die verneemste bron van fondse is bedryfsaktiwiteite en die vernaamste aanwending vaste bates.

HOOFSTUK VI

SAMEVATTING GEVOLGTREKKING EN AANBEVELINGS

In hierdie skripsie is daar kortlik gesien watter finansieringsbronne daar bestaan. Daarna is gesien watter finansierings informasie in finansiële state openbaar word. Daarna is gekyk na metodes hoe om die finansieringsstruktuur van 'n onderneming te ontleed, wat dan laastens op drie staalondernemings uitgetoets is. Uit die voorgaande het die volgende sake na vore gekom.

Korttermynfinansiering veral word op 'n baie opsommender wyse in 'n balansstaat van ondernemings weergegee. Dit het die gevolg dat sekere finansieringsbronne in die geheel verswael word en nie deur die ontleeder van die finansieringsstruktuur waargeneem kan word nie.

Daar is ook finansieringsbronne aangetoon wat geensins in die balansstaat van 'n onderneming aangetoon hoeft te word nie, omdat dit gepaard gaan met die verkoop van bedryfsbates sonder verhaal of waar bates gebruik word wat gehuur word. Soos aangedui, is hierdie 'n bron van kommer, aangesien die ware toedrag van sake nou nie in die finansiële state openbaar word nie.

Sekere ander tekortkomings in die minimum vereistes van openbaarmaking van finansieringsinformasie soos verlang deur die Maatskappywet, 1973 is aangetoon.

Finansiële jaarstate moet egter aan algemene aanvaarde rekeningkundige praktyk voldoen en die daarstelling van sodanige praktyk deur die Nasionale Raad van Geoktrocieerde Rekenmeesters (S.A.) sal moontlik baié in die verband kan help.

Elke metode van ontleding van die finansieringsstruktuur het maar sy gebreke. Al die metodes moet daarom in h geheel en met gesonde verstand toegespas word.

Die ondersoek van die finansieringsstrukture van drie staalondernehemings het 'n paar baie belangrike verskynsels na vore laat kom:

- a) Abnormaliteite in die finansieringsstruktuur moontlik doelbewus só beplan kan wees om op h langtermyn vir die onderneming die meeste voordeel in te hou.
- b) Teruggehoue wins tot h baie groot mate gebruik word vir finansiering. Dit mag egter in sekere gevalle nie die mees voordeelige vorm van finansiering vir h onderneming wees nie. Deur wins terug te hou kan die gebruik van die hefboomeffek (kyk paragraaf 2.3.1) beperk word.
- c) Die bestuur maak klaarblyklik nie in alle gevalle doodseker vanwaar finansiering vir uitbreidingsprogramme vandaan gaan kom nie.
- d) Die ondersoek van h onderneming se finansieringsstruktuur bloot vanaf h persentuele balansstaat kan soms nie belangrike veranderings duidelik uitwys nie. Dit word veroorsaak deurdat die finansieringsbron en die totale finansiering beskikbaar in dieselfde verhouding verander. h Neigings balansstaat en h fondsestaat wys egter die veranderinge gewoonlik duidelik uit.
- e) h Vervaardigings onderneming moet steeds in kapitale bates belê om te verseker dat sy produksieproses nie verouderd raak nie (asook moontlik oneconomies as die koste van sy produkte bereken word teen hulle vervangingskoste).
- f) Indien h vaste bate aangekoop word moet daar steeds gepoog word om dit te finansier vanuit h finansieringsbron wat nagenoeg dieselfde leeftyd het as die vaste bate. Word dit nie gedoen nie kan dit nodig wees om meer as een maal geld teleen om dieselfde vaste bate te finansier.
- g) Geen van die ondernemings het aan die grondreël van 75% van die verhouding vaste bates tot groep aandeelhoudersbelang voldoen nie. Die vraag is of die verhouding nog wel toepaslik is. Dit sal egter slegs met verdere ontleding bepaal kan word.

Die voorgaande is 'n aanduiding dat in Suid-Afrika op sowel teoretiese as praktiese gebied daar nie voldoende aandag aan finansiering gegee word nie. Dit sluit in finansieringsbronne self, die opweging van alternatiewe metodes van finansiering teenoor mekaar en die koste van finansiering. Dit is daarom nodig dat 'n omvattende teoretiese en praktiese ondersoek na dié situasie in Suid-Afrika gedoen word.

ENGLISH SUMMARY

In the Business Economics it is said that the production factors are labour, capital, raw-materials and initiative. In a modern developed economy all the other production factors can be obtained with money or capital. Capital thus became the prime production factor.

The aim of this script was to investigate this prime production factor capital, or perhaps better known as finance.

Due to the extent of the field the script was limited in length and by specifically not including the cost of finance.

In chapter 2 the different sources of finances were investigated by referring to the literature.

In chapter 3 the requirements of disclosure of sources of finances as required by the Companies Act, 1973 were investigated. It was found that sources of finance (mainly short term) were only shown in a very abbreviated manner. It was also shown that certain sources of finance do not have to appear anywhere on financial statements by reason that it is obtained by selling current assets (debtors) outright or by not buying but leasing assets (e.g.. machinery).

In chapter 4 methods to analyse and interpret the financial structure of companies from financial statements were investigated. It was found that every method does have its own shortcomings and must be used in combination and with care.

In chapter 5 the financial structures of three steel companies were investigated and certain valuable conclusions were made;

- a) Abnormalities in the financial structure of a company may be specifically planned with the future in mind.
- b) The use of retained earnings as a source of finance is used to a very great extent. This, however, may not be the best way of financing a company as the leverage effect is not used.
- c) Management does not before hand make sure from where finances will be obtained when a new project is planned,

- d) A percentual balance sheet will not always show trends clearly, and that a trend balance sheet is needed for this.
- e) A production concern must continuously invest in new fixed assets.
- f) If a fixed asset is bought, the life of the source of finance must be matched with the life of the fixed asset.

It is concluded that in South Africa not enough theoretical and practical thought is given to financing and this need investigating.

7. BRONNELYS

1. ACCOUNTANTS INTERNATIONAL STUDY GROUP. The Funds Statement; current practices in Canada, the United Kingdom and the United States, New York, Lenz & Riecker, 1973.
2. ARCHER, STEPHAN H. en CHARLES A. D'AMBROSIO. Business Finance : Theory and Management. New York, MacMillan, 1966.
3. BOLES, J.A. Acquiring Business Assets the Modern way. (In Suid-Afrikaanse Geoktrooieerde Rekenmeester. Sept. 1973. Vol.9, no. 9.)
4. BRINK, J.S.K. Auditors Accounting and Disclosure under the Companies Act, no. 61 of 1973. (In Public Seminar on the 1973 Companies Act under the joint aegis of The National Council of Chartered Accountants (S.A.) and The South African Institute of Chartered Secretaries and Administrators, October, 1973.)
5. CELLIERS, H.S. e.a. Finansiële state ingevolge die konsepmaatskappywetsontwerp. Durban, Butterworths, 1972.
6. CURRAN, WARD S. Principles of Financial Management. New York, McGraw-Hill, 1970.
7. ELLMER, ROBERT E. Specimen Presentation of a Company's Annual Report and Financial Statements. Johannesburg, The South African Institute of Chartered Secretaries and Administrators, 1973.
8. FEDERALE VOLKSBELEGGINGS BEPERK. Jaarstate 1971. Kaapstad, 1972.
9. FINDLAY, M. CHAPMAN EN EDWARD E. WILLIAMS. An Integrated Analysis for Managerial Finance. Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1970.
10. FOULKE, ROY A. Practical Financial Statement Analysis. 6th ed. New York, McGraw-Hill, 1968.
11. FREW A.D. Leasing : Essential Answers questioned. (In Suid-Afrikaanse Geoktrooieerde Rekenmeester. Nov. 1973, Vol.9, no. 11).
12. GUTHMANN, H.G. Analysis of Financial Statements. 4th ed. New York, Prentice-Hall, 1964.
13. LANGHOUT, J. Analysis and Interpretations of accounts. Kaapstad, The South African Universities Press, 1968.
14. MYER, JOHN N. Financial Statement Analysis - Principles and Technique, 3rd ed. New York, Prentice-Hall, 1963.

15. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Dept. van Ekonomiese Sake, Commission of Enquiry into the Companies Act, Supplementary Report and Draft Bill, Pretoria, 18th February, 1972. Pretoria, Staatsdrukker, 1972.
16. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Dept. van Ekonomiese Sake, Kommissie van Ondersoek na die Maatskappywet. Hoofverslag, Pretoria, 15 April, 1970. Pretoria, Staatsdrukker, 1970.
17. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Inkomstebelastingwet, 1962 (Wet 58 van 1962) soos gewysig. Pretoria, Staatsdrukker, 1970.
18. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA, Maatskappywet, 1973 (Wet No.61 van 1973) Pretoria, Staatsdrukker, 1973.
19. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Maatskappywet, 1926 (Wet No.46 van 1926) soos gewysig met Regulasies. Pretoria, Staatsdrukker, 1964.
20. REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA. Wisselwet, 1964 (Wet no. 34 van 1964) Pretoria, Staatsdrukker, 1964.
21. SAMEULS, J.M. en F.M. WILKES, Management of Company finance, London, Nelson, 1971.
22. VAN WYK DE VRIES J. Cracks in the Act (In Suid-Afrikaanse Geoktrooi-eerde Rekenmeester. Okt. 1973. Vol. 9, no. 10.)
23. WESTON, J. FRED en EUGENE F. BRIGHAM, Managerial Finance 2nd ed. New York, Holt, Reinhart and Winston, 1966.

BYLAAG A

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN DRIE STAALONDERNEMINGS

A.1 Dunswart Iron & Steel Works Ltd.

A.1.1 Balansstaat hergroepeer

A.1.2 Persentueel en Neigings-Balansstaat

A.1.3 Fondsestaat

A.1.4 Persentuele Fondsestaat

A.1.5 Kumulatiewe Fondsestaat

A.1.6 Persentuele Kumulatiewe Fondsestaat

A.2 Highveld Steel and Vanadium Corporation Ltd.

A.2.1 Balansstaat hergroepeer

A.2.2 Persentueel en Neigings-Balansstaat

A.2.3 Fondsestaat

A.2.4 Persentasie Fondsestaat

A.2.5 Kumulatiewe Fondsestaat

A.2.6 Persentasie Kumulatiewe Fondsestaat

A.3 Die Unie Staalkorporasie (van S.A.) Bpk.

A.3.1 Balansstaat hergroepeer

A.3.2 Persentueel en Neigings-Balansstaat

A.3.3 Fondsestaat

A.3.4 Persentuele Fondsestaat

A.3.5 Kumulatiewe Fondsestaat

A.3.6 Persentuele Kumulatiewe Fondsestaat

A.4 Vergelykende analise

A.4.1 Interne balansstaat verhoudings

A.4.2 Persentuele balansstate

A.4.3 Persentuele kumulatiewe fondsestate

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN

A.1.

DUNSWART IRON & STEEL WORKS LIMITED

GEKONSOLIDEERDE BALANSSTAAT HERGROEPEER (R' 000)

Jaar geëindig 30 Junie	Aantekening				
	1968	1969	1970	1970	1971
Gewone Aandelekapitaal	2 000	2 100	2 100	2 100	2 100
Kapitaalreserwes	1 033	1 033	1 033	1 033	2 051
Inkomstereserwes	3 253	3 900	4 905	5 844	7 441
	6 286	7 033	8 038	8 977	11 591
Min: Ontasbare bates	130	130	1 117	794	779
NETTO GEWONE AANDEELHOUERSBELANG	6 156	6 903	6 921	8 183	10 819
Buite-aandehouersbelang			1 878	2 103	2 290
Voorkeur aandelekapitaal	200	200	200	200	200
GROEP AANDEELHOUERSBELANG	6 356	7 103	8 999	10 486	13 311
Langtermynlaste	1 210	1 000	2 153	2 053	1 953
Uitgestelde belasting en voorsienings	268	263	340	335	372
KAPITAAL AANGEWEND	7 834	8 366	11 492	12 874	15 640
BEDRYFSLASTE	2 263	2 916	3 294	4 701	5 773
Krediteure	1 676	1 725	1 870	2 484	2 661
Voorsiening vir Dividende en Belasting	587	809	982	1 490	1 841
Oortrokke bank en ekwivalente		382	442	727	1 263
TOTALE FONDSE	R10 097	R11 282	R14 786	R17 575	R21 413

Belé in

VASTE BATES - Netto	6 523	7 657	9 058	10 134	14 046
HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS	143	143	735	832	943
BEDRYFSBATES	3 431	3 482	4 993	6 609	6 424
Voorraad	1 595	1 539	1 922	2 078	2 614
Debiteure	1 720	1 914	2 594	3 253	3 764
Kontant en ekwivalente	116	29	477	1 278	468
	R10 097	R11 282	R14 786	R17 575	R21 413

NETTO BEDRYFSKAPITAAL	R 1 168	R 566	R 1 699	R 1 908	R 651
	1968	1969	1970	1970	Aantekening 1971
INTERNE VERHOUDINGS					
Bedryfsbates/bdryfslaste	1,5:1	1,2:1	1,5:1	1,4:1	1,1:1
Vuurproefverhouding	0,8:1	0,7:1	0,9:1	1,0:1	0,7:1
Bedryfslaste/groep aandehouersbelang	35,6%	41,1%	36,6%	44,8%	43,4%
Totale laste/groep aandehouersbelang	58,9%	58,8%	64,3%	67,6%	60,8%
Langtermynlaste/netto bedryfskapitaal	103,6%	176,7%	126,7%	107,6%	300,8%
Vaste bates/groep aandehouersbelang	102,6%	107,8%	100,7%	96,6%	105,5%
Voorraad/netto bedryfskapitaal	143,5%	271,9%	113,1%	108,9%	401,5%

Aantekening: State vir h periodie van 6 maande - jaareinde verander na 31 Desember

1972

2 100

2 058

8 703

12 861

175

12 686

2 424

200

15 310

3 826

710

19 846

6 849

5 028

629

1 192

R26 695

18 419

1 013

7 263

2 859

3 861

543

R26 695

R 414

1972

1,1:1

0,6:1

44,7%

74,4%

924,2%

120,3%

690,6%

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN
DUNSWART IRON & STEEL WORKS LIMITED

Elke Balansstaatitem uitgedruk
As 'n persentasie van totale fondse

Jaar gesindig 30 Junie	1968	1969	1970	Aantekening		
				1970	1971	1972
Gewone Aandelekapitaal	19,8	18,6	14,2	12,0	9,8	7,9
Kapitaalreserwes	10,3	9,1	7,0	5,9	9,6	7,7
Inkomstereserwes	32,2	34,6	33,2	33,2	34,8	32,6
	62,3	62,3	54,4	51,1	54,2	48,2
Min: Ontasbare bates	1,4	1,1	7,6	4,5	3,7	0,7
NETTO GEWONE AANDEELHOUERSBELANG	60,9	61,2	46,8	46,6	50,5	47,5
Buite-aandehouersbelang			12,7	12,0	10,8	9,1
Voorkeur aandelekapitaal	2,0	1,8	1,4	1,1	0,9	0,8
GROEP AANDEELHOUERSBELANG	62,9	63,0	60,9	59,7	62,2	57,4
Langtermynlaste	12,0	8,9	14,6	11,7	9,1	14,2
Uitgestelde belasting en voorsienings	2,7	2,3	2,2	1,9	1,7	2,7
KAPITAAL AANGEWEND	77,6	74,2	77,7	73,3	73,0	74,3
BEDRYFSLASTE	22,4	25,8	22,3	26,7	27,0	25,7
Krediteure	16,6	15,3	12,7	14,1	12,5	18,8
Voorsiening vir Dividende en Belasting	5,8	7,1	6,6	8,5	8,6	2,4
Dortrokke bank en ekwivalente		3,4	3,0	4,1	5,9	4,5
TOTALE FONDSE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<hr/>						
Belé in						
VASTE BATES - Netto	64,6	67,9	61,3	57,7	65,6	69,0
HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS	1,4	1,2	5,0	4,7	4,4	3,8
BEDRYFSBATES	34,0	30,9	33,7	37,6	30,0	27,2
Voorraad	15,8	13,6	13,0	11,8	12,2	10,7
Debiteure	17,0	17,0	17,5	18,5	17,6	14,5
Kontant en ekwivalente	1,2	0,3	3,2	7,3	0,2	2,0
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Aantekening: Periode gedek deur state in 1970 is ses maande.

A.1.2.

Elke Balansstaatitem uitgedruk
 As 'n persentasie van dieselfde item in
 'n basisjaar

			Aantekening			
1968	1969	1970	1970	1971	1972	
100,0	105,0	105,0	105,0	105,0	105,0	
100,0	100,0	100,0	100,0	199,2	199,2	
100,0	119,9	150,8	179,7	228,7	267,5	
100,0	111,9	127,9	142,8	184,5	204,6	
100,0	100,0	859,2	610,8	599,2	134,6	
100,0	112,1	112,4	132,9	175,8	206,1	
		100,0	112,0	122,3	129,1	
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
100,0	111,8	141,6	165,0	209,5	240,9	
100,0	82,6	177,9	169,7	161,4	316,2	
100,0	98,1	126,9	125,0	138,8	264,9	
100,0	106,8	146,7	164,3	199,6	253,3	
100,0	128,9	145,6	207,7	255,1	302,7	
100,0	102,9	111,6	148,3	159,1	300,2	
100,0	137,8	167,3	253,8	314,3	107,2	
	100,0	115,7	190,3	330,6	312,0	
100,0	111,7	146,4	174,1	212,1	264,4	
100,0	117,4	138,9	155,4	215,3	282,4	
100,0	100,0	514,0	581,8	659,4	708,4	
100,0	101,5	145,5	192,6	187,2	211,7	
100,0	96,5	120,5	130,3	163,9	179,2	
100,0	111,3	150,8	189,1	218,8	224,5	
100,0	25,0	411,2	1101,7	39,7	468,1	
100,0	111,7	146,4	174,1	212,1	264,4	

DUNSWART IRON AND STEEL WORKS LIMITED

A.1.3.

GEKONSOLIDEERDE VLOEI VAN FONDSE VIR DIE JAAR GEBINNIG 31 DESEMBER

<u>BRON VAN FONDSE</u>	<u>Aantekening</u>			
	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
Netto wins vir die jaar voor belasting	1 975	2 792	2 265	3 892
Staatsnormale belasting vir die jaar	800	1 163	886	1 463
Netto wins vir die jaar na belasting	1 175	1 629	1 379	2 429
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins		(108)	(109)	(443)
Voorkeuraandeelhouers dividend	(12)	(12)	(6)	(12)
Wins vir gewone aandeelhouers	1 163	1 509	1 264	1 974
Plus Depresiasie op Vaste Bates		719	948	423
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates		10	123	(4)
Vermeerdering (Vermindering)		(5)	77	(5)
Voorsiening Uitgestelde belasting		1 887	2 657	1 678
Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite			(80)	3 089
Plus/Min Buitegewone items		4	7	100
Items m.b.t. vorige jare	1 891	2 657	1 605	3 189
Vermeerdering van Buite-aandeelhouersbelang		1 878	225	193
Opprengs van Langtermynlening		1 153		
Vermindering in ontasbare bates			323	15
Vermindering in Bedryfskapitaal	602			1 257
	R2 493	R5 688	R2 153	R4 654
<u>AANWENDING VAN FONDSE</u>				
Gewone Aandeelhouers Dividende	420	504	252	378
Aankoop van Vaste Bates - Netto	1 863	2 472	1 495	3 965
Aankoop van Beleggings		592	97	211
Vermeerdering van Ontasbare bates		987		
Terugbetaling van Langtermynlenings	210		100	100
Vermeerdering in Bedryfskapitaal		1 133	209	
	R2 493	R5 688	R2 153	R4 654
<u>SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL</u>				
Vermeerdering (Vermindering) Kontant en Ekwivalente	(87)	448	801	(1 232)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en Ekwivalente	(382)	(60)	(285)	(536)
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(469)	388	516	(1 768)
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad Debiteure	(56)	383	156	536
	194	680	659	511
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir Belasting en Dividend	(222)	(173)	(508)	(355)
Krediteure	(49)	(145)	(614)	(181)
Vermeerdering (Vermindering) Bedryfskapitaal	(R602)	R1 133	R209	(R1 257)

Aantekening: Periode gedek deur state in 1970 is 6 maande.

1972

3 623
1 065
2 558
(392)
(12)
2 154
1 229

56

338

3 777
(151)
18
3 644
128
1 873
602
237

R6 484

756
5 658
70

R6 484

497

71
568
245
97

1 216
(2 363)

(R237)

**GEKONSOLIDEERDE VLOEI VAN FONDSE VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 DESEMBER
UITGEDRUK AS 'N PERSENTASIE VAN DIE TOTALE BRON VAN FONDSE**

<u>BRON VAN FONDSE</u>	<u>Aantekening</u>			
	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
Netto wins vir die jaar voor belasting	79,3	49,1	105,2	83,6
Staatsnormale belasting vir die jaar	32,1	20,5	41,1	31,4
Netto wins vir die jaar na belasting	47,2	28,6	64,1	52,2
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins		(1,9)	(5,1)	(9,5)
Voorkeuraandeelhouers dividend	(0,5)	(0,2)	(0,3)	(0,3)
Wins vir gewone aandeelhouers	46,7	26,5	58,7	42,4
Plus: Depresiasie op Vaste Bates	28,8	16,7	19,7	23,0
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates	0,4	2,1	(0,3)	0,2
Vermoeidering (Verminderung) Voorsiening				
Uitgestelde belasting	(0,2)	1,4	(0,2)	0,8
Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite	75,7	46,7	77,9	66,4
Plus/Min Buitegewone items			(3,7)	2,1
Items m.b.t. vorige jare	0,2		0,3	
Vermeidering van Buite-aandeelhouersbelang	75,9	46,7	74,5	68,5
Opbrengs van Langtermynlening		33,0	10,5	4,2
Verminderung in ontasbare bates		20,3		
Verminderung in Bedryfskapitaal	24,1		15,0	0,3
	100,0	100,0	100,0	100,0

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone Aandeelhouers Dividende	16,9	8,9	11,7	8,1
Aankoop van Vaste Bates - Netto	74,7	43,5	69,4	85,2
Aankoop van Beleggings		10,4	4,5	4,5
Vermeidering van Ontasbare bates		17,3		
Terugbetaling van Langtermynlenings	8,4		4,7	2,2
Vermeidering in Bedryfskapitaal		19,9	9,7	
	100,0	100,0	100,0	100,0

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeidering (Verminderung) Kontant en Ekwivalente	(3,5)	7,9	37,2	(26,5)
Verminderung (Vermeidering) Oortrokke Bank en Ekwivalente	(15,3)	(1,1)	(13,2)	(11,5)
Vermeidering (Verminderung) Likiditeit	(18,8)	6,8	24,0	(38,0)
Vermeidering (Verminderung) Voorraad	(2,2)	6,7	7,2	11,4
Debiteure	7,8	12,0	30,6	11,0
Verminderung (Vermeidering) Voorsiening vir Belasting en dividend	(8,9)	(3,0)	(23,6)	(7,6)
Krediteure	(2,0)	(2,6)	(28,5)	(3,8)
Vermeidering (Verminderung) Bedryfskapitaal	(24,1)	19,9	(9,7)	(27,0)

Aantekening: Periode gedek deur state in 1970 is 6 maande.

DUNSWART IRON AND STEEL WORKS LIMITED

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE
FONDSE (R'000) SEDERT 'N BASISJAAR (1968)

BRON VAN FONDSE

Netto wins vir die jaar voor belasting
Staatsnormale belasting vir die jaar

Netto wins vir die jaar na belasting
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins
Voorkeuraandeelhouers dividend

Wins vir gewone aandeelhouers

Plus: Depresiasiie op Vaste Bates

Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening
Uitgestelde belasting

Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite

Plus/Min Buitegewone items

Items m.b.t. vorige jare

Vermeerdering van Buite-aandeelhouersbelang

Opbrengs van Langtermynlening

Vermindering in Bedryfskapitaal

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone Aandeelhouers Dividende

Aankoop van Vaste Bates - Netto

Aankoop van Beleggings - Netto

Vermeerdering van Ontasbare bates

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en Ekwivalente
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en

Ekwivalente

Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit

Vermeerdering (Vermindering) Voorraad

Debiteure

Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir
Belasting en Dividend

Krediteure

Vermeerdering (Vermindering) Bedryfskapitaal

* Aantekening: Periode gedek deur state in 1970
is 6 maande.

	1968 tot 1969	1968 tot 1970	1968 tot 1970*	1968 tot 1971
Netto wins vir die jaar voor belasting	1 975	4 767	7 032	10 924
Staatsnormale belasting vir die jaar	800	5 963	2 849	4 312
Netto wins vir die jaar na belasting	1 175	2 804	4 183	6 612
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins		(108)	(217)	(660)
Voorkeuraandeelhouers dividend	(12)	(24)	(30)	(42)
Wins vir gewone aandeelhouers	1 163	2 672	3 936	5 910
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	719	1 667	2 090	3 158
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates	10	133	109	139
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening				
Uitgestelde belasting	(5)	72	67	104
Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite	1 887	4 544	6 222	9 311
Plus/Min Buitegewone items			(80)	20
Items m.b.t. vorige jare	4	4	11	11
Vermeerdering van Buite-aandeelhouersbelang	1 891	4 548	6 153	9 342
Opbrengs van Langtermynlening	1 878	2 103	2 296	
Vermindering in Bedryfskapitaal	(210)	943	843	743
	602	(531)	(740)	517
R2 283 R6 838 R8 359 R12 898				

420	924	1 176	1 554
1 863	4 335	5 830	9 795
	592	689	900
	987	664-	649
R2 283 R6 838 R8 359 R12 898			

(87)	361	1 162	(70)
(382)	(442)	(727)	(1 263)
(469)	(81)	435	(1 333)
(56)	327	483	1 019
194	874	1 533	2 044
(222)	(395)	(903)	(1 258)
(49)	(194)	(808)	(989)
R (602) R 531 R 704 R (517)			

1968

tot

1972

14 547

5 377

9 170

(1 052)

(54)

8 064

4 387

195

442

13 088

(131)

29

12 986

2 424

2 616

754

18 780

2 310

15 453

970

47

18 780

427

(1 192)

(765)

1 264

2 141

42

(3 352)

R (754)

DUNSWART IRON AND STEEL WORKS LIMITED

A

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE FONDSE
SEDERT 'N BASISJAAR (1968)

Uitgedruk as 'n persentasie van
kumulatiewe totale bron van fondse

BRON VAN FONDSE

Netto wins vir die jaar voor belasting
Staatsnormale belasting vir die jaar

Netto wins vir die jaar na belasting
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins
Voorkeuraandeelhouers dividend

Wins vir gewone aandeelhouers
Plus: Depresiasijsie op Vaste Bates
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening
Uitgestelde belasting

Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite
Plus/Min: Buitgewone items
Items m.b.t. vorige jare

Vermeerdering van Buite-aandeelhouersbelang
Opbrengs van Langtermynlening
Vermindering in Bedryfskapitaal

	1968 tot 1969	1968 tot 1970	1968 tot 1970*	1968 tot 1971
Netto wins vir die jaar voor belasting	86,5	69,7	84,1	84,7
Staatsnormale belasting vir die jaar	35,0	28,7	34,1	33,4
Netto wins vir die jaar na belasting	51,5	41,0	50,0	51,3
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins		(1,6)	(2,6)	(5,2)
Voorkeuraandeelhouers dividend	(0,5)	(0,4)	(0,3)	(0,3)
Wins vir gewone aandeelhouers	51,0	39,0	47,1	45,8
Plus: Depresiasijsie op Vaste Bates	31,5	24,4	25,0	24,5
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates	0,4	2,0	1,5	1,1
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening				
Uitgestelde belasting	(0,2)	1,1	0,8	0,8
Vloei van Fondse uit normale Bedryfsaktiwiteite	82,7	66,5	74,4	72,2
Plus/Min: Buitgewone items			(1,0)	0,1
Items m.b.t. vorige jare	0,1	0,1	0,2	0,1
Vermeerdering van Buite-aandeelhouersbelang	82,8	66,6	73,6	72,4
Opbrengs van Langtermynlening		27,4	25,2	17,8
Vermindering in Bedryfskapitaal	(9,2)	13,8	10,1	5,8
	26,4	(7,8)	(8,9)	4,0
100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone Aandeelhouers Dividende
Aankoop van Vaste Bates - Netto
Aankoop van Beleggings
Vermeerdering van Ontasbare bates

Gewone Aandeelhouers Dividende	18,4	13,5	14,1	12,1
Aankoop van Vaste Bates - Netto	81,6	63,4	69,8	75,9
Aankoop van Beleggings		8,7	8,2	7,0
Vermeerdering van Ontasbare bates		14,4	7,9	5,0
100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en
Ekwivalente
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank
en Ekwivalente
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad
Debiteure
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir
Belasting en Dividend
Krediteure
Vermeerdering (Vermindering) Bedryfskapitaal

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en Ekwivalente	(3,8)	5,3	13,9	(0,5)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en Ekwivalente	(16,7)	(6,5)	(8,7)	(9,8)
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(20,5)	(1,2)	5,2	(10,3)
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad	(2,5)	4,8	5,8	7,9
Debiteure	8,5	12,8	18,3	15,9
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir Belasting en Dividend	(9,7)	(5,8)	(10,8)	(9,8)
Krediteure	(2,2)	(2,8)	(9,6)	(7,7)
Vermeerdering (Vermindering) Bedryfskapitaal	(26,4)%	7,8%	8,9%	(4,0)%

* Aantekening: Periode gedek deur state in 1970 is 6 maande.

**ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN
HIGHVELD STEEL AND VANADIUM CORPORATION LIMITED**

GEKONSOLIDEERDE BALANSSTAAT HERGROEPEER (R'')

Jaar geëindig 30 Junie	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>
Gewone Aandeelkapitaal	56 290	56 300	56 301	56 324
Kapitaalreserwes	1 002	978	976	977
Opgehopte verlies	(9 904)	(16 074)	(13 949)	(15 584)
	47 388	41 204	43 328	41 717
Min: Ontasbare bates	(7 183)	(6 998)	(6 368)	(6 018)
GEKONSOLIDEERDE GEWONE AANDEELHOUERS-BELANG	40 205	34 206	36 960	35 699
Langtermynlaste	32 236	33 168	33 168	33 168
Voorsiening vir vervanging Vaste Bates	498	781	682	693
KAPITAAL AANGEWEND	72 939	68 155	70 810	69 560
BEDRYFSLASTE	58 277	43 168	43 779	47 086
Krediteure	6 308	5 503	6 099	6 476
Korttermynlenings	51 969	37 665	37 546	40 518
Voorsiening vir Diwidend			134	92
Oortrokke bank en ekwivalente				
TOTALE FONDSE	R131 216	R111 323	R114 589	R116 646
Belo in				
VASTE BATES - Netto	96 515	93 771	95 451	94 821
HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS	5 114	5 369	5 277	5 198
BEDRYFSBATES	29 587	12 183	13 861	16 627
Voorraad	5 188	6 594	8 196	9 267
Debiteure	4 450	5 443	5 654	7 349
Kontant en ekwivalente	19 949	146	11	11
	R131 216	R111 323	R114 589	R116 646
Netto Bedryfslaste	28 690	30 985	29 918	30 459
Verkope	13 403	31 610	42 944	37 550
INTERNE VERHOUDINGS	1969	1970	1971	1972
Bedryfsbates tot bedryfslaste	0,51:1	0,28:1	0,31:1	0,35:1
Vuurproefverhouding	0,42:1	0,13:1	0,13:1	0,16:1
Bedryfslaste/groep aandeelhouersbelang	144,9%	126,2%	118,4%	131,9%
Totale laste/groep aandeelhouersbelang	226,4%	225,4%	210,0%	226,7%
Langtermynlaste/netto bedryfskapitaal			Netto bedryfskapitaal negatief	
Vaste Bates tot Groep Aandeelhouersbelang	240,1%	274,1%	258,3%	265,6%
Voorraad tot Netto Bedryfskapitaal			Netto bedryfskapitaal negatief	
Debiteure-invorderingstermyn	121 dae	63 dae	48 dae	71 dae
Verkope tot Groep Aandeelhouersbelang	0,3 keer	0,9 keer	1,2 keer	1,1 keer

2.1.

10)

1973

56 369
979

10 907)

46 441
(5 940)

40 501
33 168
722

74 391
36 260

7 100
26 342
2 818

10 651

89 952
4 986
15 713

8 667
6 942
104

10 651

20 547
56 689

1973

0,43:1

0,19:1

39,5%

173,2%

222,1%

45 dae
1,4 keer

ONTLEIDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR..
HIGHVELD STEEL AND VANADIUM CORPORATION LTD

Elke balansstaatitem uitgedruk
in persentasie van totale fondse

Jaar geëindig 30 Junie	1969	1970	1971	1972
Gewone Aandelekapitaal	42,8	50,6	49,1	48,4
Kapitaalreserwes	0,8	0,8	0,9	0,8
Opgehoopte verlies	(7,5)	(14,4)	(12,2)	(13,4)
	36,1	37,0	37,8	35,8
Min: Ontasbare bates	(5,5)	(6,3)	(5,5)	(5,2)
GEKONSOLIDEERDE GEWONE AANDEELHOUERSBELANG	30,6	30,7	32,3	30,6
Langtermynlaste	24,6	29,8	28,9	28,4
Voorsiening vir vervanging Vaste Bates	0,4	0,7	0,6	0,6
KAPITAAL AANGEWEND	55,6	61,2	61,8	59,6
BEDRYFSLASTE	44,4	38,8	38,2	40,4
 Krediteure	4,8	4,9	5,3	5,6
Korttermynlenings	39,6	33,9	32,8	34,7
Voorsiening vir Diwidend				-
Dortrokke bank en ekwivalente			0,1	0,1
 TOTALE FONDSE	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
 Belê in				
VASTE BATES - Netto	73,6	84,3	83,3	81,3
HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS	3,9	4,8	4,6	4,5
BEDRYFSBATES	22,5	10,9	12,1	14,2
 Voorraad	4,0	5,9	7,2	7,9
Debiteure	3,3	4,9	4,9	6,3
Kontant en ekwivalente	15,2	0,1	0,0	0,0
 100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Elke balansstaatitem uitgedruk as
n persentasie van dieselfde item
in n basisjaar

<u>1973</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>	<u>1973</u>
50,8	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1
0,9	100,0	97,6	97,4	97,5	97,7
(9,9)	100,0	162,3	140,8	157,4	110,1
41,8	100,0	87,0	91,4	88,0	98,0
(5,3)	100,0	97,4	88,7	83,8	82,7
36,5	100,0	85,1	91,9	88,8	100,7
30,0	100,0	102,9	102,9	102,9	102,9
0,7	100,0	156,8	136,9	139,2	145,0
67,2	100,0	93,4	97,1	95,4	102,0
32,8	100,0	74,1	75,1	80,8	62,2
6,4	100,0	87,2	96,7	102,7	112,6
23,8	100,0	72,5	72,3	78,0	50,7
2,6					100,0
			100,0	68,7	
100,0%	100,0	84,8	87,3	88,9	84,3
81,3	100,0	97,2	98,9	98,2	93,2
4,5	100,0	105,0	103,2	101,6	97,5
14,2	100,0	41,2	46,9	56,2	53,1
7,9	100,0	127,1	158,0	178,6	167,1
6,2	100,0	122,3	127,1	165,2	156,0
0,1	100,0	0,7	0,1	0,1	0,5
100,0%	100,0	84,8	87,3	88,9	84,3

HIGHVELD STEEL AND VANADIUM CORPORATION LIMITED

GEKONSOLIDEERDE VLOEI VAN FONDSESTAAT (R'000) VIR DIE JAAR GEËINDIG 30 JUN

BRON VAN FONDSE

	1970	1971	1972
Netto wins (Verlies) vir die jaar voor belasting	(6 157)	2 126	(1 635)
Staatsnormale belasting vir die jaar	(13)	(1)	
Netto Wins (Verlies) vir die jaar	(6 170)	2 125	(1 635)
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	5 696	5 939	6 227
Verlies (Wins) op Vaste Bates		14	20
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening vir Vervanging van Vaste Bates	283	(99)	11
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	(191)	7 979	4 623
Opbrengs van aandele uitgereik - Netto	(13)	(1)	24
Vermindering van Ontasbare bates		32	33
Opbrengs van Langtermynlenings aangegaan	931		
Opbrengs van beleggings verkoop - netto		92	79
Vermeerdering van Netto Bedryfslaste	2 295		541
R3 213	R8 102	R5 300	

AANWENDING VAN FONDSE

Uitvloei van fondse weens aktiwiteite - afgebring van hierbo	191		
Gewone aandeelhouers dividend			
Vaste bates aangekoop - netto	2 631	7 035	5 300
Beleggings aangekoop - netto	255		
Vermeerdering van Ontasbare Bates	136		
Vermindering in Netto Bedryfslaste		1 067	
R3 213	R8 102	R5 300	

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(19 803)	(135)	
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en ekwivalente		(134)	42
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(19 803)	(269)	42
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad	1 406	1 602	1 071
Debiteure	993	211	1 695
Vermindering (Vermeerdering) Krediteure	805	(596)	(377)
Korttermynlening	14 304	119	(2 972)
Voorsiening vir Diwidend			
Vermindering (Vermeerdering) van Netto Bedryfslaste	(R2 295)	R1 067	(R 541)

1.2.3

1973

7 495

7 495
6 737
(34)

29
14 227

47

212

R14 486

2 818
1 614

142
9 912

R14 486

93

92

185

(600)
(407)
(624)

14 176

(2 818)

R9 912

GEKONSOLIDEERDE VLOEI VAN FONDSE VIR DIE JAAR GEBINDIG 30 JUNIE
UITGEDRUK AS 'N PERSENTASIE VAN DIE TOTALE BRON VAN FONDSE

<u>BRON VAN FONDSE</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>
Netto wins (Verlies) vir die jaar voor belasting	(191,6)	26,2	(30,8)
Staatsnormale belasting vir die jaar	(0,4)	(0,0)	
Netto Wins (Verlies) vir die jaar	192,0	26,2	(30,8)
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	177,3	73,3	117,5
Verlies (Wins) op Vaste Bates		0,2	0,3
Vermeerdering (Verminderung) Voorsiening vir Vervanging van Vaste Bates	8,8	(1,2)	0,2
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	(5,9)	98,5	87,2
Opbrengs van aandele uitgereik - Netto	(0,4)	(0,0)	0,5
Verminderung van Ontasbare bates		0,4	0,6
Opbrengs van Langtermynlenings	29,0		
Opbrengs van beleggings verkoop - netto		1,1	1,5
Vermeerdering van Netto Bedryfslaste	71,4		10,2
	100,0	100,0	100,0

AANWENDING VAN FONDSE

Uitvloei van fondse weens aktiwiteite - afgebring van hierbo	5,9		
Gewone aandeelhouers diwidend			
Vaste bates aangekoop - netto	81,9	86,8	100,0
Beleggings aangekoop - netto	7,9		
Vermeerdering van Ontasbare bates	4,3		
Verminderung in Netto Bedryfslaste		13,2	
	100,0	100,0	100,0

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Verminderung) Kontant en ekwivalente	(616,4)	(1,7)	
Verminderung (Vermeerdering) Dortrokke Bank en ekwivalente		(1,6)	0,8
Vermeerdering (Verminderung) Likiditeit	(616,4)	(3,3)	0,8
Vermeerdering (Verminderung) Voorraad	43,8	19,8	20,2
Debiteure	30,9	2,5	32,0
Verminderung (Vermeerdering) Krediteure	25,1	(7,4)	(7,1)
Korttermynlening	445,2	1,5	(56,1)
Voorsiening vir Diwidend			
Verminderung (Vermeerdering) van Netto Bedryfslaste	(71,4)	13,1	(10,2)

HIGHVLED STEEL AND VANADIUM CORPORATION LIMITED

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE
FONDSE (R'000) SEDERT 'N BASISJAAR (1969)

<u>BRON VAN FONDSE</u>	1969 tot <u>1970</u>	1969 tot <u>1971</u>	1969 tot <u>1972</u>
Netto wins (Verlies) vir die jaar voor belasting Staatsnormale belasting vir die jaar	(6 157) (13)	(4 031) (14)	(5 666) (14)
Netto Wins (Verlies) vir die jaar	(6 170)	(4 045)	(5 680)
Plus: Depresiasie op Vaste Bates	5 696	11 635	17 862
Verlies (Wins) op Vaste Bates		14	34
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening vir Vervanging van Vaste Bates	283	184	195
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	(191)	7 788	12 411
Opbrengs van aandele uitgereik - Netto	(13)	(14)	10
Opbrengs van Langtermynlenings aangegaan	931	931	931
Opbrengs van beleggings verkoop - Netto	(255)	(163)	(84)
R 472	R 8 542	R13 268	

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidend			
Vaste bates aangekoop - Netto	2 631	9 666	14 966
Vermeerdering van Ontasbare Bates	136	104	71
Vermindering in Netto Bedryfslaste	(2 295)	(1 228)	(1 769)
R 472	R 8 542	R13 268	

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(19 803)	(19 938)	(19 938)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en Ekwivalente		(134)	(92)
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(19 803)	(20 072)	(20 030)
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad	1 406	3 008	4 079
Debiteure	993	1 204	2 899
Vermindering (Vermeerdering) Krediteure	" 805	" 209	" (168)
Korttermynlening	14 304	14 423	11 451
Vermindering (Vermeerdering) van Netto Bedryfslaste	R(2 295)	R(1 228)	R(1 769)

A.2.5.

1969

tot

1973

1 829
(14)

1 815
24 599
0

224

26 638
57
931
128

R27 754

2 818
16 580
213
8 143

R27 754

(19 845)

0

(19 845)
3 479
2 492
(792)
25 627
(2 818)

R 8 143

HIGHVLED STEEL AND VANADIUM CORPORATION LIMITED

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE FONDSE
SEDERT 'N BASISJAAR (1969)

Uitgedruk as 'n persent
van die kumulatiewe totale
fondse

BRON VAN FONDSE

	1969 tot 1970	1969 tot 1971	1969 tot 1972
Netto wins (Verlies) vir die jaar voor belasting Staatsnormale belasting vir die jaar	(1 304,5) (2,7)	(47,2) (0,2)	(42,1) (0,1)
Netto Wins (Verlies) vir die jaar	(1 307,2)	(47,4)	(42,8)
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	1 206,7	136,2	134,6
Verlies (Wins) op Vaste Bates		0,2	0,1
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening vir Vervanging van Vaste Bates	60,0	2,2	1,1
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	(40,5)	91,2	93,1
Opbrengs van aandele uitgereik - Netto	(2,8)	(0,2)	0,1
Opbrengs van Langtermynlenings aangegaan	197,3	10,9	7,1
Opbrengs van beleggings verkoop - netto	(54,0)	(1,9)	(0,1)
	100,0%	100,0%	100,0%

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidend			
Vaste bates aangekoop - netto	557,4	113,2	112,8
Vermeerdering van Ontasbare Bates	28,8	1,2	0,1
Vermindering in Netto Bedryfslaste	(486,2)	(14,4)	(13,1)
	100,0%	100,0%	100,0%

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(4 195,6)	(233,4)	(150,1)	
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke Bank en ekwivalente		(1,6)	(0,1)	
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(4 195,6)	(235,0)	(151,1)	
Vermeerdering (Vermindering) Voorraad	297,9	35,2	30,1	
	Debiteure	210,4	14,0	22,1
Vermindering (Vermeerdering) Krediteure	170,6	2,5	(1,1)	
	Korttermynlening	3 030,5	168,9	86,1
Vermindering (Vermeerdering) van Nette Bedryfslaste	(486,2)%	(14,4)%	(13,1)%	

asis
bron van

1969
tot
1973

6,6
(0,1)
6,5
88,7
0

0,8
96,0
0,1
3,4
0,5
100,0%

10,2
59,7
0,8
29,3
100,0%

(71,5)

0
(71,5)
12,5
9,0
(2,8)
92,3
(10,2)
6 29,3%

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUUKTUUR VAN
DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN SUID-AFRIKA) BEPERK

GEKONSOLIDEERDE BALANSSTAAT HERGROEPER (R)

Jaar geëindig 31 Desember

Gewone Aandelekapitaal

Kapitaalreserwes

Inkomstereserwes

Min: Uitgestelde uitgawes

GEKONSOLIDEERDE GEWONE AANDEELHOUERS-BELANG

Buite-aandehouersbelang

Voorkeur aandelekapitaal

GROEP AANDEELHOUERSBELANG

Langtermynlaste

Uitgestelde belasting en voorsienings

KAPITAAL AANGEWEND

BEDRYFSLASTE

Krediteure

Voorsiening vir Dividende

Dortrokke bank en ekwivalente

TOTALE FONDSE

Belé in:

VASTE BATES - NETTO

HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS

BEDRYFSBATES

Voorraad

Debiteure

Kontant en ekwivalente

Netto Bedryfskapitaal

Verkope

INTERNE VERHOUDINGS

Bedryfsbates tot bedryfslaste

Vuurproefverhouding

Bedryfslaste/groep aandehouers-belang

Totale laste/groep aandehouers-belang

Langtermynlaste/netto bedryfs-kapitaal

Vaste Bates tot Groep Aandehouers-belang

Voorraad tot Netto Bedryfskapitaal

Debiteure-invorderingstermyn

1967 1968 1969 1970 1971

14 505	14 505	14 505	14 505	14 505
1 413	1 597	1 872	3 052	3 55
4 294	5 148	5 823	6 188	6 30
20 212	21 250	22 200	23 745	24 42

20 212	21 250	22 200	23 745	24 10
500	500	500	500	50

20 712	21 750	22 700	24 245	24 60
4 800	4 800	4 800	3 400	7 35
914	672	777	490	47
26 426	27 222	28 277	28 135	32 42
7 297	6 467	7 160	7 008	11 98

6 604	2 684	3 546	4 088	5 72
693	678	750	900	53
3 105	2 864	2 020	5 72	5 72
R33 723	R33 689	R35 437	R35 143	R44 41

12 757	12 267	11 537	10 664	15 99
577	1 724	2 445	2 397	3 01
20 389	19 698	21 455	21 982	25 41
13 305	13 025	11 050	11 949	16 20
5 368	6 306	8 884	7 238	8 61
1 716	367	1 521	2 795	54
R33 723	R33 689	R35 437	R35 143	R44 41

13 092	13 231	14 295	14 974	13 44
51 117	54 804	66 552	74 822	70 41
1967	1968	1969	1970	1971

2,8:1	3,0:1	3,0:1	3,1:1	2,1:1
1,0:1	1,0:1	1,5:1	1,4:1	0,8:1
35,2%	29,7%	31,5%	28,9%	48,7%
62,8%	54,9%	56,1%	44,9%	80,5%
36,6%	36,3%	33,6%	22,7%	54,7%
61,7%	56,4%	50,8%	44,4%	64,8%
101,6%	98,4%	77,3%	79,8%	121,1%
38 dae	42 dae	49 dae	35 dae	44 dae

.3.1.

000)

1972

5 14 505
2 3 552
4 7 500

25 557
1 434

24 123
199
500

24 822
22 141
62

47 025
10 736

6 512
40
4 184

R57 761

24 018
3 094
30 649

14 253
11 172
5 224

R57 761

19 913
76 899

1972

2,9:1
1,5:1

43,3%

132,7%

111,2%

96,8%
71,6%
53 daø

ONTLEDING VAN DIE FINANSIERINGSSTRUKTUUR VAN
DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN SUID-AFRIKA) BEPERK

Elke Balansstaatitem uitgedruk
As 'n persentasie van totale fondse

Jaar geëindig 31 Desember

Gewone Aandelekapitaal

Kapitaalreserwes

Inkomstereserwes

Min: Uitgestelde uitgawes

GEKONSOLIDEERDE GEWONE AANDEELHOUERSBELANG

Buite-aandehouersbelang

Voorkeur aandelekapitaal

GROEP AANDEELHOUERSBELANG

Langtermynlaste

Uitgestelde belasting en voorsienings

KAPITAAL AANGEWEND

BEDRYFSLASTE

Krediteure

Voorsiening vir Dividende

Dortrokke bank en ekwivalente

TOTALE FONDSE

Belé in:

VASTE BATES - NETTO

HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS

BEDRYFSBATES

Voorraad

Debiteure

Kontant en ekwivalente

1967 1968 1969 1970 1971 1972

43,0 43,1 41,0 41,3 32,7 25,1

4,2 4,7 5,3 8,7 8,0 6,1

12,7 15,3 16,4 17,6 14,3 13,0

59,9 63,1 62,7 67,6 55,0 44,2

(0,7) (2,5)

59,9 63,1 62,7 67,6 54,3 41,8

0,3

1,5 1,5 1,4 1,4 1,1 0,9

61,4 64,6 64,1 69,0 55,4 43,0

14,3 14,2 13,5 9,7 16,6 38,3

2,7 2,0 2,2 1,4 1,0 0,1

78,4 80,8 79,8 80,1 73,0 81,4

21,6 19,2 20,2 19,9 27,0 18,6

19,6 8,0 10,0 11,6 12,9 11,3

2,0 2,0 2,1 2,6 1,2 0,1

9,2 8,1 5,7 12,9 7,2

100% 100% 100% 100% 100% 100%

m 37,8 36,4 32,5 30,6 35,9 41,6

1,7 5,1 6,9 6,8 6,8 5,4

60,5 58,5 60,6 62,6 57,3 53,0

39,5 38,7 31,2 34,0 36,7 24,7

15,9 18,7 25,1 20,6 19,4 19,3

5,1 1,1 4,3 8,0 1,2 9,0

100% 100% 100% 100% 100% 100%

A.3.2.

Elke Balansstaatitem uitgedruk
As 'n persentasie van dieselfde item in
ń basisjaar

<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1972</u>
00,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
00,0	113,0	132,5	216,0	251,4	251,4
00,0	119,9	135,6	144,1	148,2	174,7
00,0	105,1	109,8	117,5	120,8	126,4
			100,0	447,5	
00,0	105,1	109,8	117,5	119,2	119,3
				100,0	
00,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
00,0	105,0	109,6	117,1	118,8	119,8
00,0	100,0	100,0	70,8	153,2	461,3
00,0	73,5	85,0	53,6	51,8	6,8
00,0	103,0	107,0	106,5	122,7	177,9
00,0	88,6	98,1	96,0	164,3	147,1
00,0	40,6	53,7	61,9	86,7	98,6
00,0	97,8	108,2	129,9	76,9	5,8
	100,0	92,2	65,1	184,6	134,8
00,0	99,9	105,1	104,2	131,7	171,3
00,0	96,1	90,4	93,6	125,0	188,3
00,0	298,8	423,7	415,4	525,5	536,2
00,0	96,6	105,2	107,8	124,7	150,3
00,0	97,9	83,1	89,8	122,4	107,1
00,0	117,5	165,5	134,8	160,2	208,1
00,0	21,4	88,6	162,9	31,6	304,4
00,0	99,9	105,1	104,2	131,7	171,3

DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN S.A.) BEPERK

GEKONSOLIDEERDE VLDEI VAN FONDSESTAAT (R'000) VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 DESEMBER

BRON VAN FONDSE

	1968	1969	1970	1971
Netto wins vir die jaar voor belasting	2 414	3 225	4 407	2 705
Staatsnormale belasting vir die jaar	994	1 269	1 772	1 097
Netto wins vir die jaar na belasting	1 420	1 956	2 635	1 608
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese				17
Voorkeuraandeelhouers diwidend	(40)	(40)	(45)	(40)
Wine vir gewone aandeelhouers	1 380	1 916	2 590	1 585
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	1 638	1 624	1 449	1 366
Vermeerdering (Vermindering) Uitgestelde Belasting en Voorsienings	(301)	10	(262)	
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	2 717	3 550	3 777	2 951
Plus: Buitegewone items	587		157	
Items met betrekking op vorige jare	73	144	78	17
Vermeerdering in buite-aandeelhouersbelang	3 377	3 694	4 012	2 968
Opbrengs van langtermynlening aangegaan				3 955
Opbrengs met verkoop van beleggings			48	
Vermindering in Netto Bedryfskapitaal				1 528
	R3 377	R3 694	R4 060	R8 451

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidend	943	1 015	1 305	943
Aankoop van Vaste Bates - Netto	1 148	894	676	6 553
Vermeerdering in uitgestelde uitgawes				320
Aankoop van Beleggings - Netto	1 147	721		635
Terugbetaling van langtermynlenings			1 400	
Vermeerdering in Netto Bedryfskapitaal	139	1 064	679	
	R3 377	R3 694	R4 060	R8 451

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(1 349)	1 154	1 274	(2 252)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke bank en ekwivalente	(3 105)	241	. 844	(3 711)
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	(4 454)	1 395	2 118	(5 963)
Voorraad	(280)	(1 975)	899	4 339
Debiteure	938	2 578	(1 646)	1 364
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir Diwidend	15	(72)	(150)	367
Krediteure	3 920	(862)	(542)	(1 635)
Vermeerdering (Vermindering) Netto Bedryfskapitaal	R 139	R1 064	R 679	(R1 528)

3.3.

1972

722

722

29

(40)

711

1 964

2 675

14

2 689

199

14 786

R17 674

10 031

1 114

62

6 467

R17 674

4 681

1 547

6 228

(2 035)

2 570

493

(789)

R6 467

DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN S.A.) BEPERK

A.3.4.

GEKONSOLIDEERDE VLOEI VAN FONDSE VIR DIE JAAR GEËINDIG 31 DESEMBER

UITGEDRUK AS 'N PERSENTASIE VAN DIE TOTALE BRON VAN FONDSE

BRON VAN FONDSE

	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
Netto wins vir die jaar voor belasting	71,5	87,3	108,5	32,0
Staatsnormale belasting vir die jaar	29,4	34,4	43,6	13,0
Netto wins vir die jaar na belasting	42,1	53,0	64,9	19,0
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese Voorkeuraandeelhouers diwidend	(1,2)	(1,1)	(1,1)	(0,3)
Wins vir gewone aandeelhouers	40,9	51,8	63,8	18,7
Plus: Depresiasie op Vaste Bates	48,5	44,0	35,7	16,2
Vermeerdering (Vermindering) Uitgestelde Belasting en Voorsienings	(8,9)	0,3	(6,5)	
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	80,5	96,1	93,0	34,9
Plus: Buitengewone items Items met betrekking op vorige jare	17,3		3,9	
	2,2	3,9	1,9	0,2
	100,0	100,0	98,8	35,1
Vermeerdering in buite-aandeelhouersbelang				46,8
Opbrengs van langtermynlening aangegaan			1,2	
Opbrengs met verkoop van beleggings				18,1
Vermindering in Netto Bedryfskapitaal				
	100,0	100,0	100,0	100,0

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidend	27,9	27,5	32,1	11,2
Aankoop van Vaste Bates - Netto	34,0	24,2	16,7	77,5
Vermeerdering in uitgestelde uitgawes				3,8
Aankoop van Beleggings - Netto	34,0	19,5		7,5
Terugbetaling van langtermynlenings			34,5	
Vermeerdering in Netto Bedryfskapitaal	4,1	28,8	16,7	
	100,0	100,0	100,0	100,0

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(39,9)	31,3	31,4	(26,6)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke bank en ekwivalente	(92,0)	6,5	20,8	(43,9)
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit Voorraad	(131,9)	37,8	52,2	(70,5)
	(8,3)	(53,5)	22,0	51,3
Debiteure	27,8	69,7	(40,5)	16,1
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir Dwidend	0,4	(1,9)	(3,7)	4,3
Krediteure	116,1	(23,3)	(13,3)	(19,3)
Vermeerdering (Vermindering) Netto Bedryfskapitaal	4,1	28,8	16,7	(18,1)

DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN S.A.) BEPERK

A.

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE
FONDSE (R'000) SEDERT 'N BASISJAAR (1967)

BRON VAN FONDSE

Netto wins vir die jaar voor belasting
Staatenormale belasting vir die jaar

Netto wins vir die jaar na belasting
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese
Voorkeuraandeelhouers diwidend

Wins vir gewone aandeelhouers
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates
Vermeerdering (Verminderung) uitgestelde
Belasting en voorsienings

Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite
Plus/Min: Buitegewone Items
Items m.b.t. vorige jare

	1967 tot 1968	1967 tot 1969	1967 tot 1970	1967 tot 1971
Netto wins vir die jaar voor belasting	2 414	5 639	10 046	12 751
Staatenormale belasting vir die jaar	994	2 263	4 035	5 132
Netto wins vir die jaar na belasting	1 420	3 376	6 011	7 619
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese				17
Voorkeuraandeelhouers diwidend	(40)	(80)	(125)	(165)
Wins vir gewone aandeelhouers	1 380	3 296	5 886	7 471
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	1 638	3 262	4 711	6 077
Vermeerdering (Verminderung) uitgestelde Belasting en voorsienings	(301)	(291)	(553)	(553)
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	2 717	6 267	10 044	12 995
Plus/Min: Buitegewone Items	587	587	744	744
Items m.b.t. vorige jare	73	217	295	312
Vermeerdering in buite-aandeelhouersbelang	3 377	7 071	11 083	14 051
Opbrengs van langtermynlenings aangegaan			(1 400)	2 555
	R3 377	R7 071	R9 683	R16 606

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidende
Aankoop van Vaste Bates - Netto
Vermeerdering in Uitgestelde uitgawes
Aankoop van Beleggings - Netto
Vermeerdering Netto Bedryfskapitaal

943	1 958	3 263	4 206
1 148	2 042	2 718	9 271
			320
1 147	1 868	1 820	2 455
139	1 203	1 882	354
R3 377	R7 071	R9 683	R16 606

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

Vermeerdering (Verminderung)
Kontant en ekwivalente
Vermindering (Vermeerdering)
Oortrokke bank en ekwivalente

Vermeerdering (Verminderung)
Likiditeit
Voorraad
Debiteure
Vermindering (Vermeerdering)
in Voorsiening vir Diwidend
Krediteure

Vermeerdering (Verminderung) Netto Bedryfskapitaal

(1 349)	(195)	1 079	(1 173)
(3 105)	(2 864)	(2 020)	(5 731)
(4 454)	(3 059)	(941)	(6 904)
(280)	(2 255)	(1 356)	2 983
938	3 516	1 870	3 234
15	(57)	(207)	160
3 920	3 058	2 516	881
R 139	R1 203	R1 882	R 354

DIE UNIE STAALKORPORASIE (VAN S.A.) BEPERK

KUMULATIEWE VLOEI VAN GEKONSOLIDEERDE FONDSE
SEDERT 'N BASISJAAR (1967)

BRON VAN FONDSE

Netto wins vir die jaar voor belasting
Staatsnormale belasting vir die jaar

Netto wins vir die jaar na belasting
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese
 Voorkeuraandeelhouers diwidend

Wins vir gewone aandeelhouers
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates
Vermeerdering (Vermindering) uitgestelde
 Belasting en voorsienings

Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite
Plus/Min: Buitgewone Items
 Items m.b.t. vorige jare

Vermeerdering in buite-aandeelhouersbelang
Opbrengs van langtermynlenings aangegaan

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone aandeelhouers diwidende
Aankoop van Vaste Bates - Netto
Vermeerdering in Uitgestelde uitgawes
Aankoop van Beleggings - Netto
Vermeerdering Netto Bedryfskapitaal

SKEDULE VAN VERANDERING IN BEDRYFSKAPITAAL

	Uitgedruk as 'n persentasie van kumulatiewe totale bron van fon			
	1967 tot 1968	1967 tot 1969	1967 tot 1970	1967 tot 1971
Netto wins vir die jaar voor belasting	71,4	79,7	103,8	76,8
Staatsnormale belasting vir die jaar	<u>29,4</u>	<u>32,0</u>	<u>41,7</u>	<u>30,9</u>
Netto wins vir die jaar na belasting	42,0	47,7	62,1	45,9
Min: Buite-aandeelhouersbelang in verliese				0,1
Voorkeuraandeelhouers diwidend	<u>(1,2)</u>	<u>(1,1)</u>	<u>(1,3)</u>	<u>(1,0)</u>
Wins vir gewone aandeelhouers	40,9	46,6	60,8	45,0
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	<u>48,5</u>	<u>46,1</u>	<u>48,7</u>	<u>36,6</u>
Vermeerdering (Vermindering) uitgestelde Belasting en voorsienings	<u>(8,9)</u>	<u>(4,1)</u>	<u>(5,7)</u>	<u>(3,3)</u>
Vloei van fondse uit normale bedryfsaktiwiteite	80,5	88,6	103,8	78,3
Plus/Min: Buitgewone Items	<u>17,3</u>	<u>8,3</u>	<u>7,7</u>	<u>4,5</u>
Items m.b.t. vorige jare	<u>2,2</u>	<u>3,1</u>	<u>3,0</u>	<u>1,8</u>
100,0	100,0	114,5	84,6	
		<u>(14,5)</u>	<u>15,4</u>	
100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Gewone aandeelhouers diwidende	27,9	27,7	33,7	25,3
Aankoop van Vaste Bates - Netto	<u>34,0</u>	<u>28,9</u>	<u>28,1</u>	<u>55,8</u>
Vermeerdering in Uitgestelde uitgawes				1,9
Aankoop van Beleggings - Netto	<u>34,0</u>	<u>26,4</u>	<u>18,8</u>	<u>14,8</u>
Vermeerdering Netto Bedryfskapitaal	<u>4,1</u>	<u>17,0</u>	<u>19,4</u>	<u>2,2</u>
100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Vermeerdering (Vermindering) Kontant en ekwivalente	(40,0)	(2,8)	11,1	(7,1)
Vermindering (Vermeerdering) Oortrokke bank en ekwivalente	<u>(92,0)</u>	<u>(40,5)</u>	<u>(20,8)</u>	<u>(34,5)</u>
Vermeerdering (Vermindering) Likiditeit	<u>(132,0)</u>	<u>(43,3)</u>	<u>(9,7)</u>	<u>(41,6)</u>
Voorraad	<u>(8,3)</u>	<u>(31,9)</u>	<u>(14,0)</u>	<u>18,0</u>
Debiteure	<u>27,8</u>	<u>49,7</u>	<u>19,3</u>	<u>19,5</u>
Vermindering (Vermeerdering) Voorsiening vir Dwidend	<u>0,4</u>	<u>(0,8)</u>	<u>(2,0)</u>	<u>1,0</u>
Krediteure	<u>116,2</u>	<u>43,3</u>	<u>26,0</u>	<u>5,3</u>
Vermeerdering (Vermindering) Netto Bedryfskapitaal	<u>4,1%</u>	<u>17,0%</u>	<u>19,4%</u>	<u>2,2%</u>

VERGELYKENDE ANALISE

A.4

A.4.1.1 INTERNE BALANSSTAAT VERHOUINDINGS

Maatskappy	Dunswart	Highveld	Unie S.
Bylaag No.	A.1.1	A.2.1	A.3
Jaar geëindig	<u>31.12.72</u>	<u>30.6.73</u>	<u>31.12.72</u>
Verhouding			
Bedryfsbates tot bedryfslaste	1,1 : 1	0,43 : 1	2,9 :
Vuurproefverhouding	0,6 : 1	0,19 : 1	1,5 :
Bedryfslaste tot groep aandeelhouers- belang	44,7%	89,5%	43,3%
Totale laste tot groep aandeelhouers- belang	74,4%	173,2%	132,7%
Langtermynlaste tot netto bedryfs- kapitaal	924,2%	-	111,2%
Vaste bates tot groep aandeelhouers- belang	120,3%	222,1%	96,8%
Voorraad tot netto bedryfskapitaal	690,6%	-	71,6%

A.4.1.2 PERSENTUELLE BALANSSTATE

Maatskappy	Dunswart	Highveld	Unie S.
Bylaag No.	A.1.2	A.2.2	A.2.2
Jaar geëindig	<u>31.12.72</u>	<u>30.6.73</u>	<u>31.12.72</u>
Gewone Aandelekapitaal	7,9	50,8	25,1
Kapitaalreserwes	7,7	0,9	6,1
Inkomstereserwes	32,6	(9,9)	13,1
	48,2	41,8	44,1
Min: Uitgestelde uitgawes	0,7	5,3	2,1
GEKONSOLIDEERDE GEWONE AANDEELHOUERS- BELANG	47,5	36,5	41,1
Buite-aandeelhouersbelang	9,1		0,1
Voorkeur aandelekapitaal	0,8		0,9
GROEP AANDEELHOUERSBELANG	57,4	36,5	43,1
Langtermynlaste	14,2	30,0	38,1
Uitgestelde belasting en voorsienings	2,7	0,7	0,1
KAPITAAL AANGEWEND	74,3	67,2	81,1
BEDRYFSLASTE	25,7	32,8	18,1
Krediteure	18,8	6,4	11,1
Korttermynlenings	-	23,8	-
Voorsiening vir Dividende	2,4	2,6	0,1
Oortrokke Bank en ekwivalente	4,5	-	7,1
TOTALE FONDSE	100,0%	100,0%	100,0%

	Dunswart A.1.2 <u>31.12.73</u>	Highveld A.2.2 <u>30.6.73</u>	Unie Staal A.2.3 <u>31.12.73</u>
VASTE BATES - NETTO	69,0	81,3	41,6
HANDELS- EN ANDER BELEGGINGS	3,8	4,5	5,4
BEDRYFSBATES	27,2	14,2	53,0
Voorraad	10,7	7,9	24,7
Debiteure	14,5	6,2	19,3
Kontant en ekwivalente	2,0	0,1	9,0
	100,0%	100,0%	100,0%

VERGELYKENDE ANALISE

A.4.2.1 PERSENTUELLE KUMULATIEWE FONDSE STATE

Maatskappy	Dunswart	Highveld
Bylaag no.	A.1.6	A.2.6
Tydperk	1968-72	1969-73

BRON VAN FONDSE

Netto wins vir die jaar voor belasting	77,5	6,6
Staatsnormale belasting vir die jaar	(28,7)	(0,1)
Netto wins vir die jaar na belasting	48,8	6,5
Min: Buite-aandeelhouersbelang in wins	(5,6)	
Voorkeuraandeelhouers dividend	(0,3)	
Wins vir gewone aandeelhouers	42,9	6,5
Plus: Depresiasiie op Vaste Bates	23,4	88,7
Verlies (Wins) verkoop van Vaste Bates	1,0	
Vermeerdering (Vermindering) Voorsiening Uitgestelde belasting	2,4	0,8
Vloei van Fondse uit normale Bedryfs- aktiwiteite	69,7	96,0
Plus/Min: Buitegewone items	(0,7)	
Items m.b.t. vorige jare	0,2	
	69,2	96,0
Vermeerdering van Buite-aandeelhouers- belang	12,9	
Opbrengs van Langtermynlening	13,9	3,4
Vermindering in Netto-bedryfkapitaal	4,0	
Ander		0,6
	100,0%	100,0%

AANWENDING VAN FONDSE

Gewone Aandeelhouers Dividende	12,3	10,2
Aankoop van Vaste Bates - Netto	82,2	59,7
Aankoop van Beleggings	5,2	
Vermeerdering van Ontasbare bates	0,3	0,8
Vermeerdering in Netto bedryfkapitaal		29,3
	100,0%	100,0%

.4.2

Unie Staal

A.3.6

1967-72

39,3

(14,8)

24,3

0,2

(0,6)

23,9

23,4

(1,6)

45,7

2,2

0,9

48,8

0,6

50,6

100,0%

12,3

56,3

7,3

4,2

19,9

100,0%
